

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Adrian GROȘANU

CONTABILITATE CREATIVĂ

Colecția

Cercetare avansată postdoctorală în științe economice

ISBN 978-606-505-705-0

**Editura ASE
București
2013**

Copyright © 2013, Adrian Groșanu
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorului.

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România
cod 010374
www.ase.ro
www.editura.ase.ro
editura@ase.ro

Referenți:

Prof. univ. dr. Ion Gh. ROȘCA
Prof. univ. dr. Marin DINU

ISBN 978-606-505-705-0

Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate, pentru originalitatea materialului și pentru sursele bibliografice menționate.

Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, proiect numărul POSDRU/89/1.5/S/59184 „Performanță și excelență în cercetarea postdoctorală în domeniul științelor economice din România”.

ȘCOALA POSTDOCTORALĂ
A
ACADEMIEI DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Colecția
**Cercetare avansată postdoctorală
în științe economice**

Cercetarea care a condus la realizarea acestei lucrări a fost finanțată în cadrul proiectului POSDRU/89/1.5/S/59184 **Performanță și excelență în cercetarea postdoctorală în domeniul științelor economice din România**, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FINANȚAT DE
UNIVERSITATEA DE ECONOMIE ȘI ȘTIINȚE
ACADEMIEI DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Cuprins

1. Informații generale despre curs și seminar	5
1.1. Condiționări și cunoștințe prerechizite	5
1.2. Descrierea cursului	5
1.3. Organizarea temelor în cadrul cursului	6
1.4. Formatul și tipul activităților implicate de curs	6
1.5. Materiale bibliografice	7
1.6. Materiale și instrumente necesare pentru curs	8
1.7. Calendar al cursului	9
1.8. Politica de evaluare și notare	9
1.9. Elemente de deontologie academică	10
1.10. Studenți cu dizabilități	10
1.11. Strategii de studiu recomandate	11
2. Suportul de curs	12
2.1. Modulul 1: ASPECTE GENERALE PRIVIND CONTABILITATEA CREATIVĂ	12
2.1.1. Scop și Obiective	12
2.1.2. Schema logică a modului	12
2.1.3. Conținutul informațional detaliat	13
2.1.3.1. Contabilitatea creativă – abordări conceptuale	13
2.1.3.2. Factorii determinanți ai utilizării contabilității creative	17
2.1.3.3. Studiul literaturii de specialitate cu privire la contabilitatea creativă	21
2.1.3.4. Relația imagine fidelă – contabilitate creativă – fraudă	30
2.1.4. Sumar	34
2.1.5. Teme pentru verificarea cunoștințelor	35
2.1.6. Bibliografie	35
2.2. Modulul 2: TEHNICI DE CONTABILITATE CREATIVĂ	37
2.2.1. Scop și Obiective	37
2.2.2. Scurtă recapitulare a conceptelor prezentate anterior	37
2.2.3. Schema logică a modului	38
2.2.4. Conținutul informațional detaliat	38
2.2.4.1. Tehnici de contabilitate creativă privind activele imobilizate	38
2.2.4.2. Tehnici de contabilitate creativă privind activele circulante	53
2.2.4.3. Tehnici de contabilitate creativă privind capitalurile proprii și datoriile	59
2.2.4.4. Discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv ca tehnică de contabilitate creativă	66
2.2.4.5. Plățile pe bază de acțiuni – de la reglementări internaționale la reglementări naționale	72
2.2.5. Sumar	77

2.2.6. Teme pentru verificarea cunoștințelor	78
2.2.7. Bibliografie	78
2.3. Modulul 3: CONTABILITATEA CREATIVĂ ÎN MEDIUL ECONOMIC	80
2.3.1. Scop și Obiective	80
2.3.2. Scurtă recapitulare a conceptelor prezentate anterior	80
2.3.3. Schema logică a modului	81
2.3.4. Conținut informațional detaliat	81
2.3.4.1. Contabilitatea creativă în mediul contabil românesc	81
2.3.4.2. Relația dintre contabilitatea creativă și governanța corporativă	95
2.3.4.3. Paradisurile fiscale și contabilitatea creativă	110
2.3.5. Sumar	116
2.3.6. Teme pentru verificarea cunoștințelor	117
2.3.7. Bibliografie	117
3. Anexe	120
3.1. Glosar de termeni	120
3.2. Lista tabelor și a figurilor	122
3.3. Bibliografia completă a cursului	124

1. Informații generale despre curs și seminar

1.1. Condiționări și cunoștințe prerechizite

Înscrierea la acest curs nu este condiționată de parcurgerea altor discipline. Cu toate acestea, înțelegerea informațiilor ce se încearcă a fi transmise este indisolubil legată de parcurgerea cu succes a unor discipline ca Bazele contabilității, Contabilitate financiară, Contabilitate aprofundată, Audit financiar, Control financiar sau Evaluarea afacerilor. Este recomandată însușirea și înțelegerea de noțiuni fundamentale prezentate la discipline cum sunt Finanțele întreprinderii, Finanțe publice, Economie generală și Limba engleză (ca limbă modernă și terminologie de afaceri – pentru parcurgerea unor materiale bibliografice opționale și/sau facultative) sau Limba franceză.

1.2. Descrierea cursului

Disciplina „Contabilitate creativă” urmărește prezentarea noțiunilor de bază, a tehnicilor de contabilitate creativă care pot fi utilizate de conducerea entităților economice și a factorilor motivaționali care determină aplicarea unei anumite tehnici de contabilitate creativă. Este analizată, de asemenea distanța între contabilitatea creativă și imaginea fidelă sau fraudă, inclusiv relația dintre contabilitatea creativă și alte concepte. Am prezentat mai multe studii empirice care ne ajută să înțelegem conceptul și impactul creativității contabile în mediul economic din România și din lume. Nu trebuie să apreciem apriori caracterul negativ al contabilității creative dar nici nu poate fi considerată în mod absolut ca un factor de asigurare a imaginii fidele, în calitatea sa de obiectiv/principiu fundamental al situațiilor financiare ale entităților economice. Prin studiile de caz prezentate, prin scandalurile contabile pe care le-am analizat, încercăm să scoatem în evidență elemente de *finețe contabilă* pe care orice profesionist contabil trebuie măcar să le cunoască pentru a putea înțelege la adevărată valoare această *sublimă creație a spiritului omenesc*, cum numea Goethe, contabilitatea.

Astfel, obiectivul general al acestei discipline este să dezvolte și să aprofundeze cunoștințele, abilitățile și atitudinile studenților necesare în vederea înțelegerii, identificării și analizei conceptului și a tehnicilor de contabilitate creativă, a relației cu alte categorii economice astfel încât deciziile economice ale utilizatorilor informației contabile să poată fi mai bine fundamentate. Obiectivele specifice, cuprinse de altfel și în fișa disciplinei sunt următoarele:

- ✓ Să aprofundeze cunoștințele generale însușite la nivel licență;
- ✓ Să dezvolte capacitatea studenților de a înțelege și identifica tehnicile specifice contabilității creative în cadrul unei organizații/companii;

- ✓ Să formeze abilitățile necesare pentru interpretarea și analiza pertinentă a unor situații specifice, rapoarte, etc., pe baza normelor și a raționamentului profesional;
- ✓ Să aprofundeze baza științifică a studenților pentru dezvoltarea unui raționament profesional bine fundamentat, pentru comunicare, analiză și sinteză;
- ✓ Să dezvolte capacitatea studenților de a înțelege activitatea a unei entități economice în contextul contabilității creative;
- ✓ Să creeze condițiile care să permită studenților aprofundarea cunoștințelor despre referențiale contabile naționale și internaționale;
- ✓ Să incite studenții la implicarea lor în activitatea de cercetare științifică contabilă.

1.3. Organizarea temelor în cadrul cursului

Disciplina este structurată în trei module de învățare interconectate:

1. Aspecte generale privind contabilitatea creativă;
2. Tehnici de contabilitate creativă;
3. Contabilitatea creativă în mediul economic.

Obiectivul primului modul este prezentarea conceptului de contabilitate creativă și analiza realității contabilitate creativă-imagini fidèle, respectiv contabilitate creativă-fraudă, factorii predominanți care determină apelarea la tehnicile contabilității creative, analiza mediului contabil românesc la nivelul reglementărilor contabile și a profesiei contabile în contextul contabilității creative, respectiv studiul impactului guvernantei corporative asupra contabilității creative.

Al doilea modul are un caracter practic predominant deoarece sunt prezentate tehnicile propriu-zise de contabilitate creativă, care sunt analizate pe patru paliere: la nivelul activelor imobilizate, la nivelul activelor circulante, la nivelul capitalurilor proprii și a datoriilor, respectiv la nivelul prezentărilor de informații. Contabilitatea creativă este cel mai bine înțeleasă prin exemple practice, bineînțeles în condițiile stăpânirii conceptelor teoretice prezentate în cadrul primului modul. Contabilitatea creativă este legată de practică deoarece ea este cea care o inițiază. Prin urmare sunt prezentate aplicații practice care urmează să fie rezolvate individual sau dezbătute la întâlnirile directe.

Al treilea modul analizează contabilitatea creativă în mediul economic și paradisurile fiscale, convențiile de evitare a dublei impuneri și modul în care acestea influențează contabilitatea creativă.

1.4. Formatul și tipul activităților implicate de curs

Parcurgerea acestei discipline va presupune atât întâlniri față în față, cât și muncă individuală.

Metodele utilizate pe parcursul predării cursului includ:

- ✓ expunerea teoretică, prin mijloace auditive și vizuale;

- ✓ explicația abordărilor conceptuale și prezentarea de explicații alternative
- ✓ prezentări ale unor informații esențiale aferente fiecărui modul;
- ✓ răspunsuri directe la întrebările studenților.

În ceea ce privește activitatea cursanților, încurajăm participarea activă a studenților prin problematizarea informațiilor prezentate, implicarea în activități de grup, proiecte de cercetare, rezolvarea unor situații concrete propuse sau rezultate din discuții, studii de caz. Activitatea individuală și discuțiile din cadrul întâlnirilor directe vor permite trasarea unui parcurs al învățării echilibrat, ritmic dar nu neaparat intensiv. Pentru a se obține performanța maximă, recomandăm studenților să acorde importanță studiului individual și activităților colective din cadrul cursului. În cadrul fiecărei întâlniri studenții sunt stimulați să aibă o gândire critică atât prin studiile de caz supuse analizei, prin întrebările adresate de cadrul didactic dar și prin întrebările pe care studentul le adresează colegilor și cadrului didactic.

Studentul are libertatea de a-și gestiona singur, fără constrângeri, modalitatea și timpul de parcurgere a cursului. Este însă recomandată parcurgerea succesivă a modulelor prezentate în cadrul suportului de curs în ordinea indicată și rezolvarea sarcinilor sugerate la finalul fiecărui modul.

1.5. Materiale bibliografice

În cadrul fiecărui modul al suportului de curs sunt precizate referințele bibliografice care au stat la baza elaborării cursului. Parcurgerea acestor referințe permit aprofundarea cunoștințelor sau al nivelului de înțelegere. Dintre materialele recomandate ca bibliografie generală pentru întregul curs, le-am reținut pe următoarele:

1. Feleagă N., Malciu L., *Politici și opțiuni contabile (Fair accounting versus Bad Accounting)*, Editura Economică, București, 2002
2. Groșanu A., Răchișan P. R., Berinde S. R., *Study regarding the influence of Romanian accounting regulations on creative accounting techniques*, *Analele Universității din Oradea – Științe Economice*, 1(2), 2011, pag. 523-528
3. Groșanu A., Răchișan P. R., *Challenges of the auditing profession in the context of economic crisis*, *Studia Universitatis Babeș Bolyai - Negotia*, 3(1), 2010, pag. 69 – 76
4. Groșanu A., Răchișan P. R., Berinde S.R., *Study regarding the influence of Romanian accounting regulations on creative accounting techniques*, *Analele Universității din Oradea – Științe Economice*, 1(2), 2011, p. 523-528
5. Malciu L., *Contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 1999
6. Mățiș D., Pop A. (coordonatori), *Contabilitate financiară*, Ediția a III-a, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010

7. Vladu A. B., Groșanu A., *Some insights regarding creative accounting in Romanian accounting environment – regulators, financial auditors, and professional bodies opinion*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(1), 2011, pag. 661-668
8. Vladu A. B., Groșanu A., Cuzdriorean D. D., *When creative accounting has a different path: positive bias and persuasive language – an experimental study*, Journal of International Management Studies, 12(2), 2012, pag. 105-111
9. ***, Legea contabilității nr.82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare
10. ***, Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare

Lucrările menționate dar și bibliografia facultativă/opțională pot fi accesate la Biblioteca facultății, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, Biblioteca existentă la Departamentul de contabilitate și audit, în bazele de date electronice puse la dispoziție la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca sau prin intermediul oricărui calculator conectat la internet din interiorul clădirilor UBB (Ebsco, Thomson ISI, ScienceDirect, ProQuest 5000, Springerlink, Emerald, Scopus). Pentru o listă actuală cu bazele de date ce pot fi accesate online se recomandă accesarea site-urilor BCU:

<http://bcu.ubbcluj.ro/baze/databases.html> și/sau

<http://bcu.ubbcluj.ro/baze-test.html>, respectiv <http://bcu.ubbcluj.ro/>

1.6. Materiale și instrumente necesare pentru curs

Pentru o desfășurare cât mai bună activităților didactice și a studiului individual, se recomandă accesul la următoarele resurse:

- ✓ abonament la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca;
- ✓ calculator conectat la internet (accesul studenților la calculator și internet poate fi asigurat în cadrul Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din Cluj-Napoca);
- ✓ acces la echipamente de fotocopiere pentru multiplicarea materialelor suplimentare oferite pentru studiu individual;
- ✓ imprimantă pentru materialele transmise în format electronic, a redactării și imprimării temelor, a studiilor de caz, etc.

Materialele informaționale, sub forma suportului de curs și altor documente (studii de caz, articole, etc.) sunt puse la dispoziția studenților cel puțin în format electronic.

1.7. Calendar al cursului

Pe parcursul semestrului sunt programate 14 întâlniri față în față cu toți studenții. În vederea eficientizării acestor întâlniri față în față, pentru fiecare din acestea, se recomandă parcurgerea de către student a suportului de curs pus la dispoziție încă de la începutul semestrului, iar ulterior întâlnirii, este indicată rezolvarea sarcinilor și exercițiilor aferente fiecărui modul parcurs. De asemenea, anterior întâlnirilor programate, studenților li se recomandă să parcurgă capitolele corespunzătoare temelor abordate la fiecare întâlnire din cel puțin una din sursele bibliografice indicate. În acest mod, se va facilita orientarea cursului asupra aspectelor esențiale din conținutul disciplinei și se va permite concentrarea pe modalitățile de aplicare la nivel practic a informațiilor deja parcurse.

1.8. Politica de evaluare și notare

Criteriile în funcție de care se va efectua evaluarea sunt:

- ✓ Înțelegerea și aplicarea tehnicilor specifice contabilității creative;
- ✓ Aplicarea unui raționament profesional adecvat și corecta sa fundamentare în rezolvarea aplicațiilor practice;
- ✓ Cunoașterea și interpretarea legăturii dintre contabilitatea creativă și alte concepte/categorii economice;
- ✓ Capacitatea de argumentare și evaluarea argumentelor proprii ale studenților sau susținute de alte persoane.

Evaluarea studenților se va efectua astfel:

- ✓ Examenul scris de la sfârșitul semestrului (în una din datele programate pentru examen afișate la avizierul facultății destinat studenților masteranzi) va avea o pondere de 60% din nota finală. Examenul scris din perioada sesiunii de examene are două părți: o parte teoretică – care urmărește verificarea însușirii/formării de către studenți a cunoștințelor care intră în sfera contabilității creative, respectiv o parte practică – prin care se urmărește însușirea/formarea/dezvoltarea abilităților și atitudinilor necesare pentru rezolvarea unor probleme de natură practică, a unor studii de caz;
- ✓ Elaborarea de către studenți a unui proiect de cercetare în domeniul contabilității creative și/sau a legăturii acesteia cu guvernarea corporativă în cursul semestrului. Tema proiectului va fi stabilită de titularul cursului și/sau seminarului iar condițiile de elaborare a proiectului vor fi transmise studenților. Acest proiect va fi susținut de studenți în fața colegilor și va fi discutat cu aceștia și cu cadrul didactic. Ponderea proiectului de cercetare va fi de 40% din nota finală;
- ✓ Pentru participarea activă și constructivă la dezbaterile din cadrul cursului/seminarului, studenții vor primi maxim 2 puncte. Această componentă a evaluării este suplimentară, în

sensul că un student poate obține nota maximă dacă, în urma verificării scrise din perioada sesiunii de examene și în urma susținerii proiectului de cercetare obține calificativele maxime, dovedind astfel că deține competențele pe care disciplina studiată și-a propus să le transmită.

Nota finală va fi determinată pe baza următoarei formule de calcul:

$N = \max(\text{roundup}(E \times 0,6 + P \times 0,4 + S/C), 0) 10$, unde:

E – nota de la examenul scris din perioada sesiunii de examen. E este un număr real cuprins între 1 și 10. Nota 1(unu) se acordă din oficiu;

P – nota la proiectul de cercetare P este un număr real cuprins între 1 și 10. Nota 1(unu) se acordă din oficiu;

S/C – nota pentru activitatea de la curs/seminar. S/C este un număr real cuprins între 0 și 2, în funcție de activitatea studentului.

În cazul în care un student nu reușește să promoveze examenul studentul va fi reexaminat, conform sistemului de reexaminare existent, prin susținerea doar a examenului scris.

1.9. Elemente de deontologie academică

Se vor avea în vedere următoarele detalii de natură organizatorică:

- ✓ Orice material elaborat de către studenți pe parcursul activităților va face dovada originalității. Studenții ale căror lucrări se dovedesc a fi plagiate nu vor fi acceptați la examinarea finală. Dacă sunt prezentate materiale, idei, texte, grafice etc. care nu aparțin ca și concepție persoanei care le prezintă, în mod obligatoriu trebuie prezentată sursa bibliografică, iar dacă elementele respective sunt preluate fără nicio modificare, acestea trebuie citate corespunzător;
- ✓ Orice tentativă de fraudă sau fraudă depistată va fi sancționată prin acordarea notei minime și/sau prin exmatriculare;
- ✓ Rezultatele finale vor fi puse la dispoziția studenților prin afișare;
- ✓ Contestățiile se vor soluționa în maxim 24 de ore de la afișarea rezultatelor.

1.10. Studenți cu dizabilități

Titularul cursului își afirmă disponibilitatea, în limita posibilităților, a constrângerilor tehnice sau de timp, de a adapta la cerere conținutul și metodele de transmitere a informațiilor, precum și modalitățile de evaluare (de exemplu, examen oral) în funcție de tipul dizabilității cursantului. Vom urmări facilitarea accesului egal al tuturor cursanților la activitățile didactice.

1.11. Strategii de studiu recomandate

Dat fiind caracterul particular al învățământului la distanță, este recomandată planificarea riguroasă a studiului individual, corelată cu calendarul disciplinei. În acest mod se poate asigura sincronizarea efortului personal cu întâlnirile programate, maximizându-se efectul util. Pentru atingerea acestui scop ar fi utilă programarea alocării timpului necesar studiului pe o bază săptămânală. Autoimpunerea programului de studiu ar trebui să urmărească perioade în care studentul se poate concentra cel mai bine asupra acestei activități. Alocarea a 5-6 ore săptămânal în acest context, este necesară pentru a reuși lecturarea fiecărui modul și rezolvarea temelor propuse în timp util. În acest mod pot fi garantate nivele optime de înțelegere a conținutului propus, sporind șansele promovării cu succes a acestei discipline. Rigurozitatea cu care se respectă programul autoimpus este similară cu pregătirea sportivă; creierul este și el un mușchi ce trebuie antrenat constant pentru performanță, iar înțelegerea raportărilor financiare este o disciplină care nu face excepție de la regulă.

În cazul în care apar neclarități, noțiuni dificil de înțeles, aspecte pentru care nu există siguranța unei depline înțelegeri sau pur și simplu este resimțită nevoia unor detalieri suplimentare, este foarte utilă notarea de întrebări, observații, remarci, comentarii ș.a.m.d. care să fie ulterior dezbătute în cadrul întâlnirilor directe și trecerea mai departe la următorul subiect. Limitările de timp și spațiu impun la rândul lor sintetizarea pregătirii și materialelor prezentate, însă întrebările și discuțiile generate de acestea pot plia pregătirea pe arii de interes individuale. Este unul dintre motivele pentru care titularul cursului încurajează cu căldură orice intervenții personale pe marginea subiectelor propuse.

2. Suportul de curs

2.1. Modulul 1: ASPECTE GENERALE PRIVIND CONTABILITATEA CREATIVĂ

2.1.1. Scop și Obiective

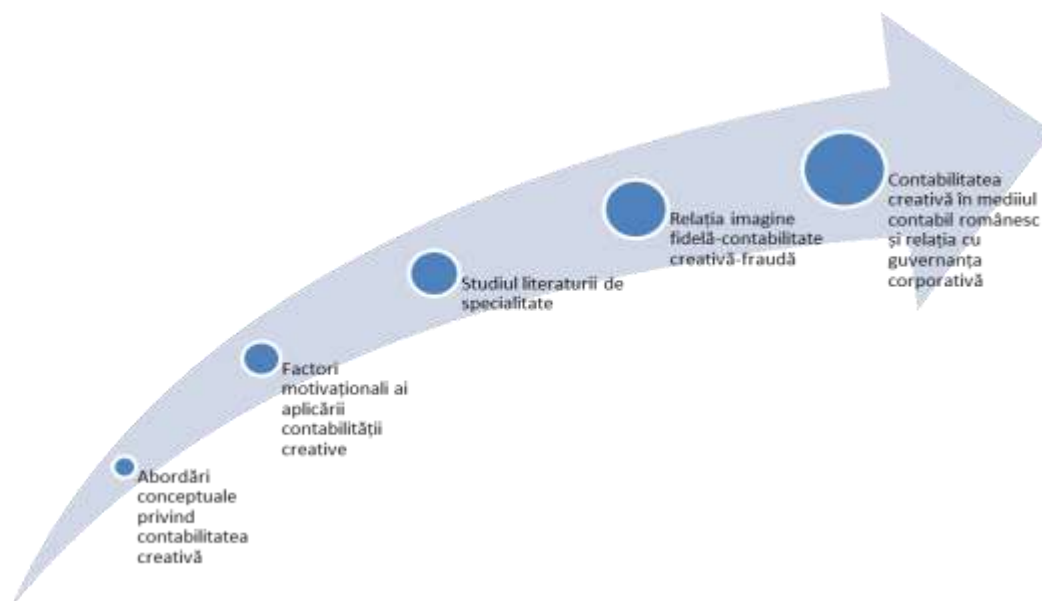
Scopul acestui modul este asigurarea unei imagini de ansamblu asupra disciplinei studiate, prin concepte, factori de apariție, relația cu alte concepte și rolul profesiei contabile.

Pentru atingerea scopului acestui model se au în vedere realizarea următoarelor obiective:

- a) Prezentarea conceptului de contabilitate creativă;
- b) Delimitarea factorilor motivaționali care determină aplicarea tehnicilor de contabilitate creativă;
- c) Studiul literaturii de specialitate cu privire la contabilitatea creativă;
- d) Analiza relației dintre contabilitatea creativă și alte concepte (imaginea fidelă și fraudă);

Se recomandă o abordare a studiului care să urmărească înțelegerea apariției și dezvoltării contabilității creative precum, situațiile în care aceasta afectează imaginea fidelă pe care trebuie să o furnizeze contabilitatea utilizatorilor de informații economice.

2.1.2. Schema logică a modului

Conținutul informațional detaliat al acestui cuprinde șase subcapitole care urmăresc atingerea obiectivelor enunțate în subcapitolul precedent. Astfel, în primul subcapitol sunt analizate principalele abordări conceptuale cu privire la contabilitatea creativă. Așa cum se va observa, există două mari

abordări cu privire la conceptul de contabilitate creativă, una este specifică sistemului contabil anglo-saxon, iar cealaltă sistemului contabil continental.

În al doilea subcapitol sunt enunțați principalii factori care determină conducerea entităților economice să aplice tehnici de contabilitate creativă. În esență, existența contabilității creative este indisolubil legată de natura ființei umane, de așteptările pe care le au investitorii și pe care producătorii de informații contabile le îndeplinesc prin respectarea literei legilor dar, uneori, nu și a spiritului lor.

Al treilea subcapitol face o trecere în revistă a literaturii de specialitate cu privire la contabilitatea creativă printr-un studiu care tratează diverse aspecte privind contabilitatea creativă, în cele mai bine cotate reviste din domeniul contabilității din anul 1990 și până în prezent. Analiza efectuată a vizat evoluția cercetărilor internaționale cu privire la fenomenul de contabilitate creativă, direcțiile principale de cercetare în domeniul contabilității creative, curentul de cercetare dominant, tipul de cercetare utilizat și aria geografică analizată.

Al patrulea subcapitol este alocat analizei relațiilor dintre contabilitatea creativă și imaginea fidelă, respectiv, dintre contabilitatea creativă și fraudă.

În al cincilea subcapitol este făcută o analiză a OMFP nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare în contextul contabilității creative, încercând să răspundem la întrebarea *Care este soluția fie pentru utilizarea contabilității creative cu bună credință fie pentru interzicerea unor tehnici ale contabilității creative?*

În al șaselea subcapitol esre analizat, pe scurt, conceptul de governanță corporativă și relația cu contabilitatea creativă. Astfel sunt prezentate câteva studii din literatura de specialitate care urmăresc înțelegerea și cuantificarea rolului guvernantei corporative, inclusiv legătura acesteia cu contabilitatea creativă, astfel: un studiu care tratează practicile de manipulare a profiturilor și analizează modul în care modelul anglo-saxon de governanță corporativă duce la descurajarea lor, un studiu care tratează structura guvernantei corporative și performanța companiilor listate la bursă din Malaezia, un studiu care tratează relația dintre governanța corporativă și contabilitatea managerială, respectiv, un studiu care tratează impactul investițiilor străine directe asupra entităților auditate din Județul Cluj.

2.1.3. Conținutul informațional detaliat

2.1.3.1. Contabilitatea creativă – abordări conceptuale

Complexitatea vieții economice în condițiile concurenței impuse de economia de piață și totodată de fenomenul globalizării determină creșterea rolului informației în luarea deciziilor. Calitatea acesteia influențează atât calitatea deciziilor curente, cât și perspectiva luării unor decizii și implicit, rezultatele obținute în urma deciziei luate. Contabilitatea creativă este rezultatul complexității realității

economice și a unor factori psihologici care sunt specifici ființei umane. Naser¹, în lucrarea sa, spune că “manipularea conturilor este o veche problemă contabilă care pornește din anii 1920”. Studiile privind contabilitatea creativă s-au intensificat în ultimii ani, mai ales cele cu privire la existența și taxonomia practicilor de contabilitate creativă. Sen și Inanga au precizat în studiul realizat² că utilizarea contabilității creative a crescut în multe țări dezvoltate în ultimii ani.

În literatura de specialitate nu există un consens în ceea ce privește definirea conceptului de contabilitate creativă. Astfel, în literatura de specialitate sunt abordări diverse, pornind de la ideea că conceptul de contabilitate creativă se utilizează, de regulă, pentru a descrie procesul prin care profesioniștii contabili își folosesc cunoștințele în scopul manipulării cifrelor incluse în conturile anuale³.

Un alt autor⁴, definește contabilitatea creativă ca fiind o tehnică de comunicare ce vizează ameliorarea informațiilor furnizate investitorilor. Profitând de limitele normalizării contabilității, prin contabilitatea creativă, Bernard Collase apreciază că se înfrumusețează imaginea poziției financiare și a performanțelor companiilor, această practică fiind la limita legalității.

Într-o altă abordare, contabilitatea creativă poate fi înțeleasă ca fiind procesul prin care managementul se folosește de anumite deficiențe sau ambiguități din cuprinsul normelor contabile, în scopul prezentării unei anumite imagini a performanței financiare⁵.

Pe de altă parte, contabilitatea creativă poate fi definită ca un ansamblu de procedee care vizează fie modificarea nivelului rezultatului, în scopul maximizării sau minimizării sale, fie prezentarea situațiilor financiare, fără ca acestea două să se excludă reciproc. Opțiunile contabile au existat întotdeauna la dispoziția contabilului și acestea nu implică creativitate în sensul negativ strict al cuvântului⁶. Una din definițiile cele mai complete cu privire la conceptul de contabilitate creativă este⁷:

- ✓ Procesul prin care, datorită existenței unor breșe în reguli, se manipulează informația contabilă și, profitând de flexibilitate, se aleg acele metode de măsurare și informare ce permit transformarea documentelor de sinteză din ceea ce ele ar trebui să fie în ceea ce managerii doresc;

---

¹ Naser K., *Creative accounting: its nature and use*, Editura Prentice Hall International, Londra, 1993, pag. 9

² Sen D., Inanga E., *Creative Accounting In Bangladesh and Global Perspectives*, The Association of Accountancy Bodies in West Africa Journal, 1, 2009, pag. 27-42.

³ Feleagă N., Malciu L., *Politici și opțiuni contabile (Fair accounting versus Bad Accounting)*, Editura Economică, București, 2002, pag. 389

⁴ Trotman M., *Comptabilite britannique, mod d'emploi*, Editura Economica, Paris, 1993

⁵ Shah A.K., *Exploring the influences and constraints on creative accounting in The United Kingdom*, European Accounting Review, vol. 7, No. 1, 1988, pag. 83-104

⁶ Stolowy H., *Comptabilite creative*, Encyclopedie de Comptabilite, Gestion et Audit, Editura Economica, Paris, 2000, pag. 157-178

⁷ Naser K., *op. cit.*, pag. 14

- ✓ Procesul prin care tranzacțiile sunt structurate de asemenea manieră încât să permită obținerea rezultatului contabil dorit.

Nu toți autorii consideră, în mod automat, contabilitatea creativă ca un lucru negativ. Astfel, la originea sa, apreciază Malo J.L. și Giot H., citați de Malciu L., contabilitatea creativă este virtuoasă: ea oferă contabilității mijloace care să-i permită să țină pasul cu dezvoltarea crescândă a piețelor și proliferarea produselor financiare. Problema derivă din faptul că începe să se manifeste rapid perversitatea instinctivă a oamenilor de afaceri.

Majoritatea cercetătorilor acceptă totuși că, în esență, contabilitatea creativă se distinge prin două aspecte⁸:

- ✓ ea presupune utilizarea imaginației profesioniștilor contabili pentru a traduce acele inovații juridice, economice și financiare pentru care nu există, în momentul apariției lor, soluții contabile normalizate;
- ✓ aplicarea tehnicilor specifice contabilității creative sunt inițiate în funcție de incidența lor asupra poziției financiare și performanțelor economice și financiare ale entităților.

În opinia noastră, contabilitatea creativă este rezultatul flexibilității care există în cadrul reglementărilor contabile și care, dacă sunt aplicate cu bună credință permit asigurarea unei imagini fidele a poziției financiare și a performanțelor entităților economice. Fiecare utilizator al informației contabile însă are o anumită nevoie, are anumite interese și, de multe ori, flexibilitatea pe care o oferă referențialele contabile este folosită pentru satisfacerea unor interese private în dauna interesului public. În literatura de specialitate însă, contabilitatea creativă are un rol negativ prin faptul că doar unii dintre utilizatorii informației contabile sunt avantajați prin utilizarea sa.

Apreciem că ordinea în care sunt prezentate categoriile de utilizatori ai informațiilor contabile în reglementările internaționale, nu este întâmplătoare, investitorii având prioritate în fața celorlalți utilizatori. Aceasta deoarece reglementările internaționale sunt dominate de țările din lumea anglo-saxonă, țări cu economii puternic financiarizate, finanțarea predominantă având loc pe piața de capital iar investitorii sunt privilegiați. Spre deosebire de acestea, țările din Europa continentală au un sistem de finanțare predominant bancar și, prin urmare normele contabile europene sunt mai stricte, mult mai prudențiale, pentru a satisface exigențele creditorilor financiar. Din acest motiv, contabilitatea creativă este mult mai dezvoltată în lumea anglo-saxonă, dar, în același timp, acolo au avut loc și mai multe scandaluri generate și de disimularea realității economice prin sistemul de raportări, ca urmare a aplicării tehnicilor de contabilitate creativă. În aceeași abordare, Michel Capron consideră că aplicarea cu bună credință a normelor contabile nu asigură în mod absolut satisfacerea la același nivel a

---

⁸ Malciu L., *Contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 1999, pag. 16-17

intereselor tuturor categoriilor de utilizatori ai informației contabile⁹ (investitorii, creditorii financiari sau comerciali, clienții, salariații, etc.).

Conceptul de *contabilitate creativă* (eng. *creative accounting*) are mai multe termene echivalente în funcție de țara în care acestea sunt folosite, așa cum se observă în tabelul de mai jos:

Tabelul nr. 1 Termene echivalente ale conceptului de contabilitate creativă

Țara	Echivalentul „contabilității creative”
Elveția	Bilanzmanipulation (manipularea bilanțului), Bilanzkosmetik (cosmetizarea bilanțului), heisse Luft;
Germania	Trickserein, Bilanzartistik, geschönte Jahresrechnung, Serifenblasen
Olanda	Winstegalisație (egalizarea profiturilor), Creatif boekhouden, Creatieve jaarverslaggeving, Winststuring, Windstflattering, Verliesmaximalisație
Franța	Bricolage, Fabricated accounts, Unlimited creativity
SUA	Cooking the books, fabricated numbers, fiddle the numbers, more debits than credits, earnings management
Italia	Politiche di bilancio
Japonia	Furyo Kessan (contabilitate neadecvată), Funshoku (window-dressing), Kara-uri (dummy, „empty sales”), Mae-da-oshi
Australia	Fudging, Manipulative accounting, Feral accounting
Marea Britanie	Window-dressing, Accounting for profits, Bubbles, Enronitis

Sursa: Audit Committee Newsletter, KPMG, Iunie 2003 citat de Balaciu D., Bogdan V., Vladu A.B., A brief review of creative accounting literature and its consequences in practice, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, vol. 11, no. 1, pag. 176

---

⁹ Michel Capron în lucrarea *Contabilitatea în perspectivă*, Editura Humanitas, București, 1994, precizează la pag. 153 că “Într-un studio realizat în vederea unui congres comun, ținut în octombrie 1989, Ordinul experților contabili și Compania comisarilor în conturi (din Franța n.n.) ajung la concluzia că dacă utilizatorii de informații normalizate sunt satisfăcuți, în schimb reclamanții de informații personalizate nu sunt. Într-adevăr, este foarte greu de împăcat, într-un document unic de prezentare a rezultatelor, exigențe care țin de strategii diferite și adesea contradictorii”

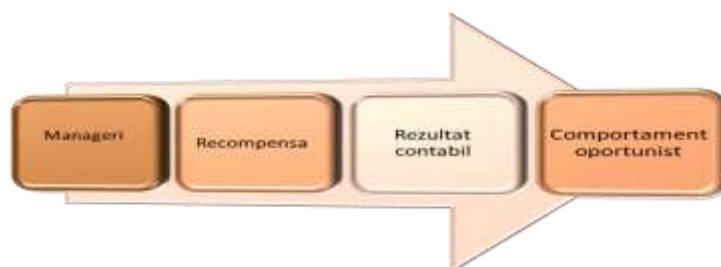

2.1.3.2. Factorii determinanți ai utilizării contabilității creative

În literatura de specialitate sunt prezentați numeroși factori care îi determină pe manageri să utilizeze tehnicile de contabilitate creativă¹⁰:

1. Costurile rezultate din conflictul de interese

În cazul în care remunerațiile managerilor sunt determinate de mărimea rezultatului contabil, atunci aceștia vor fi tentați să aibă un comportament oportunist, optând pentru acele proceduri care să le permită menținerea acestor drepturi la un nivel ridicat.

Astfel, dacă prin contractul de management este fixat un rezultat țintă iar excedentul nu este remunerat suplimentar, managerii vor dori să utilizeze această depășire pentru creșterea bonusurilor viitoare. Dacă rezultatul este important dar inferior acelei limite maxime, în condițiile în care plusul de câștig obținut de manageri nu este important (utilitatea marginală este descrescătoare și/sau cotele de impozitare sunt crescătoare – în cazul impunerii globale a veniturilor), atunci aceștia nu sunt motivați să crească rezultatul. Există și situația în care câștigurile se află mult sub limita maximă, se va recurge la procedeul numit *big bath* (*marea îmbăiere*), conform căruia, în anul în care entitatea economică înregistrează pierderi, managerii majorează pierderea respectivă prin includerea tuturor pierderilor probabile viitoare, ceea ce va permite prezentarea unor câștiguri ridicate în anii care urmează.

În cazul entităților de utilitate publică, sub autoritatea statului, managerii, în scopul de a evita presiunile din partea guvernului și de a mări subvențiile acordate firmei, aleg acele proceduri contabile care reduc profitul.

De asemenea, unele entități nu sunt interesate ca rezultatele lor să fie foarte mari, deoarece anunțarea unor profituri mari va determina creșterea datoriei privind impozitul pe profit și a presiunii sindicatelor pentru majorarea salariilor.

2. Incompetența managerilor

Managerii incompetenți își concentrează atenția asupra unor aranjamente particulare și neglijează sistemul de informare contabilă și ratele financiare care încep să se deterioreze. O entitate economică ajunsă în acest stadiu, începe indubitabil, să utilizeze contabilitatea creativă. Deoarece entitatea a obținut rezultate necorespunzătoare, pentru a ascunde activitatea neperformantă, pentru a asigura *continuitatea* activității și managerii utilizează tehnici de contabilitate creativă, adoptând astfel o poziție defensivă.

¹⁰ Preluat din Malciu L., *op. cit.*, pag. 18-28

3. Incertitudinea și riscul

Utilizarea contabilității creative este rezultatul creșterii volatilității unora dintre elementele pieței. Astfel, trecerea de la moneda constantă la ratele de schimb fluctuante, creșterea ratei dobânzii corelată cu creșterea ratei inflației, perioadele de criză economică în general, au avut ca rezultat creșterea incertitudinilor. În aceste condiții, entitățile sunt motivate să adopte instrumente de reducere a riscului. Apare însă o problemă, și anume aceea că în domeniul instrumentelor financiare practica este, în mod constant, înaintea reglementărilor, ceea ce induce necesitatea utilizării contabilității creative.

4. Varietatea activităților economice

Caracterul extrem de variat al activităților economice impune o serie de particularități în ceea ce privește evaluarea acestora. Pentru a reprezenta cât mai bine imaginea unei activități date, este necesară acordarea unei marje de libertate. Această libertate se traduce prin existența opțiunilor în materie de evaluare, care deși e legitimă, le permite entităților economice să-și *netezească* rezultatele.

5. Limitele conceptelor contabile

Dezvoltarea contabilității creative este legată deseori de limitele pe care le prezintă unele concepte contabile. Naser K. a precizat că incapacitatea *costului istoric* de a-și proba relevanța și fiabilitatea în condiții de inflație stimulează utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă. Astfel, în condiții de inflație, elementele patrimoniale de activ sunt subevaluate iar unii manageri sunt de părere că pentru a compensa diferența dintre costul istoric al activelor și valoarea lor de piață, o parte din datorii ar trebui ascunse. De aceea, utilizarea *valorii juste* ca bază de evaluare ar stimula mai puțin managementul să *ascundă* datoriile (să utilizeze scheme de finanțare *afara bilanțului*). Pe de altă parte, valoarea justă este extrem de subiectivă, atât în ceea ce privește determinarea ei cât și a perioadei și momentului de actualizare a acesteia.

De asemenea, cerința ca situațiile financiare să asigure o *imagine fidelă* poate favoriza utilizarea contabilității creative. În general, se acceptă că pentru obținerea imaginii fidele este necesară respectarea cu sinceritate a regulilor contabile. Totuși, conformitatea cu regulile nu este întotdeauna suficientă. Regulile contabile nu pot acoperi toate aspectele realității economice deosebit de complexe, regulile nu se pot substitui *raționamentului profesional* în determinarea a ceea ce constituie imaginea fidelă în fiecare caz în parte. Din acest motiv, în legislația țărilor din UE a fost preluată o prevedere din Directiva a IV-a, conform căreia “atunci când aplicarea unei norme (reguli) contabile nu este suficientă pentru a da o imagine fidelă, în anexă (note n.n.) trebuie să fie furnizate informații complementare” și “dacă într-un caz excepțional, aplicarea unei norme contabile se consideră necorespunzătoare pentru a da o imagine fidelă a patrimoniului a situației financiare sau a rezultatului,

trebuie să se facă derogare de la această normă”. Aceasta înseamnă că imaginea fidelă este atinsă, în acest caz, doar prin neconformitatea cu regulile în vigoare.

Cu privire limitele informațiilor furnizate de documentele financiare, Bernard Colasse remarcă următoarele: „Ciudat instrument este contabilitatea...Concepută pentru a descrie întreprinderea, ea nu furnizează decât informații parțiale, adesea părtinitoare și întotdeauna neclare. Concepută pentru a informa, pentru a ajuta la controlul și luarea deciziilor, ea se pretează la amăgiri, la puneri în scenă, la retorică și câteodată la înșelătorii”.

6. *Atitudinea utilizatorilor informației contabile*

Utilizatorii informației contabile pot contribui la utilizarea contabilității creative prin importanța excesivă acordată rezultatului contabil. Investitorii caută, în general, creșteri stabile ale rezultatelor și, prin urmare, încurajează entitățile economice să-și *netezească* rezultatele pentru a satisface exigențele acestora. Astfel, societățile cotate se tem să publice rezultate volatile, cu creșteri și scăderi dramatice. Ele preferă să arate o creștere ușoară dar sigură a profitului de la un an la altul.¹¹ O entitate care publică creșteri constante ale profitului de la un an la altul va fi mai apreciată decât cea care publică profituri într-un an și pierderi în alt an, cu toate că suma lor cumulată este aceeași la ambele entități. Netezirea rezultatelor presupune utilizarea unor tehnici pentru reducerea deviației rezultatului publicat de la mărimea considerată normală sau așteptată.

Ideea că entitățile ar proceda intenționat la netezirea rezultatelor a fost sugerată de Hepworth (1953) și dezvoltată de Gordon (1964), cu următoarele teoreme¹²:

1. Criteriul pe care un manager îl utilizează în procesul de selectare a principiilor contabile este maximizarea propriei utilități;
2. Utilitatea managerului se mărește o dată cu creșterea siguranței postului său, părții ce îi revine din profit și dimensiunii societății pe care o conduce;
3. Atingerea obiectivelor prezentate în teorema 2 depinde, parțial, de satisfacția acționarilor vizavi de performanțele societății;
4. Satisfacția acționarilor, în ceea ce privește rata de creștere a profitului, este esențială pentru ca managerii să poată acționa în vederea atingerii propriilor obiective.

Un exemplu de netezire a rezultatului este cazul companiei Microsoft care a amânat recunoașterea unei părți din profitul realizat din vânzarea de produse-program pentru a acoperi în exercițiile viitoare, eventualele costuri de upgrade.

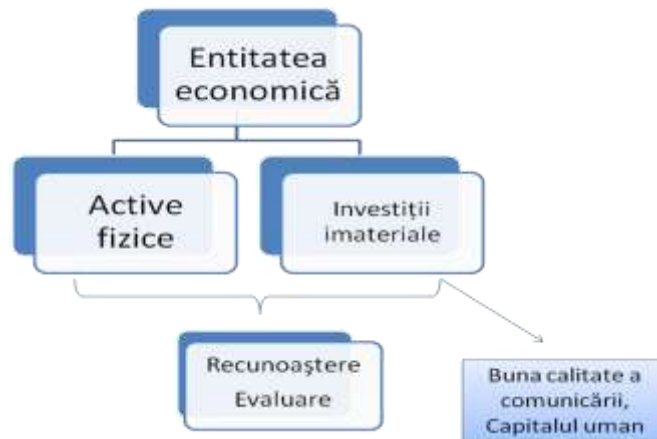
---

¹¹ Feleagă N., Malciu L., *op. cit.*, , pag. 395

¹² Citat de Feleagă N., Malciu L., *op. cit.*, pag. 395-396

7. Dematerializarea entităților economice

În economia contemporană, activele fizice nu sunt singura componentă a entităților economice. Din ce în ce mai mult în cadrul entităților economice sunt prezente activele imateriale care contribuie în mod substanțial la realizarea beneficiilor economice. Dacă în cazul activelor fizice problema evaluării și prezentării acestora este oarecum rezolvată, probele deosebite ridică recunoașterea, evaluarea și prezentarea activelor imateriale, intangibile de care dispune o entitate economică. Amploarea activelor imateriale coroborată cu relativa imprecizie a normelor contabile privind aceste active, crează un teren favorabil pentru manifestarea contabilității creative.

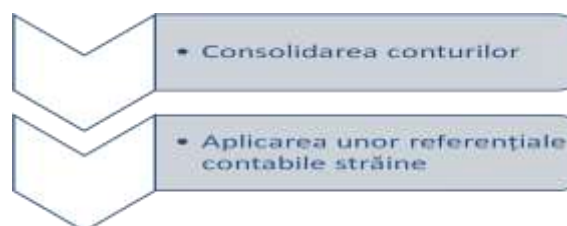

8. Globalizarea entităților economice

Modul de circulație a capitalurilor pe piețele financiare liberalizate are drept consecință acordarea unei priorități absolute factorului financiar. Prin generalizarea schimburilor de capitaluri și de informații, globalizarea se plasează la originea practicilor de control financiar și a schimbărilor în regulile jocului concurențial pe piețele diverselor produse. Ca urmare, obiectivul de maximizare a valorii acțiunilor servește drept justificare pentru utilizarea tehnicilor de inginerie financiară și a suporturilor contabile asociate acestora

9. Absența sau insuficiența normelor contabile naționale

Coexistența unor referențiale contabile diferite explică, parțial, *derapajele* din ce în ce mai numeroase ale contabilității creative. Pentru a favoriza cotearea lor pe piețe financiare internaționale și pentru a facilita comparațiile cu grupuri din același sector de activitate, numeroase societăți sunt tentate să utilizeze referențiale contabile străine.

2.1.3.3. Studiul literaturii de specialitate cu privire la contabilitatea creativă¹³

Cu toate că practicile de contabilitate creativă nu sunt nicidecum recente, abia începând cu din anii 2000 acest fenomen a fost intens mediatizat mai ales din cauza scandalurilor financiare care au apărut la nivel global (Enron, WorldCom, Parmalat, etc.) Evident este faptul că, practicile de contabilitate creativă au ajuns să fie folosite intens la nivelul entităților economice, mai ales din lumea occidentală, în special anglo-saxonă, indiferent de mărimea lor sau de industria în care activează, lucru ce reiese din diverse studii întreprinse la nivel mondial în ultimii ani.

Chiar dacă există nenumărate studii care au la bază fenomenul de contabilitate creativă și alte subiecte care derivă din acesta, am considerat atât interesantă, cât și necesară efectuarea unei analize a articolelor care tratează diverse aspecte privind contabilitatea creativă, publicate după anul 1990 și până în prezent în cele mai bine cotate reviste din domeniul contabilității. Obiectivul principal care a stat la baza elaborării acestui studiu este reprezentat de identificarea principalelor arii de cercetare în vederea evidențierii principalelor lacune existente și conturării unor posibile sugestii privind direcții viitoare ale cercetării în acest domeniu. Bineînțeles, din acest obiectiv principal derivă câteva sub-obiective pe care vom încerca să le îndeplinim prin intermediul studiului cantitativ realizat.

Studiul cantitativ se bazează pe analiza cercetărilor din domeniul contabilității creative, având drept scop surprinderea evoluției acestora în perioada de timp luată în considerare, analiza principalelor direcții de cercetare abordate, dar și studierea curentului predominant de cercetare și a tipului de cercetare aplicat. În plus, tot în această etapă am analizat inclusiv aria geografică pe care se axează studiile întreprinse în cadrul articolelor selectate. Studiul de față nu este nicidecum exhaustiv, dar cu siguranță reprezintă un punct de lansare și o sursă informativă pentru viitoarele cercetări în domeniul contabilității creative.

Pentru a putea desfășura analiza literaturii de specialitate propusă, dar și pentru a îndeplini obiectivele enunțate anterior, am parcurs un număr de cinci etape care vor fi descrise succint în cele ce urmează:

Prima etapă a constat în selectarea revistelor care au reprezentat baza de căutare a articolelor cele mai relevante cu privire la subiectul vizat în studiul întreprins, selecție ce a avut ca temelie analiza unui studiu realizat de cercetătorii Beattie și Goodacre¹⁴ care au efectuat o clasificare a revistelor internaționale din domeniul contabilității. În urma acestei analize am selectat 14 reviste internaționale cu profil contabil, 9 dintre acestea fiind jurnale indexate ISI.

Etapa a doua a fost reprezentată de selectarea articolelor publicate în perioada 1990-2010 în revistele alese în vederea realizării studiului. Căutarea s-a realizat după cuvântul-cheie: „creative accounting”, limitându-ne la articolele care, fie conțineau acest concept în titlu sau abstract, fie

---

¹³ Preluat din Groșanu A., Răchișan P. R., Berinde S. R., *International research regarding creative accounting*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(2), 2012, pag. 694-700

¹⁴ Beattie, V., Goodacre, A., *A new method for ranking academic journals in accounting and finance*, Accounting and Business Research, vol. 36, no.2, 2006, pag. 65-91

abordau subiecte aflate în strânsă legătură cu fenomenul de contabilitate creativă. Ținem să precizăm că am decis să ne bazăm căutările doar pe acest cuvânt-cheie întrucât l-am considerat relevant pentru cercetarea de față. Chiar și după ce aceste limite au fost stabilite, am identificat un număr impresionant de articole, însă, cu scopul de a valorifica cât mai bine informațiile obținute, am selectat doar articolele pe care le-am considerat cu adevărat relevante în desfășurarea analizei și în îndeplinirea obiectivelor propuse.

Etapa a treia a constat în selectarea propriu-zisă a articolelor relevante studiului, eliminând articolele care făceau referire la alte aspecte legate de domeniul contabilității și pe cele care nu se încadrau în perioada de timp anterior stabilită (1990-2010). Pasul următor în cadrul acestei etape a fost reprezentat de o scurtă analiză a eșantionului de articole selectate, care în urma acestei etape s-a redus la 57, dintre care 35 (61,4%) au fost publicate în jurnale indexate ISI. În tabelul nr. 2 sunt prezentate jurnalele consultate în vederea realizării studiului ordonate descrescător în funcție de numărul de articole identificate în fiecare publicație.

Etapa a patra surprinde analiza detaliată a celor 57 de articole selectate din publicațiile mai sus menționate, scopul urmărit fiind de a identifica principalele direcții de cercetare abordate de acestea. Prin urmare, am realizat o clasificare a acestora în 10 teme de cercetare, care vor fi prezentate mai jos. Astfel, am urmărit problematica principală abordată în cadrul fiecărui articol, unele dintre ele putând fi încadrate în mai multe din cele 10 teme de cercetare. Mai mult, un pas important în cadrul acestei etape a fost determinarea curentului de cercetare în cazul fiecărui articol, a tipului de cercetare utilizat, dar și a zonei geografice pe care se axează studiul, toate aceste aspecte fiind necesare și relevante în realizarea studiului cantitativ.

Tabelul nr. 2 *Jurnalele selectate și articolele din fiecare publicație analizate*

Nr. Crt.	Denumirea revistei internaționale incluse în studiu	Nr. articole
1.	Critical Perspectives on Accounting (CPA)	14
2.	Abacus – A Journal of Accounting Finance and Business Studies (ABA) ^{ISI}	12
3.	Journal of Business Finance & Accounting (JBFA) ^{ISI}	10
4.	International Journal of Accounting (IJA)	6
5.	Accounting, Organizations and Society (AOS) ^{ISI}	5
6.	European Accounting Review (EAR) ^{ISI}	5
7.	Journal of Accounting and Public Policy (JAPP) ^{ISI}	2
8.	Journal of International Accounting, Auditing and Taxation (JIAAT)	2
9.	Management Accounting Research (MAR) ^{ISI}	1
10.	Journal of International Financial Management & Accounting (JIMFA)	0
11.	Journal of Accounting Research (JAR) ^{ISI}	0

12.	Accounting and Finance (AF) ^{ISI}	0
13.	Journal of Accounting and Economics (JAE) ^{ISI}	0
14.	Accounting Forum (AFo)	0
Total		57
Din care în jurnale indexate ISI		35

Sursa: Proiecție proprie

În ceea ce privește **tema principală abordată**, am identificat următoarele direcții de cercetare:

- ✓ Imaginea fidelă (engl. *true and fair view*);
- ✓ Raportarea financiară (engl. *financial reporting*);
- ✓ Guvernanța corporativă (engl. *corporate governance*);
- ✓ Tehnici de contabilitate creativă (engl. *creative accounting techniques*);
- ✓ Consistența sau inconsistența standardelor contabile;
- ✓ Comportamentul etic la nivelul întreprinderilor (engl. *ethical behavior*);
- ✓ Scandalurile financiare: măsuri de prevenire și soluții de combatere;
- ✓ Asimetria informațională: manageri versus stakeholderi;
- ✓ Independența auditorilor (engl. *audit independence*);
- ✓ Reforma contabilă (engl. *reform of accounting*).

Referitor la **curentul de cercetare** am identificat:

- ✓ Curentul principal de cercetare (pozitivist);
- ✓ Curentul alternativ de cercetare (critic sau interpretativ).

Nu în ultimul rând, **aria geografică** este un aspect pe care l-am urmărit în cadrul analizei efectuate, în urma căreia am identificat următoarele arii principale pe care s-au axat studiile:

- Australia și Noua Zeelandă;
- Marea Britanie;
- Statele Unite ale Americii;
- Canada;
- Asia;
- Europa (cu excepția Marii Britanii).

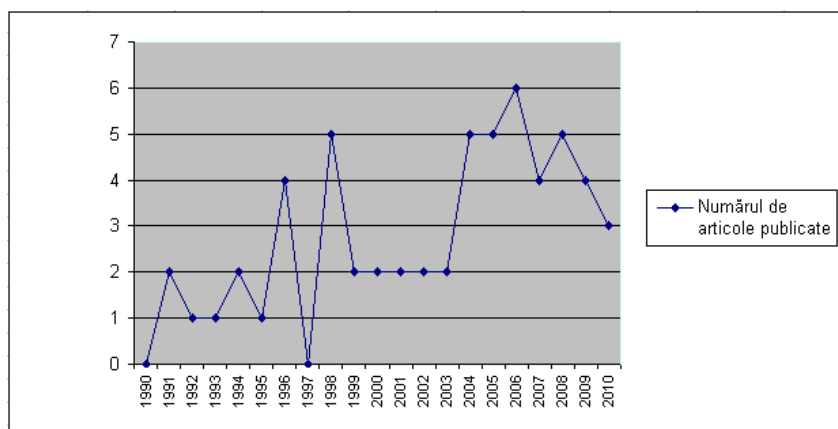
Cea de-a **cincea etapă** este strâns legată de etapele precedente, în cadrul acesteia conturând rezultatele studiului cantitativ, luând în considerare, în acest sens, baza de date obținută. Tot în cadrul acestei etape au fost interpretate rezultatele obținute, trasând, astfel, și câteva concluzii referitoare la

aspectele urmărite în studiu, dar și la obiectivele pe care ne-am propus să le ducem spre îndeplinire, astfel:

A. Evoluția cercetărilor internaționale cu privire la fenomenul de contabilitate creativă

În cadrul acestei analize cantitative, prima caracteristică pe care am avut-o în vedere a fost **anul publicării** articolului, aspect relevant pentru determinarea evoluției cercetărilor internaționale cu privire la fenomenul de contabilitate creativă în perioada analizată (1990-2010). În urma analizei articolelor din cele 14 jurnale internaționale, am observat că numărul de articole nu a variat foarte mult de la un an la altul, dar există situația în care în anumiți ani nu s-a publicat niciun articol relevant pe tema aleasă (anii 1990 și 1997). În acest sens, trebuie să menționăm faptul că, datorită faptului că baza de date a fost creată în urma căutărilor după cuvântul-cheie „creative accounting”, neluând în calcul și alte sinonime sau termeni înrudiți cu acesta, probabil și în anii în care nu au apărut intrări care au cuvântul cheie „creative accounting” au existat publicații din această sferă.

Astfel, putem observa în figura de mai jos că cel mai mare număr de articole este publicat în anul 2006 (6 articole), la polul opus fiind, bineînțeles, anul 1997, în care nu s-a publicat niciun articol. Merită menționat și faptul că este vizibilă creșterea interesului cercetătorilor pentru acest subiect legat de contabilitatea creativă după anul 2000, moment în care au început să izbucnească marile scandaluri financiare care au avut la bază inclusiv practici de contabilitate creativă. Astfel, înainte de anul 2000 au fost publicate 18 articole (31,5%), urmând ca din anul 2000, inclusiv, să fie publicate 39 de articole (68,5%). La dezvoltarea interesului pentru acest subiect a contribuit foarte mult și mass-media, întrucât marile scandaluri financiare, cum ar fi cele de magnitudinea Enron, WorldCom sau Parmalat, au fost intens mediatizate ani de-a rândul, acestea fiind motivul pentru care s-a apelat la diverse reforme corporative și s-au schimbat radical politicile de funcționare a multor companii.

Figura nr. 1 *Evoluția cercetărilor internaționale în sfera contabilității creative*

Sursa: proiecție proprie

B. Direcțiile principale de cercetare în domeniul contabilității creative

A doua caracteristică pe care noi am analizat-o este **tema principală abordată** la nivelul articolelor cuprinse în eșantionul ales. Principalele teme abordate au fost în număr de 10, iar în continuare vom realiza o succintă descriere a acestora, menționând numărul de articole ce fac parte din fiecare temă în parte, accentuând, în același timp, și gradul de importanță pe care cercetătorii l-au acordat acestor aspecte. În urma analizei celor 57 de articole din eșantionul selectat, am identificat 10 arii de cercetare abordate și anume:

- ✓ **Imaginea fidelă** (*true and fair view*) – În cadrul anumitor articole se pune problema unei diferențe de percepție asupra semnificației conceptului de *image fidelă* în viziunea directorilor financiari, auditorilor și acționarilor, fapt care duce la o percepție eronată în ceea ce privește raportarea financiară. Mai mult, în majoritatea articolelor care abordează această temă se regăsesc și sugestii care evocă necesitatea unor schimbări de natură legislativă în vederea susținerii onestității și corectitudinii raportărilor financiare.
- ✓ **Raportarea financiară** (*financial reporting*) – se orientează spre identificarea acțiunilor menite să crească imaginea companiilor prin manipularea situațiilor financiare. Mai mult, în articolele care abordează acest aspect se pune un mare accent pe necesitatea unor reglementări legale care să descurajeze astfel de practici, dar și pe îmbunătățirea normelor contabile și armonizarea acestora cu standardele internaționale de contabilitate.
- ✓ **Guvernanța corporativă** (*corporate governance*) – abordează în principal modul în care companiile sunt conduse și controlate, de cele mai multe ori accentul căzând pe structura conducerii și pe necesitatea eliminării conflictelor dintre manageri, directori și acționari și a asimetriei informaționale care derivă din expectanțele ridicate ale acționarilor și investitorilor. Mai mult, este accentuată și importanța asumării unui angajament cu privire la transparența situațiilor financiare pentru a asigura un flux informațional complet și corect între categoriile de *acționari/investitori*. În plus, se pune accent și pe măsura în care structura conducerii influențează performanța companiilor.
- ✓ **Tehnici de contabilitate creativă** (*creative accounting techniques*) – tratează cele mai întâlnite modalități de manipulare contabilă, adesea urmărindu-se crearea unei imagini dorite de către manageri sau directori, imagine care se află în neconcordanță cu realitatea. Pe lângă acestea, unii autori au analizat factorii care încurajează practicile de contabilitate creativă, în acest sens putând menționa: inadvertențele dintre reglementările guvernamentale și organismele de supraveghere, un sistem judiciar lent (dificultăți în aplicarea unor legi și reguli de conduită etică) și nu în ultimul rând lăcomia personală atât a proprietarilor cât și a managerilor de top.
- ✓ **Consistența sau inconsistența standardelor contabile** – au în vedere necesitatea unei aplicări consistente a normelor contabile în cadrul entităților economice, însă se subliniază neclaritatea și omisiunile caracteristice standardelor contabile, care nu fac decât să încurajeze managerii să acționeze după propriul lor raționament, de cele mai multe ori în interes propriu și bineînțeles

în detrimentul diferitelor categorii de acționari/investitori. Absența unor norme clare în domeniul contabil permit managerilor să aleagă, într-un mod mai mult sau mai puțin arbitrar, dintre diferite metode contabile cea care servește cel mai bine intereselor lor, acest lucru încurajând, de cele mai multe ori, utilizarea practicilor de contabilitate creativă.

- ✓ **Comportamentul etic la nivelul întreprinderilor** (*ethical behavior*) – scoate în evidență faptul că majoritatea experților contabili și a managerilor nu își dau seama – decât poate prea târziu – că toate aspectele muncii lor au anumite dimensiuni etice. În acest sens, se militează pentru adoptarea unor practici etice și profesionale în mediul financiar-contabil, dar și în restul sferelor de interes.
- ✓ **Scandalurile financiare: măsuri de prevenire și metode de combatere** – analizează, în principal, scandalurile financiare din Statele Unite ale Americii (Enron și WorldCom), modul în care acestea au schimbat percepția și au diminuat încrederea populației în profesionalismul experților contabili și a auditorilor, potențiale soluții pentru a evita extrapolarea acestei situații și în sistemele altor state, dar și metodele de combatere a practicilor de contabilitate creativă dacă acestea sunt utilizate. Asociația Contabililor Autorizați (ACCA) a publicat în anul 2008 un raport în care a identificat două cauze majore care au stat la baza declanșării crizei în SUA:
  - a. Factori principali:
    - Eșecul guvernantei corporative (în cazul în care managerii nu acționează în interesul acționarilor, se naște un conflict de interese);
    - Eșecul instituțiilor de a aprecia și gestiona corect interconexiunile existente între riscurile inerente ale afacerilor și sistemul de remunerare și acordare a stimulentei, care nu a fost proiectate în folosul acționarilor;
    - Erori în procesul de identificare și gestionare a riscului;
    - Influența slabă sau chiar o putere minimă a departamentelor de management al riscurilor din cadrul băncilor;
    - Slăbiciuni ale sistemelor de raportare financiară și reglementare.
  - b. Factori secundari:
    - Complexitatea mult prea mare a produselor financiare, însoțită de experiența slabă a managerilor cu privire la riscurile asociate acestor produse;
    - Erorile umane;
    - Lipsa înțelegerii corecte de către management în proiectarea modelelor de afaceri, conducând la o supraveghere managerială slabă;
    - Lipsa unei supravegheri mai riguroase din partea directorilor non-executivi.
- ✓ **Asimetria informațională: manageri versus acționari/investitori** – abordează problematica unei comunicări deficitare între manageri, directori și diferitele categorii de acționari/investitori, axându-se în principal pe activitatea neetică a managerilor, care denaturează informațiile contabile și/sau omit anumite aspecte, pentru a menține o imagine

pozitivă a companiei, chiar dacă acest lucru declanșează anomalii pe piețele de capital, în situația în care stakeholderii (în principal investitorii și acționarii) folosesc informațiile contabile – eronate – pentru a-și fundamenta deciziile viitoare.

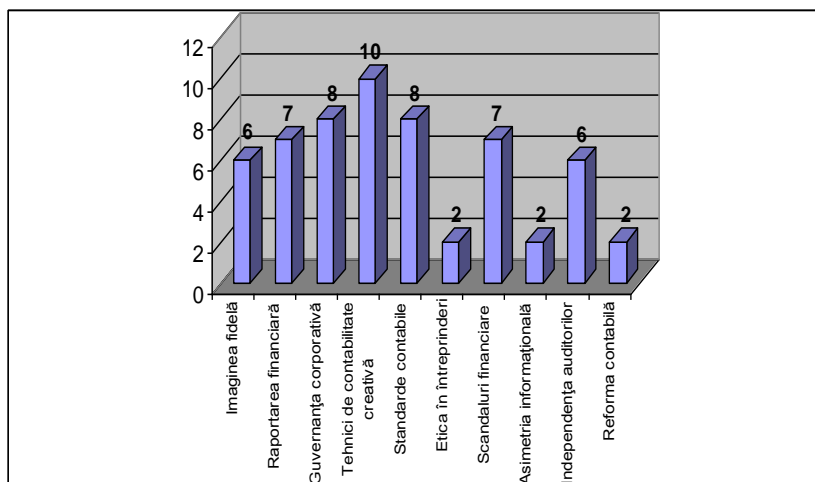
- ✓ **Independența auditorilor** (*audit independence*) – se referă la lipsa de profesionalism a auditorilor în procesul de control, supraveghere și evaluare a activității (în special cea contabilă) a companiilor pe care le auditează. În vederea protejării stakeholderilor - în special a investitorilor – s-a arătat necesară implementarea unor reguli cu privire la independența auditorilor, cărora să nu le mai fie permisă prestarea de alte servicii către firmele pe care le auditează, tocmai pentru a evita potențialele conflicte de interese.
- ✓ **Reforma contabilă** (*reform of accounting*) – semnalează necesitatea restructurării și a înăsprii normelor contabile, militând pentru armonizarea politicilor contabile caracteristice fiecărui sistem cu principiile formulate de comisiile internaționale însărcinate cu standardizarea normelor contabile.

În afară de aceste teme principale abordate în cadrul eșantionului de articole am identificat și alte direcții de cercetare cu privire la fenomenul de contabilitate creativă, pe care însă le-am trecut în plan secund dat fiind faptul că erau mai puțin reprezentative la nivelul paletii de articole analizate. În acest sens, putem menționa implementarea unor reforme educaționale (în cadrul instituțiilor de învățământ cu profil economic) în vederea studierii eșecurilor corporative și a comportamentului neetic în cadrul întreprinderilor, implicațiile politice pe care scandalurile financiare le-au avut, sau anumite trimiteri către declanșarea crizei financiare la nivel mondial.

În cele ce urmează, vom reflecta modul de distribuție al articolelor cuprinse în eșantionul analizat în funcție de temele de cercetare abordate în cadrul acestora cu privire la fenomenul de contabilitate creativă.

Făcând o analiză pe baza figurii nr. 2 putem observa un interes ridicat al cercetătorilor pentru analizarea tehnicilor de contabilitate creativă, acest subiect fiind abordat în 10 (17,55%) din articolele din eșantionul selectat. Și aspectele legate de consistența sau inconsistența standardelor contabile și de guvernanta corporativă au fost tratate într-un număr destul de mare de articole, pe fiecare dintre aceste două teme identificând 8 (14,03%) articole relevante în perioada de timp vizată. La un nivel mai inferior de importanță se află aspectele legate de raportarea financiară și scandalurile contabile, acestea fiind abordate în 7 (12,28%) articole fiecare. Nu în ultimul rând, imaginea fidelă și independența auditorilor au fost abordate fiecare într-un număr de 6 (10,52%) articole. Graficul mai scoate în evidență un interes mai scăzut al cercetătorilor pentru temele legate de comportamentul etic în cadrul întreprinderilor, asimetria informațională între manageri și stakeholderi, dar și pentru reforma contabilă, fiecare din aceste aspecte regăsindu-se fiecare în câte 2 (3,5%) din articolele cuprinse în eșantionul analizat. Per ansamblu, se poate observa un interes relativ echilibrat pentru toate temele de

cercetare, neexistând o diferență foarte mare între numărul de articole în care se regăsește fiecare aspect.

Figura nr. 2 Distribuția articolelor în funcție de temele de cercetare identificate în domeniul contabilității creative

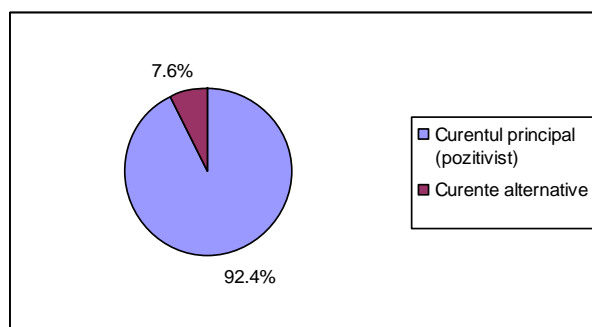
Sursa: proiecție proprie

C. Curentul de cercetare dominant

Înainte de a trece în revistă curentele de cercetare în care se încadrează articolele analizate, ținem să precizăm faptul că, de-a lungul timpului, cercetările întreprinse în sfera contabilității s-au înscris în diferite curente de cercetare, începând cu cel *normativist*, orientându-se ulterior spre curentul *pozitivist*. Dacă facem referire la curentul principal de cercetare, este notabilă inversarea în timp de la curentul normativist – caracterizat prin faptul că nu implică testarea ipotezelor, se bazează în principal pe raționamente și promovează gândirea subiectivă – la curentul pozitivist, care a apărut, de fapt, ca replică la criticile aduse normativismului, axându-se pe testarea experimentală a teoriilor și expunerea practicilor contabile prin intermediul unei abordări de ordin empiric.

Ca urmare a nemulțumirii cercetătorilor cu privire la limitele curentului pozitivist, s-a înregistrat o creștere orientării spre curentele alternative de cercetare, cum ar fi cel *interpretativ* și cel *critic*.

În urma analizei articolelor selectate le-am împărțit în două categorii și anume: în articole care se înscriu în curentul principal de cercetare – pe care noi l-am considerat ca fiind cel pozitivist, având în vedere că studiul de față analizează articole apărute în jurnale internaționale între ani 1990 și 2010, perioadă caracterizată de predominanța curentului pozitivist, respectiv articole care se încadrează în curentele alternative de cercetare, cum ar fi cel interpretativ sau critic. Astfel, după cum putem observa și din figura de mai jos, articolele analizate se încadrează cu o pondere mai mare de 90% în curentul pozitivist, articolele înscrise în curentele alternative fiind vizibil mult mai reduse, acestea având o pondere de numai 7,6%.

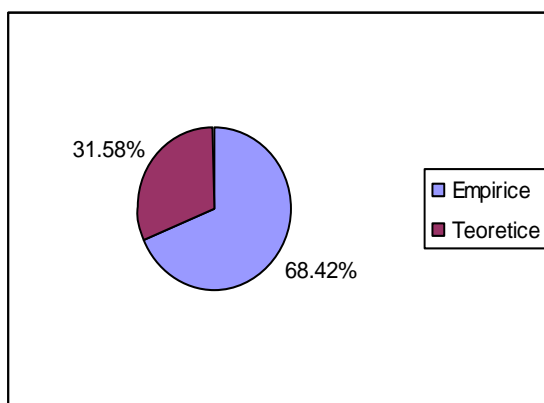
Figura nr. 3 Structura articolelor în funcție de curentul de cercetare dominant

Sursa: proiecție proprie

D. Tipul de cercetare utilizat

În vederea obținerii unui studiu cantitativ cât mai complet, am considerat că este necesar să analizăm inclusiv tipul de cercetare folosit la nivel internațional în ceea ce privește fenomenul contabilității creative. În primul rând, este importantă delimitarea celor două mari orientări în care se înscriu cercetările din domeniul contabilității și anume cercetările cu caracter *teoretic* și cele cu caracter *empiric*.

În funcție de această clasificare am împărțit articolele analizate în două categorii, așa cum se observă și în figura nr. 4: 39 articole (68,42% din total) se încadrează în tipul cercetărilor empirice, iar restul de 18 articole (31,58% din total) se încadrează în tipul cercetărilor descriptiv-conceptuale. Putem sesiza și în acest caz o inversare a supremației și anume o trecere de la o abordare preponderent teoretică la o abordare preponderent empirică, respectiv de la o cercetare de ordin calitativ la una predominant cantitativă. Aceste rezultate sunt justificate având în vedere că înainte de anul 2000 (când izbucnirea scandalurilor financiare a adus în atenția cercetătorilor practicile de contabilitate creativă) cercetările au avut un caracter mai mult teoretic. Astfel, după anul 2002 (de la prăbușirea companiei Enron) cercetătorii au pus accent pe testarea unor ipoteze formulate anterior, bazându-se mai mult pe aplicarea unor metode și tehnici specifice de colectare a datelor și de prelucrare a acestora.

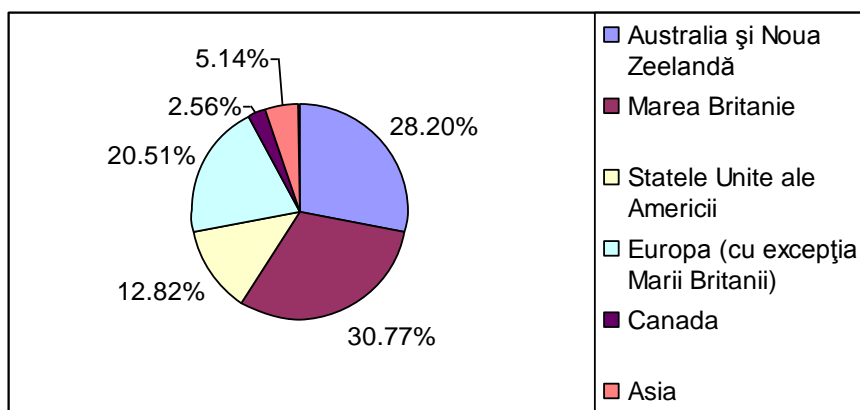
Figura nr. 4 Structura articolelor în funcție de tipul de cercetare utilizat

Sursa: proiecție proprie

E. Aria geografică analizată

Având în vedere că peste 60% dintre articolele analizate se bazează pe cercetări empirice, am considerat ca fiind relevantă prezentarea ariilor geografice în care se concentrează acestea, astfel am ales Australia și Noua Zeelandă, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Europa (cu excepția Marii Britanii), Canada și Asia ca și arii geografice reprezentative pentru actualul studiu.

După cum reiese din figura nr. 5, cele mai multe studii empirice analizează practicile de contabilitate creativă din Marea Britanie (12 articole – 30,77%), urmate îndeaproape de cele din spațiul australian (11 articole – 28,2%), apoi cele din Europa (8 articole – 20,51%), Statele Unite ale Americii (5 articole – 12,82%), Asia (2 articole – 5,14%) și pe ultimul loc Canada (1 articol – 2,56%).

Figura nr. 5 Structura articolelor empirice în funcție de aria geografică

Sursa: proiecție proprie

Ar putea părea surprinzător faptul că nu a fost identificat un număr mai mare de articole care să aibă în vedere spațiul american. În viziunea noastră, acest lucru îl putem justifica prin faptul că selectarea articolelor s-a făcut în urma căutării după cuvântul-cheie *creative accounting*, varianta în limba engleză a ceea ce noi cunoaștem sub numele de *contabilitate creativă*, însă important de menționat este că în spațiul american există mai multe sinonime pentru conceptul avut în vedere, dintre care cel mai des întrebuițat fiind *earnings management*.

2.1.3.4. Relația imagine fidelă – contabilitate creativă – fraudă

Relația imagine fidelă – contabilitate creativă

Michel Capron, într-una din lucrările sale¹⁵ și-a pus întrebarea *Există un adevăr contabil?*, care a format și titlul unui capitol al cărții. La finalul capitolului respectiv răspunde în felul următor: “La întrebarea pusă la începutul capitolului *Există un adevăr contabil?* Putem răspunde sigur negativ. Dar se poate răspunde și în stilul lui Pirandello: *Fiecăruia adevărul său.*” La finalul lucrării, Michel Capron, el precizează: “Contabilitatea nu este deci numai un instrument, ea este și un fenomen social

¹⁵ Capron M., *Contabilitatea în perspectivă*, Editura Humanitas, București, 1994, pag. 156

traversat de contradicțiile societății și a devenit o miză pentru diferiții protagonist sociali, fiecare încercând să profite în funcție de interesele sale”

Conceptul de *imagine fidelă* este de origine anglo-saxonă (true and fair view) fiind utilizat pentru prima dată în anul 1947 în Legea societăților comerciale din Marea Britanie (Companies Act) în care se preciza: *fiecare bilanț al unei societăți trebuie să dea o imagine fidelă a afacerilor societății, la sfârșitul exercițiului, și fiecare cont de profit și pierdere al unei societăți trebuie să dea o imagine fidelă a rezultatului acesteia pentru exercițiul financiar.*¹⁶ Trebuie precizat că în reglementările contabile engleze nu a fost niciodată definită în mod explicit această noțiune.

În plus, conceptul de imagine fidelă este relativ, fiecare utilizator al informației contabile are o anumită percepție despre ceea ce înseamnă imaginea fidelă.

Echivalentul imaginii fidele în contabilitatea franceză este *sinceritatea*, apărută în dreptul francez în anul 1937. Sinceritatea avea vocația să fie ridicată la rangul de criteriu calitativ care să servească drept referință în controlul fiabilității mesajului contabil. În mod absolut, ea corespunde voinței de a fi cât mai apropiat de realitate¹⁷. *Sinceritatea* din sistemul francez s-a îndepărtat treptat de *imaginea fidelă* britanică prin faptul că a fost golită de conținut deoarece sinceritatea era văzută ca fiind *conformitatea cu regulile*, care se traduce prin respectarea regulilor impuse de legi, regulamente, uzanțe. Încercând o definiție a conceptului de imagine fidelă, Lee¹⁸ precizează: „Astăzi imaginea fidelă a devenit un termen de artă. Ea presupune prezentarea de conturi întocmite în conformitate cu principiile contabile general acceptate, utilizarea de cifre cât mai exacte posibil, realizarea de estimări cât mai rezonabile și aranjarea lor de așa manieră încât să se poată furniza, cu toate limitele practicilor contabile curente, imaginea cea mai obiectivă posibil, lipsită de erori, distorsiuni, manipulări sau omisiuni semnificative. Cu alte cuvinte trebuie avute în vedere atât litera cât și spiritul legii.”

Prin analiza acestei definiții se pot surprinde următoarele¹⁹:

¹⁶ Citat de Feleagă (Malciu) L., Feleagă N., *Contabilitate financiară: o abordare europeană și internațională*, vol. I, Editura Infomega, București, 2005, pag. 335

¹⁷ Feleaga (Malciu) L., Feleagă N., *op. cit.*, pag. 336

¹⁸ Lee G. A., *Modern financial accounting*, Walton and Thames, Survey, 1981, pag. 270

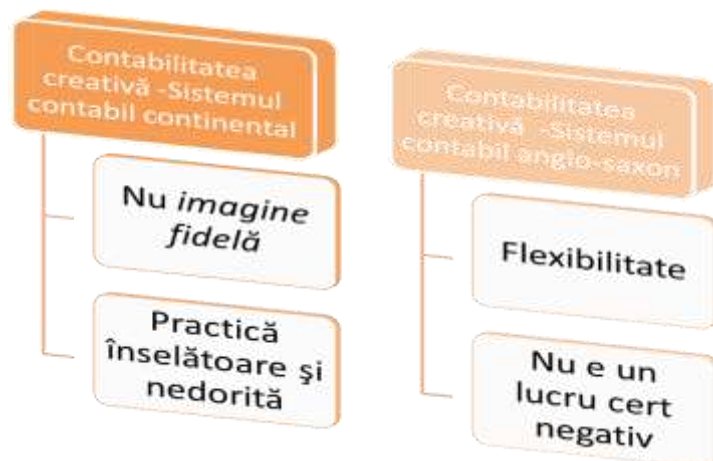
¹⁹ Amat O., Blake J., Oliveras E., *The struggle against creative accounting: is „true and fair view” part of the problem or part of the solution?*, UPF Economics Working Paper, 1999

- ✓ Referirile la *estimările rezonabile* și la *limitele practicilor contabile curente*, implică o anumită toleranță față de unele precizii inevitabile. Este preferabil să aproximezi decât să greșești cu exactitate, spunea J.M. Keynes, care poate explica înlocuirea cerinței de *true and correct view* cu cea de *true and fair view*. Privită din acest punct de vedere, imaginea fidelă poate fi considerată un stimulent în utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă;
- ✓ *Imaginea cea mai obiectivă posibil* înseamnă neutralitate, iar acest aspect este deja prezent în normele contabile. Neutralitatea presupune ca situațiile financiare, prin modul de selectare și prezentare a informațiilor, să nu influențeze deciziile și judecățile utilizatorilor informației contabile astfel încât să conducă la un rezultat predeterminat. Analizată din acest unghi, imaginea fidelă este împotriva utilizării tehnicilor de contabilitate creativă;
- ✓ referirile la *omisiuni* și la *litera și spiritul legii* i-a făcut pe unii să considere că cerința *true and fair view* este mult mai riguroasă: *true (adevărată)* semnifică litera legii, iar *fair (loială)*, spiritul acesteia. Analizată din acest punct de vedere, imaginea fidelă este împotriva utilizării tehnicilor de contabilitate creativă;
- ✓ În cazul în care un tribunal ar trebui să decidă dacă situațiile financiare ale unei societăți dau sau nu o imagine fidelă, ar fi dificil de identificat alte criterii de apreciere decât *conformitatea cu principiile contabile general acceptate*. Analizată din acest punct de vedere, imaginea fidelă este pentru utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă

Chiar Directiva a IV-a a apreciază că în anumite condiții contabilitatea creativă este un instrument pentru obținerea imaginii fidele: “atunci când aplicarea unei norme (reguli) contabile nu este suficientă pentru a da o imagine fidelă, în anexă (note n.n.) trebuie să fie furnizate informații complementare” și “dacă într-un caz excepțional, aplicarea unei norme contabile se consideră necorespunzătoare pentru a da o imagine fidelă a patrimoniului a situației financiare sau a rezultatului, trebuie să se facă derogare de la această normă”. Aceasta înseamnă că imaginea fidelă este atinsă, în acest caz, doar prin neconformitatea cu regulile în vigoare.

Prin urmare, contabilitatea creativă are un rol negativ asupra realizării imaginii fidele dacă flexibilitatea pe care o permit normele contabile este folosită pentru realizarea unor raportări în favoarea unui număr restrâns de utilizatori ai informației contabile, în detrimentul majorității acestora. În general, sistemul contabil continental consideră că contabilitatea creativă este un impediment în realizarea imaginii fidele fiind o practică înșelătoare și nedorită, pe când sistemul contabil anglo-saxon dă dovadă de o mai mare flexibilitate și apreciază contabilitatea creativă ca fiind necesară pentru a fi în pas cu evoluțiile economice, sociale sau juridice.

Relația contabilitate creativă – fraudă

Termenul *fraudă* se referă la o acțiune cu caracter intenționat întreprinsă de una sau mai multe persoane din rândul conducerii, al celor însărcinați cu guvernarea, al salariaților sau terților, acțiune care implică utilizarea înșelăciunii pentru a obține un avantaj incorect sau ilegal.²⁰

Frauda poate apărea ca urmare a unor evenimente de genul²¹:

- ✓ Manipularea sau modificarea înregistrărilor sau a documentelor (falsificarea lor în scopul denaturării sau ascunderii adevărului);
- ✓ Deturnarea unor active sau furtul acestora;
- ✓ Alocarea necorespunzătoare a unor active care poate duce la înrăutățirea situației financiare a entității cu consecințe directe asupra continuității activității acesteia;
- ✓ Eliminarea sau omiterea efectelor unor tranzacții din înregistrări sau documente sau înregistrarea de tranzacții fără substanță, în scopul cosmetizării situațiilor financiare;
- ✓ Aplicarea greșită, în mod intenționat, a politicilor contabile în vederea prezentării unor situații financiare care să inducă în eroare utilizatorii acestora.

Prin urmare nu putem spune că fraudă și contabilitatea creativă sunt în mod absolut sinonime. Ambele sunt acțiuni intenționate, însă în general, contabilitatea creativă respectă legea, nu și spiritul acesteia. Contabilitatea creativă este legală, poate chiar fi un factor de atingere a imaginii fidele atunci când este aplicată cu bună credință. Dar, în același timp, se poate dovedi că este mai aproape de fraudă, dacă porțițele din reglementări sunt folosite pentru obținerea unor avantaje ale unor categorii de utilizatori ai informației contabile, în detrimentul altora.

²⁰ ***, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Editura Irecson, București, 2009, pag. 18

²¹ Dobroțeanu L., Dobroțeanu C.L., *Audit – concepte și practici: abordare națională și internațională*, Editura Economică, București, 2002, pag. 182

2.1.4. Sumar

În cadrul acestui modul am realizat o sinteză a principalelor abordări ale conceptului de contabilitate creativă. Una din cele mai complete definiții îi aparține lui Naser, după care contabilitatea creativă este:

1. Procesul prin care, datorită existenței unor breșe în reguli, se manipulează informația contabilă și, profitând de flexibilitate, se aleg acele metode de măsurare și informare ce permit transformarea documentelor de sinteză din ceea ce ele ar trebui să fie în ceea ce managerii doresc;
2. Procesul prin care tranzacțiile sunt structurate de asemenea manieră încât să permită *obținerea* rezultatului contabil dorit.

Există, în general, două opinii cu privire la contabilitatea creativă, una prin care aceasta, aprori, are un caracter negativ, și alta prin care contabilitatea creativă nu este în mod necesar un lucru negativ, dimpotrivă poate contribui la realizarea imaginii fidele.

Am prezentat, de asemenea, principalii factori care determină managerii să utilizeze tehnicile contabilității creative și am analizat apoi relația imagine fidelă – contabilitate creativă, respectiv contabilitate creativă – fraudă.

Contabilitatea creativă este rezultatul flexibilității care există în cadrul normelor contabile, flexibilitate care poate să fie utilizată cu bună credință și contribuie la realizarea imaginii fidele sau cu rea credință și astfel unii dintre utilizatorii informației contabile sunt dezavantajați. Literatura de specialitate a demonstrat însă că, de regulă, prin aplicarea contabilității creative sunt avantajați doar unii dintre utilizatorii informației contabile. Prin urmare, se pune întrebarea justă *Care este soluția fie pentru utilizarea contabilității creative cu bună credință fie pentru interzicerea unor tehnici ale contabilității creative?* În opinia noastră nu putem avea un răspuns care să conducă la o rezolvare permanentă a acestei probleme. Aceasta deoarece societatea umană este deosebit de complexă iar peste tot intervine un factor perturbator fundamental și anume, *omul*. Ființa umană este subiectivă prin natura sa. Asta nu înseamnă că nu există o soluție validă, alta decât *dictatura contabilă*. Prin dezvoltarea societății umane apar și sisteme de protecție împotriva *virușilor* care afectează societatea și, implicit, contabilitatea.

În continuare am efectuat o analiză a cercetărilor din domeniul contabilității creative, având drept scop surprinderea evoluției acestora în perioada de timp luată în considerare, analiza principalelor direcții de cercetare abordate, dar și studierea curentului predominant de cercetare și a tipului de cercetare aplicat. În plus, tot în această etapă am analizat inclusiv aria geografică pe care se axează studiile întreprinse în cadrul articolelor selectate.

Analizând în ansamblu OMFP nr. 3055/2009 am constatat că există numeroase posibilități de manifestare a contabilității creative. Conceptele de bază pe care se fundamentează sistemul contabil românesc sunt contabilitatea de angajamente, continuitatea activității și raționamentul profesional. Modul în care aceste concepte sunt înțelese și aplicate determină apariția și aplicarea tehnicilor de contabilitate creativă. Contabilitatea creativă este rezultanta existenței flexibilității în normele contabile și a modului în care sunt înțelese și aplicate conceptele fundamentale pe care se bazează sistemul contabil. Dacă această flexibilitate este utilizată cu bună credință se asigură reprezentarea exactă a realității. În caz contrar, contabilitatea creativă devine *oaia neagră* a contabilității și, din păcate, chiar așa este percepută în multe medii. Aceasta și din cauza caracteristicilor intrinseci ale ființei umane care, în anumite condiții, încearcă să interpreteze și să aplice normele pentru asigurarea interesului personal și pentru însușirea unor beneficii injuste și/sau imorale. Contabilitatea creativă ajunge astfel la granița între *legalitate* și *fraudă morală* iar pasul până la *frauda reală* este mic și invizibil de cele mai multe ori.

2.1.5. Teme pentru verificarea cunoștințelor

1. Definiți conceptul de contabilitate creativă.
2. Care sunt factorii care determină conducerea entităților economice să utilizeze tehnicile de contabilitate creativă?
3. Descrieți relația imagine fidelă – contabilitate creativă, respectiv contabilitate creativă – fraudă.
4. Care este opinia dvs. referitoare la existența contabilității creative?
5. Faceți o analiză, pe baza literaturii de specialitate, a apariției, dezvoltării și perspectivelor contabilității creative.

2.1.6. Bibliografie

1. Amat O., Blake J., Oliveras E., *The struggle against creative accounting: is „true and fair view” part of the problem or part of the solution?*, UPF Economics Working Paper, 1999
2. Balaciu D., Bogdan V., Vladu A.B., *A brief review of creative accounting literature and its consequences in practice*, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, vol. 11, no. 1, pag. 170-183

3. Beattie, V., Goodacre, A., *A new method for ranking academic journals in accounting and finance*, Accounting and Business Research, vol. 36, no.2, 2006, pag. 65-91
4. Capron M., *Contabilitatea în perspectivă*, Editura Humanitas, București, 1994
5. Dobroțeanu L., Dobroțeanu C.L., *Audit – concepte și practici: abordare națională și internațională*, Editura Economică, București, 2002
6. Feleagă N., Malciu L., *Politici și opțiuni contabile (Fair accounting versus Bad Accounting)*, Editura Economică, București, 2002
7. Feleagă (Malciu) L., Feleagă N., *Contabilitate financiară: o abordare europeană și internațională*, Editura Infomega, București, 2005
8. Groșanu A., Răchișan P. R., *Challenges of the auditing profession in the context of economic crisis*, Studia Universitatis Babeș Bolyai - Negotia, 3(1), 2010, pp. 69 – 76
9. Groșanu A., *Contabilitatea creativă în România*, working paper, lucrare prezentată la a treia sesiune de comunicări științifice a cercetătorilor postdoctorali “Provocările crizei și răspunsurile științei economice”, 2012
10. Groșanu A., Răchișan P. R., Berinde S. R., *International research regarding creative accounting*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(2), 2012, pag. 694-700
11. Malciu L., *Contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 1999
12. Lee G. A., *Modern financial accounting*, Walton and Thames, Survey, 1981
13. Mățiș D., Pop A. (coordonatori), *Contabilitate financiară*, Ediția a III-a, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010
14. Naser K., *Creative accounting: its nature and use*, Editura Prentice Hall International, Londra, 1993
15. Sen D., Inanga E., *Creative Accounting In Bangladesh and Global Perspectives*, The Association of Accountancy Bodies in West Africa Journal, 1, 2009, pag. 27-42.
16. Shah A.K., *Exploring the influences and constraints on creative accounting in The United Kingdom*, European Accounting Review, vol. 7, No. 1, 1988, pag. 83-104
17. Stolowy H., *Comptabilite creative*, Encyclopedie de Comptabilite, Gestion et Audit, Editura Economica, Paris, 2000
18. Trotman M., *Comptabilite britannique, mod d’emploi*, Editura Economica, Paris, 1993
19. ***, *Legea contabilității nr.82/1991, cu modificările și completările ulterioare*, republicată
20. ***, *Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare*
21. ***, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară. IFRS-2009*, traducere, Editura CECCAR, București, 2009
22. ***, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Editura Irecson, București, 2009

2.2. Modulul 2: TEHNICI DE CONTABILITATE CREATIVĂ

2.2.1. Scop și Obiective

Scopul acestui modul este prezentarea principalelor tehnici ale contabilității creative.

Pentru atingerea scopului acestui modul se au în vedere realizarea următoarelor obiective:

- a) Analiza tehnicilor de contabilitate creativă referitoare la activele imobilizate;
- b) Analiza tehnicilor de contabilitate creativă referitoare la activele circulante;
- c) Analiza tehnicilor de contabilitate creativă referitoare la capitalurile proprii și datorii;
- d) Studiul discriminării pozitive și a limbajului persuasiv, ca tehnică de contabilitate creativă referitoare la prezentările de informații din situațiile financiare anuale;
- e) Analiza plăților pe bază de acțiuni privite ca tehnică de contabilitate creativă.

Având în vedere dubla reprezentare a patrimoniului entităților economice sub forma activelor, pe de o parte, și a capitalurilor proprii și a datoriilor, pe de altă parte, este evident că tehnicile de contabilitate creativă referitoare la activele imobilizate vor afecta, în anumite cazuri, mărimea capitalurilor proprii sau a datoriilor. Din acest considerent abordat tehnicile de contabilitate creativă pornind de la influența asupra elementelor bilanțiere iar indirect sunt afectate apoi și elemente ale contului de profit și pierdere. De asemenea, tehnicile de contabilitate creativă referitoare la prezentările de informații au fost tratate separat, la fel ca și plățile pe bază de acțiuni, deoarece nu au putut fi încadrate într-una din cele trei categorii de elemente ale structurii bilanțiere.

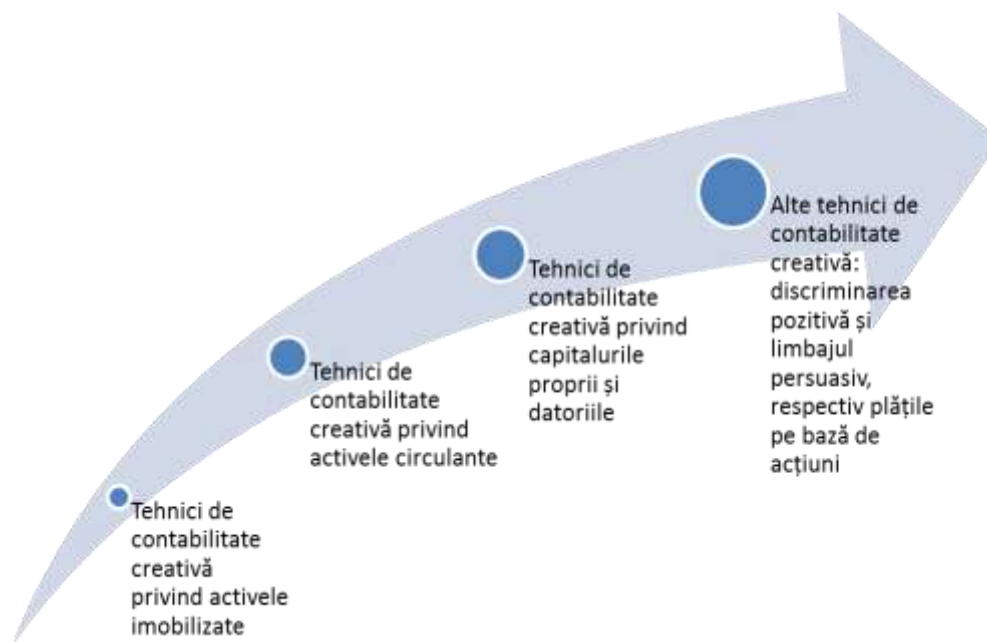
După parcurgerea acestui modul, se poate avea o imagine de ansamblu cu privire la modul, cum acționează contabilitatea creativă la nivelul entităților economice, inclusiv influențele contabilității creative asupra poziției financiare, performanțelor financiare și a deciziilor utilizatorilor informației contabile.

2.2.2. Scurtă recapitulare a conceptelor prezentate anterior

În cadrul primului modul a fost prezentat conceptul de contabilitate creativă în opinia mai multor autori, conceptul de imagine fidelă, fraudă și apoi a fost efectuată o analiză relațională a acestor concepte. De asemenea, s-au prezentat factorii care determină conducerea entităților economice să apeleze la tehnicile contabilității creative. La finalul modulului a fost efectuată o analiză a contabilității creative în mediul contabil românesc și a relației acesteia cu governanța corporativă. În cadrul primului modul au fost inserate mai multe studii efectuate care au rolul de a asigura înțelegerea mai bună a contabilității creative în mediul economic, în general, și influențele acesteia asupra actorilor vieții economice.

2.2.3. Schema logică a modului

Schema logică a acestui modul se suprapune peste obiectivele prezentate mai sus. Pornind de la ideea, despre care am mai discutat, că contabilitatea creativă este cel mai bine înțeleasă prin puterea exemplului, acest modul va avea un caracter practic predominant și, prin urmare, vom exemplifica prin aplicații practice principalele tehnici de contabilitate creativă care pot fi utilizate la nivelul entităților economice. Totodată sunt prezentate și influențele tehnicilor de contabilitate creativă analizate asupra poziției financiare a entităților economice, a performanței financiare, inclusiv asupra deciziilor utilizatorilor informației contabile.

2.2.4. Conținutul informațional detaliat

2.2.4.1. Tehnici de contabilitate creativă privind activele imobilizate

Tehnicile de contabilitate creativă referitoare la activele imobilizate se referă, în general, la tratamentul cheltuielilor de dezvoltare și al fondului comercial, la reevaluare, la politica de amortizare și ajustări pentru deprecieri, la capitalizarea cheltuielilor ulterioare punerii în funcțiune și la dobânzi.

În cele ce urmează, ținând cont de spațiul pe care îl avem la dispoziție, o să prezentăm doar câteva din tehnicile de contabilitate creativă privind activele imobilizate.

Imobilizări necorporale

✓ *Tratamentul cheltuielilor de dezvoltare*

Tehnicile de contabilitate creativă referitoare la cheltuielile de dezvoltare sunt legate de decizia de a capitaliza sau nu cheltuielile, de valoarea cheltuielilor capitalizate și de politica de amortizare a acestora.

În OMFP 3055/2009 se precizează: “Nicio imobilizare necorporală care decurge din cercetare (sau din faza de cercetare a unui proiect intern) nu se recunoaște. Cheltuielile cu cercetarea (sau cele din faza de cercetare a unui proiect intern) se recunosc drept cheltuială atunci când sunt generate, deoarece, în faza de cercetare a unui proiect intern, o entitate nu poate demonstra că o imobilizare necorporală există și că aceasta va genera beneficii economice viitoare. Pentru a stabili dacă o imobilizare necorporală generată intern îndeplinește criteriile de recunoaștere, o entitate clasifică generarea imobilizării într-o fază de cercetare și o fază de dezvoltare. Dacă o entitate nu poate face distincția între faza de cercetare și cea de dezvoltare ale unui proiect intern de creare a unei imobilizări necorporale, entitatea tratează cheltuielile cu acel proiect ca și cum ar fi determinate doar de faza de cercetare.”

Distincția dintre cheltuielile de dezvoltare și cele de cercetare crează premise pentru manifestarea creativității contabile. Astfel, o entitate care utilizează o politică de capitalizare a cheltuielilor de dezvoltare poate majora sau micșora rezultatul unui exercițiu printr-o simplă reclasificare a acestora în categoria *cercetare*, caz în care se afectează contul de profit și pierdere sau în categoria *dezvoltare*, caz în care se afectează bilanțul. În plus, entitatea poate invoca oricând incertitudini privind finalizarea proiectului pentru a transfera cheltuielile de dezvoltare din bilanț în contul de profit și pierdere, așa cum se observă și în exemplul următor²².

Exemplu: Presupunem că o entitate economică realizează un proiect de cercetare-dezvoltare care generează cheltuieli de 2.000 lei în anul 1 și de 3.000 lei în anul 2. Veniturile generate de proiect apar în anii 3 și 4 și sunt în valoare de 3.500 lei/an. Considerăm că veniturile entității, cu excepția celor generate de proiect, sunt în valoare de 10.000 lei/an.

Entitatea poate alege unul din următoarele tratamente contabile:

- A. Capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare în anii în care s-au realizat și amortizarea acestora în anii 3 și 4, ani în care se generează beneficii economice;
- B. Capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare în anul 1 și transferul acestora în contul de profit și pierdere la sfârșitul anului 2, ca urmare a apariției unor incertitudini privind finalizarea proiectului:

---

²² Feleagă N., Malciu L., *Politici și opțiuni contabile (Fair accounting versus Bad Accounting)*, Editura Economică, București, 2002, pag. 399

C. Încadrarea tuturor cheltuielilor în categoria *cercetare*.

Înregistrările contabile în fiecare din cele trei situații sunt următoarele:

<i>Anul 1</i>		
Varianta A	Varianta B	Varianta C
Înregistrarea cheltuielilor generate de proiect 6xx = Diverse conturi 2.000		
Înregistrarea veniturilor entității, altele decât cele generate de proiect 4111 = 70x 10.000		
Capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare realizate în anul 1 233 = 721 2.000		-
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri		
121 = 6xx 2.000 70x = 121 10.000 721 = 121 2.000		121 = 6xx 2.000 70x = 121 10.000

<i>Anul 2</i>		
Varianta A	Varianta B	Varianta C
Înregistrarea cheltuielilor generate de proiect 6xx = Diverse conturi 3.000		
Înregistrarea veniturilor entității, altele decât cele generate de proiect 4111 = 70x 10.000		
Capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare realizate în anul 2 233 = 721 3.000	Trecerea pe cheltuieli a cheltuielilor de dezvoltare capitalizate în anul 1 6583 = 233 2.000	-
Recepția finală a proiectului de dezvoltare finalizat 203 = 233 5.000		
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri		
121 = 6xx 3.000 70x = 121 10.000 721 = 121 3.000	121 = 6xx 3.000 121 = 6583 2.000 70x = 121 10.000	-

<i>Anii 3 și 4</i>		
Varianta A	Varianta B	Varianta C
Înregistrarea cheltuielilor generate de proiect		
-		
Înregistrarea veniturilor entității, altele decât cele generate de proiect		
4111 = 70x 10.000		
Înregistrarea veniturilor entității generate de proiect		
4111 = 70x 3.500		
Amortizarea cheltuielilor de dezvoltare 6811 = 2803 2.500	-	-
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri		
121 = 6811 2.500 70x = 121 13.500	70x = 121 13.500	70x = 121 13.500

Notă: La finalul anului 4 se poate avea în vedere, în cazul variantei A, scoaterea din evidență a cheltuielilor de dezvoltare care nu mai generează beneficii economice, deci nu mai îndeplinesc condițiile de recunoaștere ca active (2803 = 203 5.000)

Efectul celor trei tratamente asupra contului de profit și pierdere pe cei patru ani este prezentat în tabelul de mai jos:

	Anul 1	Anul 2	Anul 3	Anul 4	Total
Varianta A					
Venituri ^{***})	10.000	10.000	10.000	10.000	40.000
Venituri din producția de imobilizări necorporale	2.000	3.000	0	0	5.000
Venituri proiect	0	0	3.500	3.500	7.000
Cheltuieli (altele decât cele cu amortizarea)	(2.000)	(3.000)	0	0	(5.000)
Cheltuieli cu amortizarea	0	0	(2.500)	(2.500)	(5.000)
Rezultat contabil	10.000	10.000	11.000	11.000	42.000
Varianta B					
Venituri ^{***})	10.000	10.000	10.000	10.000	40.000
Venituri din producția de imobilizări necorporale	2.000	0	0	0	2.000
Venituri proiect	0	0	3.500	3.500	7.000
Cheltuieli (altele decât cele cu amortizarea)	(2.000)	(5.000)	0	0	(7.000)

Cheltuieli cu amortizarea	0	0	0	0	0
Rezultat contabil	10.000	5.000	13.500	13.500	42.000
Varianta C					
Venituri ^{***)}	10.000	10.000	10.000	10.000	40.000
Venituri din producția de imobilizări necorporale	0	0	0	0	0
Venituri proiect	0	0	3.500	3.500	7.000
Cheltuieli (altele decât cele cu amortizarea)	2.000	3.000	0	0	(5.000)
Cheltuieli cu amortizarea	0	0	0	0	0
Rezultat contabil	8.000	7.000	13.500	13.500	42.000

Note: - Sumele puse în paranteză au semnul minus

- ^{***)} - alte venituri decât cele generate de proiect

Se observă că deși rezultatul cumulat este același pe cei 4 ani, structura lui în cadrul fiecărui an este diferită, în funcție de tratamentul contabil ales.

Creativitatea contabilă se poate manifesta și în cazul în care există cheltuieli comune mai multor proiecte, iar delimitarea lor pe fiecare proiect are un caracter subiectiv.

✓ *Tratamentul cheltuielilor de constituire*

Tehnicile de contabilitate creativă referitoare la cheltuielile de constituire se referă recunoașterea acestora în situațiile financiare (în bilanț sau în contul de profit și pierdere), la modul de amortizare și la durata de amortizare a acestora.

În OMFP nr. 3055/2009 se precizează că „O entitate poate include cheltuielile de constituire la "Active", caz în care poate imobiliza cheltuielile de constituire.” Deci entitățile economice pot alege dacă cheltuielile de constituire înregistrate se capitalizează în bilanț sau afectează direct contul de profit și pierdere. În ceea ce privește modul de amortizare, cheltuielile de constituire fie se trec pe cheltuieli pe o durată stabilită de conducerea entității economice fie se acoperă din primele de capital.²³

²³ Primele de capital (de emisiune, fuziune, aport sau de conversie a obligațiunilor în acțiuni) apar cu ocazia majorării capitalului social prin emisiunea de noi acțiuni și au rolul de a crea condiții de egalitate între noii acționari și vechii acționari, reprezentând *prețul* pe care noii acționari îl plătesc pentru a intra într-o entitate economică ale cărei profituri nu au fost distribuite în totalitate, care are capitaluri proprii superioare capitalului social sau pentru că au intrat în societate ulterior acționarilor existenți. Una dintre utilizările primelor de capital este acoperirea cheltuielilor cu emisiunea noilor acțiuni (a cheltuielilor de constituire).

Exemplu: O entitate economică hotărăște majorarea capitalului social cu suma de 10.000 lei prin emiterea a 1.000 de acțiuni noi. Prețul de emisiune este de 12 lei/acțiune. Cheltuielile legate de emisiunea noilor acțiuni au fost în valoare de 400 lei + TVA 24% . Cifra de afaceri este de 5.000 lei/an.

Entitatea poate alege unul din următoarele tratamente contabile:

- A. Capitalizarea cheltuielilor de constituire și amortizarea acestora într-o perioadă de 2 ani;
- B. Capitalizarea cheltuielilor de constituire și acoperirea acestora din prima de emisiune;
- C. Recunoașterea cheltuielilor cu emisiunea noilor acțiuni direct în contul de profit și pierdere.

Înregistrările contabile în fiecare din cele trei situații sunt următoarele:

<i>Anul I</i>		
Varianta A	Varianta B	Varianta C
Înregistrările contabile referitoare la majorarea capitalului social		
	456 = % <u>12.000</u>	
	1011 10.000	
	1041 2.000	
	5121 = 456 12.000	
	1011 = 1012 2.000	
Înregistrarea cheltuielilor cu emisiunea noilor acțiuni		
% = 404 <u>496</u>		% = 401 <u>496</u>
201 400		6xx 400
4426 96		4426 96
Amortizarea cheltuielilor de constituire ²⁴		
6811 = 2801 200	-	-
Acoperirea cheltuielilor de constituire din prima de emisiune		
-	1041 = 201 400	-
Înregistrarea veniturilor		
	4111 = 70x 5.000	
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri		
121 = 6811 200	70x = 121 5.000	121 = 6xx 400
70x = 121 5.000		70x = 121 5.000

²⁴ Conform reglementărilor în vigoare amortizarea se calculează din luna următoare recepției și punerii în funcțiune a unei imobilizări. Pentru simplificare, în exemplul nostru, amortizarea o calculăm anual și nu ținem cont de mențiunea anterioară.

<i>Anul 2</i>		
Varianta A	Varianta B	Varianta C
Amortizarea cheltuielilor de constituire		
6811 = 2801 200	-	-
Înregistrarea veniturilor 4111 = 70x 5.000		
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri		
121 = 6811 200 70x = 121 5.000	70x = 121 5.000	70x = 121 5.000

Efectul celor trei tratamente asupra contului de profit și pierdere pe cei doi ani este prezentat în tabelul de mai jos:

	Anul 1	Anul 2	Total
Varianta A			
Cifra de afaceri	5.000	5.000	10.000
Cheltuieli (altele decât cele cu amortizarea)	0	0	0
Cheltuieli cu amortizarea	(200)	(200)	(400)
Rezultat contabil	4.800	4.800	9.600
Varianta B			
Cifra de afaceri	5.000	5.000	10.000
Cheltuieli (altele decât cele cu amortizarea)	0	0	0
Cheltuieli cu amortizarea	0	0	0
Rezultat contabil	5.000	5.000	10.000
Varianta C			
Cifra de afaceri	5.000	5.000	10.000
Cheltuieli (altele decât cele cu amortizarea)	(400)	0	(400)
Cheltuieli cu amortizarea	0	0	0
Rezultat contabil	4.600	5.000	9.600

Se observă că variantele A și C generează un rezultat cumulat pe cei doi ani identic însă structura acestuia este diferită iar varianta B generează un rezultat diferit deoarece cheltuielile cu emisiunea noilor acțiuni nu sunt trecute pe cheltuieli ci sunt acoperite direct din prima de capital (de emisiune).

În altă ordine de idei, mărimea fondului comercial este ușor de manipulat. Astfel, subevaluarea elementelor achiziționate determină majorarea fondului comercial și furnizarea unei imagini de falsă rentabilitate în viitor.

Imobilizări corporale

Contabilitatea creativă referitoare la imobilizările corporale are în vedere reevaluarea imobilizărilor, capitalizarea sau nu a unor cheltuieli ulterioare punerii în funcțiune, politica de amortizare, alte tranzacții speciale.

✓ *Politica de amortizare*

În exemplul de mai jos este evidențiat modul în care politica de amortizare a activelor imobilizate influențează rezultatele obținute. Politica de amortizare afectează evoluția rezultatului prin intermediul a 3 variabile:

- Valoarea de amortizat;
- Durata de amortizare;
- Metoda (regimul) de amortizare (liniară, accelerată, degresivă).

În unele țări, valoarea de amortizat este diferența dintre valoarea de intrare (costul istoric) și valoarea reziduală estimată la sfârșitul perioadei de utilizare. Aici apare un moment de manifestare a creativității contabile care este legat de estimarea valorii reziduale și apoi, la sfârșitul anilor următori, de revizuirea acestei estimări. În România, conform reglementărilor contabile existente, valoarea reziduală este nulă, deci nu se ia în calculul valorii de amortizat.

Durata de amortizare este o estimare contabilă aflată la dispoziția conducerii entităților economice, care lasă astfel loc de subiectivism și, deci de creativitate contabilă. În OMFP nr. 3055/2009 se precizează că “amortizarea imobilizărilor corporale se calculează pe baza unui plan de amortizare, de la data punerii în funcțiune a acestora și până la recuperarea integrală a valorii lor de intrare, conform duratelor de utilizare economică și condițiilor de utilizare a acestora”. Amortizarea calculată în funcție de durata de utilizare economică se numește amortizare fiscală. Prin HG nr. 2139/2004 sunt stabilite duratele normale de funcționare ale imobilizărilor în funcție de care se calculează amortizarea fiscală. De regulă, pentru ca amortizarea contabilă să fie egală cu cea fiscală, în practică entitățile economice stabilesc duratele de utilizare economică în cadrul intervalului în care este cuprinsă durata normală de funcționare.

Exemplu: Entitățile A și B acționează în același domeniu de activitate având rezultate identice, cifra de afaceri anuală este 10.000 lei iar cheltuielile aferente cifrei de afaceri (cu excepția amortizării) sunt de 6.000 lei. Ambele societăți dispun de 2 utilaje identice achiziționate la prețul de 3.600 lei, singura deosebire fiind aceea că societatea A a stabilit o durată de utilizare economică de 2

ani, iar societatea B o durată de utilizare economică de 3 ani. Metoda de amortizare este cea liniară la ambele societăți. Se face abstracție de durata normală de funcționare, deci de implicațiile fiscale.

În funcție de durata de amortizare stabilită apar diferențe în rezultatele celor două societăți, deși din punct de vedere practic ele nu există, astfel:

Entitatea A	Anul 1	Anul 2	Anul 3	Total
Cifra de afaceri	10.000	10.000	10.000	30.000
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(6.000)	(6.000)	(6.000)	(18.000)
Cheltuieli cu amortizarea	(1.800)	(1.800)	0	(3.600)
Rezultatul exploatării	2.200	2.200	4.000	8.400

Entitatea B	Anul 1	Anul 2	Anul 3	Total
Cifra de afaceri	10.000	10.000	10.000	30.000
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(6.000)	(6.000)	(6.000)	(18.000)
Cheltuieli cu amortizarea	(1.200)	(1.200)	(1.200)	(3.600)
Rezultatul exploatării	2.800	2.800	2.800	8.400

Entitățile A și B au performanțe identice deoarece dispun de aceleași capitaluri și le utilizează în același condiții. Cu toate acestea, entitatea A își ameliorează rezultatul, dând impresia unei entități mai performante. Pentru a evita această capcană, utilizatorii externi interesați în compararea celor două societăți trebuie să se asigure că duratele de amortizare sunt comparabile sau, mai simplu, să calculeze excedentul brut de exploatare, un indicator care nu ține cont de politica de amortizări și provizioane aflată la dispoziția conducerii. Excedentul brut de exploatare este apreciat ca indicatorul cel mai pur al performanței economice.

Din acest motiv o să prezentăm modul de calcul al acestui indicator:

1. Valoarea adăugată (VA) = Producția exercițiului (PE) – Consumuri de bunuri și servicii de la terți
  - a. PE = Producția vândută (grupa 70) + Pducția imobilizată (721,722) +/- Producția stocată (711,712)
  - b. Consumurile de bunuri și servicii de la terți sunt reflectate în conturile din grupele 60, 61 și 62

Valoarea adăugată exprimă creșterea de valoare rezultată din utilizarea factorilor de producție

2. Excedentul brut de exploatare (EBE) = VA + Subvenții de exploatare – Cheltuieli cu personalul – Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate

Excedentul brut de exploatare exprimă acumularea brută din activitatea de exploatare și, deci capacitatea potențială de autofinanțare a investițiilor, de achitare a datoriilor către stat și de remunerare a investitorilor de capital (acționarii și creditorii)²⁵

În exemplul de mai sus EBE este același în fiecare din cei trei ani, și anume 4.000 lei, ceea ce indică de fapt că cele două societăți au aceeași performanță economică.

Mai putem menționa că durata de utilizare economică fiind o estimare contabilă, entitățile pot proceda la modificarea acesteia ulterior punerii în funcțiune a imobilizării respective, ceea ce generează modificări ale amortizării contabile cu tot ceea ce presupune acest lucru asupra rezultatului exercițiului.

În exemplul care urmează o să scoatem în evidență diferențele care survin ca urmare a aplicării unor metode diferite de amortizare.

Exemplu: Entitățile A și B dispun de un utilaj cu valoarea de 3.600 lei amortizabil într-o perioadă de 3 ani prin metoda liniară (entitatea A) și metoda accelerată (entitatea B). Cifra de afaceri anuală este 10.000 lei iar cheltuielile aferente cifrei de afaceri (cu excepția amortizării) sunt de 6.000 lei.

Calculul amortizării:

Entitatea A: Valoare de amortizat (Va) = 3.600 lei; durata de amortizare (Da) = 3 ani

$$\text{Amortizare anuală} = Va/Da = 3.600/3 = 1.200 \text{ (lei)}$$

Entitatea B: Valoare de amortizat (Va) = 3.600 lei; durata de amortizare (Da) = 3 ani

$$A1 = 50\% \times Va = 50\% \times 3.600 = 1.800 \text{ (lei)}$$

$$\text{Valoarea rămasă de amortizat (VR1)} = Va - A1 = 1.800 \text{ (lei)}$$

$$A2 = A3 = VR1/2 = 1.800/2 = 900 \text{ (lei)}$$

Contul de profit și pierdere al celor două entități se prezintă astfel:

Entitatea A	Anul 1	Anul 2	Anul 3	Total
Cifra de afaceri	10.000	10.000	10.000	30.000
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(6.000)	(6.000)	(6.000)	(18.000)
Cheltuieli cu amortizarea	(1.200)	(1.200)	(1.200)	(3.600)
Rezultatul exploatării	2.800	2.800	2.800	8.400
Entitatea B	Anul 1	Anul 2	Anul 3	Total
Cifra de afaceri	10.000	10.000	10.000	30.000
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(6.000)	(6.000)	(6.000)	(18.000)
Cheltuieli cu amortizarea	(1.800)	(900)	(900)	(3.600)
Rezultatul exploatării	2.200	3.100	3.100	8.400

²⁵ Stancu I., *Finanțe*, Editura Economică, București, 1997, pag. 469

Se observă, că metoda de amortizare are implicații profunde asupra evoluției rezultatului exploatarei. La fel ca și în exemplul precedent, un utilizator extern al informației contabile, pentru a putea compara performanțele reale ale celor două entități, poate decide să utilizeze excedentul brut de exploatare pe care l-am prezentat anterior.

Problema se complică dacă se ia în ecuație și valoarea recuperabilă a imobilizărilor corporale la sfârșitul exercițiului financiar când se pune problema înregistrării ajustărilor pentru deprecierea imobilizărilor. Aparent valoarea contabilă este obiectivă, deoarece la data intrării imobilizărilor în entitate, ea a fost validată de piață. Nu trebuie însă uitat că în vederea comparării cu valoarea recuperabilă, din valoarea contabilă trebuie scăzută amortizarea înregistrată, în legătură cu care, așa cum s-a observat mai sus, intervin o serie de variabile.

Tehnicile de contabilitate creativă referitoare la reevaluarea imobilizărilor sunt utilizate de regulă de entitățile aflate în dificultate cu scopul de a-și majora capitalurile proprii (rezervele din reevaluare) și, astfel de a-și spori artificial capacitatea de îndatorare. În România reevaluarea clădirilor este efectuată din cauze fiscale, adică dacă o clădire nu este reevaluată după o perioadă de cel mult 3 ani, atunci impozitul pe clădiri crește de la o cotă cuprinsă între 0,25% și 1,50% din valoarea de inventar a clădirii (în funcție de hotărârea Consiliului Local) la o cotă cuprinsă între 10% și 40% din valoarea de inventar²⁶. Reevaluarea contabilă a clădirilor poate fi efectuată fie de evaluatori autorizați membri ANEVAR (Asociația Națională a Evaluatorilor din România) sau de experți contabili membri CECCAR (Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România), în anumite condiții. Alegerea evaluatorului și a momentului evaluării intră în sfera creativității contabile, privită în sens larg.

Exemplu: O entitate economică are o clădire în patrimoniul său cu valoarea de intrare de 200.000 lei. Cota de impozit pe clădiri este de 0,25% pentru clădirile reevaluate în ultimii 3 ani și 10% pentru clădirile nereevaluate în ultimii 3 ani.

Entitatea poate alege una din următoarele variante:

- A. Clădirea este reevaluată de un evaluator autorizat membru ANEVAR care stabilește valoarea clădirii prin metoda comparației de piață la suma de 250.000 lei;
- B. Clădirea este reevaluată de un expert contabil membru CECCAR care stabilește valoarea clădirii prin actualizarea valorii de intrare în patrimoniu cu rata inflației din ultimii 3 ani²⁷. În anul 2010 rata inflației a fost de 6,09%, în anul 2011 rata inflației a fost de 5,79% iar în anul 2012 valoarea este de 4,95% (valoare provizorie la data elaborării prezentului material).

---

²⁶ Conform art. 253 din Legea nr. 571/2003, privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare.

²⁷ Reevaluările efectuate de experții contabili sunt acceptate doar dacă aceștia actualizează valoarea de intrare în patrimoniu a obiectului evaluării cu rata inflației înregistrată de la ultima reevaluare sau de la data achiziției, după caz.

C. Clădirea nu se reevaluează după 3 ani de la data ultimei reevaluări sau de la data dobândirii.

Situația impozitului pe clădiri datorat prin aplicarea celor trei variante este următoarea:

Nr. crt.	Elemente	Varianta A	Varianta B	Varianta C
1.	Valoarea de inventar înainte de reevaluare	200.000	200.000	200.000
2.	Valoarea de inventar după reevaluare	250.000	235.576	-
3.	Cota de impozitare a clădirii	0,25%	0,25%	10%
4.	Impozitul pe clădiri datorat (rd. 2 x rd. 3 – pentru clădirile reevaluate, (rd. 1 x rd. 3 – pentru clădirile nereevaluate,	625	589	20.000

Notă: Valoarea reevaluată în cazul variantei B a fost determinată astfel:

$$V = 200.000 \times 1,0609 \times 1,0579 \times 1,0495 = 231.940 \text{ (lei)}$$

Observăm că în cazul în care o entitate economică nu dorește să efectueze reevaluarea clădirilor la un interval de minim 3 ani, impozitul pe clădiri crește foarte mult încât în practica economică din România toate entitățile procedează la reevaluarea clădirilor. În continuare, dacă rata inflației de la ultima reevaluare sau de la data dobândirii clădirii, după caz, este mai mică decât rata creșterii prețurilor pe piața imobilelor, atunci este recomandat ca evaluatorul clădirii să fie un expert contabil deoarece valoarea pe care o obține acesta este mai mică decât valoarea obținută de evaluatorul ANEVAR și impozitul datorat în următorii 3 ani va fi mai mic. În cazul în care prețurile de pe piața imobilelor cresc mai încet decât rata inflației, sau înregistrează o scădere (cum se întâmplă în perioadele de criză economică), atunci este recomandată reevaluarea de către un evaluator membru ANEVAR.

Un alt loc de manifestarea a contabilității creative este producția de imobilizări, prin înregistrarea în valoarea imobilizărilor a cheltuielilor fixe (salarii și amortizări) aferente subactivității.

Operația de lease-back²⁸ este o tehnică de contabilitate creativă și constă în vânzarea unei imobilizări unei societăți de leasing urmată imediat de preluarea acesteia în leasing financiar. În reglementările contabile conforme cu directivele europene care au fost aprobate prin OMFP nr. 3055/2009 se precizează, la punctul 102, în mod explicit, care este tratamentul contabil al operațiunii

²⁸ Groșanu A., *Contabilitatea creativă în România*, working paper, lucrare prezentată la a treia sesiune de comunicări științifice a cercetătorilor postdoctorali “Provocările crizei și răspunsurile științei economice”, 2012

de lease-back (vânzarea unui activ unei societăți de leasing urmată de închirierea aceluiași activ în regim de leasing financiar), după cum se observă mai jos:

„O tranzacție de vânzare a unui activ pe termen lung și de închiriere a aceluiași activ în regim de leasing (leaseback) se contabilizează în funcție de clauzele contractului de leasing, astfel:

a) dacă tranzacția de vânzare și închiriere a aceluiași activ are ca rezultat un leasing financiar, tranzacția reprezintă un mijloc prin care locatorul acordă o finanțare locatarului, activul având rol de garanție.

Entitatea beneficiară a finanțării (locatarul) nu va recunoaște în contabilitate operațiunea de vânzare a activului, nefiind îndeplinite condițiile de recunoaștere a veniturilor. Activul rămâne înregistrat în continuare la valoarea existentă anterior operațiunii de leasing, cu regimul de amortizare aferent.

Operațiunea de finanțare va fi evidențiată prin articolul contabil

512 "Conturi curente la bănci" = 167 "Alte împrumuturi și datorii asimilate", urmând ca dobânda și alte costuri ale finanțării, potrivit contractelor încheiate, să fie înregistrate conform prezentelor reglementări.

Din punctul de vedere al regimului taxei pe valoarea adăugată, au loc două operațiuni distincte, respectiv livrarea bunului, efectuată de locatar, și operațiunea de leasing, efectuată de locator, pentru care taxa pe valoarea adăugată se evidențiază potrivit legii;

b) dacă tranzacția de vânzare și închiriere a aceluiași activ are ca rezultat un leasing operațional, entitatea vânzătoare contabilizează o tranzacție de vânzare, cu înregistrarea scoaterii din evidență a activului și a sumelor încasate sau de încasat și a taxei pe valoarea adăugată pentru operațiunile taxabile, conform prevederilor legale.

Operațiunea de închiriere a activului în regim de leasing operațional se contabilizează de utilizator conform prezentelor reglementări. Ca urmare, operațiunea se reflectă în contul de profit și pierdere.”

Această prevedere nu era inclusă în reglementările contabile precedente aprobate prin OMFP nr. 1752/2005 ceea ce înseamnă că legiuitorul și-a dat seama că multe entități economice din România, în contextul unor necesități de finanțare pe care le aveau și/sau pentru a prezenta o situație financiară mai bună, procedau la vânzarea unor active (de regulă clădiri) la un preț care nu tot timpul era în legătură directă cu valoarea de piață și apoi preluau același bun în leasing financiar. Prin această modalitate, entitatea economică obține resursele economice necesare pentru desfășurarea normală a activității și, în același timp se poate folosi de activul respectiv în continuare, ca și cum ar fi al ei. În anul în care se derulează tranzacția rezultatul este majorat, dar se va diminua în anii următori. Cu cât prețul tranzacției este mai mare cu atât entitatea va plăti rate de leasing și dobânzi mai mari.

Conform OMFP nr. 3055/2009 rezultatul din cedarea activului care urmează a fi preluat în regim de leasing financiar nu trebuie recunoscut în contul de profit și pierdere deoarece în esență această tranzacție înseamnă obținerea unei finanțări de la societatea de leasing, finanțare care este garantată cu activul respectiv.

În altă ordine de idei, apreciem că includerea unei formule contabile în cadrul unei reglementări de acest tip, așa cum se observă mai sus, nu este cea mai fericită soluție. Mai mult, în practica contabilă, obținerea finanțării de la societatea de leasing în urma unei operațiuni de lease-back nu se contabilizează așa cum este prevăzut mai sus.

Imobilizări financiare²⁹

În ceea ce privește imobilizările financiare se pune problema clasificării acestora în această categorie sau la investiții financiare pe termen scurt, modificându-se astfel indicatorii economici dar și stabilirea ajustărilor pentru depreciere.

Exemplu: O entitate deține 1.000 de obligațiuni cu valoarea nominală de 1 leu, rata dobânzii de 12% și scadența peste 2 ani. La sfârșitul primului an rata dobânzii pe piață este de 20% iar la sfârșitul celui de-al doilea an, rata dobânzii este de 10%. Cifra de afaceri anuală este de 7.000 lei iar cheltuielile aferente cifrei de afaceri sunt în sumă de 5.000 lei.

Conform principiului prudenței orice pierdere de valoare a activelor trebuie recunoscută ca o cheltuială prin constituirea de ajustări pentru depreciere.

Se cunoaște că între rata dobânzii pe piață și cursul obligațiunilor cu dobândă fixă există o relație inversă. Astfel, cu cât rata dobânzii pe piață este mai mare, cu atât obligațiunile cu dobândă fixă (mică) sunt mai puțin atractive și scade interesul investitorilor pentru ele deoarece se pot orienta spre plasamente mai rentabile. Prin urmare scade cursul obligațiunilor.

Matematic se poate determina cursul actual al obligațiunilor prin aplicarea regulii valorii actualizate nete (VAN), iar cursul de piață este în jurul acestei valori. În cazul nostru cursul actual al obligațiunii este egal cu valoarea actualizată a fluxurilor viitoare de numerar pe care le generează obligațiunea, inclusiv valoarea sa reziduală la scadență. La sfârșitul anului 1, în condițiile în care rata dobânzii pe piață este de 20%, cursul actual este:

$$\text{Curs actual} = \frac{1000 \times 12\%}{(1,2)} + \frac{1000}{(1,2)} = 933,3$$

Cum valoarea de contabilă este de 1.000 lei, rezultă o depreciere de valoare de 66,7 lei.

Principiul prudenței obligă entitatea să constituie o ajustare pentru depreciere în sumă de 66,7 lei la sfârșitul anului 1, caz în care contul de profit și pierdere se prezintă astfel:

---

²⁹ După Malciu L., *Contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 1999

	Anul 1	Anul 2	Total
Cifra de afaceri	7.000,0	7.000,0	14.000,0
Venituri din ajustări pentru depreciere	0,0	66,7	66,7
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(5.000,0)	(5.000,0)	(10.000,0)
Cheltuieli cu ajustările pentru depreciere	(66,7)	0,0	(66,7)
Rezultat brut	1.933,3	2.066,7	4.000

Se observă că în anul 1 se constituie o ajustare pentru depreciere deoarece rata dobânzii pe piață este superioară ratei dobânzii asigurată de obligațiune iar la sfârșitul anului 2, indiferent de rata dobânzii de pe piață, ajustarea se anulează (se trece la venituri) deoarece obligațiunile au devenit scadente și a rămas fără obiect.

Celălalt tratament contabil pornește de la intenția entității de a păstra până la scadență obligațiunea, în acest caz constituirea ajustării este nejustificată deoarece valoarea contabilă va fi egală la scadență cu prețul de rambursare. Problema acestei soluții este aceea că nu există garanția că obligațiunile vor fi păstrate până la scadență, aceasta fiind doar o declarație de intenție. În acest caz, contul de profit și pierdere se prezintă astfel:

	Anul 1	Anul 2	Total
Cifra de afaceri	7.000	7.000	14.000
Venituri din ajustări pentru depreciere	0	0	0
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(5.000)	(5.000)	(10.000)
Cheltuieli cu ajustările pentru depreciere	0	0	0
Rezultat brut	2.000	2.000	4.000

Un alt exemplu este cel legat de vânzarea titlurilor de participare într-un moment în care cursul bursier este semnificativ mai mare decât prețul de achiziție, după care entitatea procedează la răscumpărarea imediată a lor. În acest fel se procedează la actualizarea valorii de intrare a titlurilor și, concomitent la creșterea rezultatului, chiar și cu prețul plății unor comisioane de intermediere și a impozitului pe profit generat de tranzacție.

Exemplu: O entitate deține titluri de valoare considerate imobilizări financiare al căror cost de achiziție a fost de 12.000 lei și pe care le vinde la prețul de 18.000 lei, comision 1%. Imediat, entitatea răscumpără titlurile la un preț de cumpărare identic cu cel de vânzare.

Pentru a pune în evidență efectele cesiunii artificiale a titlurilor asupra rezultatului, vom prezenta contul de rezultate în situația în care se realizează tranzacția (Varianta A) și, respectiv, situația în care tranzacția nu ar fi avut loc (Varianta B).

	Varianta A	Varianta B
Venituri din cedarea imobilizărilor financiare	18.000	0
Cheltuieli cu cedarea imobilizărilor financiare	(12.000)	0
Cheltuieli cu comisioanele	(360)	0
Rezultat brut	5.640	0
Impozit pe profit	902	0
Rezultat net	4.738	0

În ceea ce privește bilanțul, în varianta A, imobilizările financiare au crescut cu 6.000 lei (18.000-12.000), capitalurile proprii (rezultatul) cu 4.738 lei, iar datoriile cu 1.262 lei (360 lei față de intermediar și 902 lei față de bugetul statului).

2.2.4.2. Tehnici de contabilitate creativă privind activele circulante

Contabilitatea creativă în ceea ce privește activele circulante se manifestă în următoarele direcții: evaluarea stocurilor, volumul producției stocate, alegerea metodei de contabilizare a contractelor de construcții, cesiunea artificială a titlurilor de plasament, calculul și înregistrarea ajustărilor pentru deprecierea stocurilor și a creanțelor, etc.

Stocuri

Decizia de produce bunuri, chiar și în condițiile în care nu are comenzi pentru producția respectivă îi poate permite unei entități să-și amelioreze rezultatul deoarece cheltuielile fixe se încorporează în costul producției și nu se decontează direct asupra rezultatului exercițiului.

Exemplu: O societate poate produce cu personalul existent un număr de 12.000 unități fizice anual din produsul X. (Producția lunară este de 1.000 unități fizice). Pentru realizarea unei unități fizice din produsul X sunt necesare consumuri materiale în valoare de 10 lei iar manopera (cheltuieli salariale totale) este de 6 lei. Cheltuielile fixe (cheltuieli cu amortizarea) sunt de 90.000 lei/an. Cifra de afaceri lunară considerăm că este constantă în valoare de 25.000 lei/lună. Pentru simplificare, considerăm că producția obținută în primele 11 luni este vândută în întregime. Entitatea în luna decembrie nu are comenzi de la clienți și are cel puțin două variante cu privire la această situație:

- A. *Se decide realizarea producției și în luna decembrie, chiar dacă nu sunt comenzi;*
- B. *În luna decembrie personalul este trimis în șomaj tehnic primind doar 75% din salariu (presupunem că salariul este în regie).*

Înregistrările contabile în cele două variante sunt următoarele:

Varianta A	Varianta B
<p>Înregistrarea cheltuielilor materiale pentru lunile ianuarie-noiembrie (10 lei/unitate x 11.000 unități fizice)</p> <p style="text-align: center;">$60x = 30x 110.000$</p> <p>Înregistrarea manoperei în primele 11 luni ale anului (6 lei/unitate x 11.000 unități fizice)</p> <p style="text-align: center;">$64x = \text{diverse conturi (421, 431, 437, 447, 5328 etc.) } 66.000$</p>	
<p>Înregistrarea cheltuielilor cu amortizarea pentru lunile ianuarie-noiembrie</p> <p style="text-align: center;">$681 = 28x 82.500$</p>	
<p>Înregistrarea valorii producției obținute în perioada ianuarie-noiembrie (cheltuieli variabile + cheltuieli fixe încorporabile în cost, conform normelor contabile)</p> <p style="text-align: center;">$345 = 711 258.500$</p>	
<p>Vânzarea producției obținută în perioada ianuarie-noiembrie (facem abstracție de TVA)</p> <p style="text-align: center;">$4111 = 701 275.000$</p>	
<p>Înregistrarea cheltuielilor cu amortizarea pentru luna decembrie</p> <p style="text-align: center;">$681 = 28x 7.500$</p>	
<p>Înregistrarea cheltuielilor materiale și salariale aferente producției din luna decembrie</p> <p style="text-align: center;">$60x = 30x 10.000$</p> <p style="text-align: center;">$64x = \text{diverse conturi } 6.000$</p>	<p>Înregistrarea cheltuielilor cu salariile personalului trimis în șomaj tehnic în luna decembrie (6.000 lei x 0,75)</p> <p style="text-align: center;">$64x = \text{diverse conturi } 4.500$</p>
<p>Înregistrarea valorii producției obținute în luna decembrie</p> <p style="text-align: center;">$345 = 711 23.500$</p>	-
<p>Închiderea conturilor de cheltuieli și de venituri</p>	
<p style="text-align: center;">$121 = 60x 120.000$</p> <p style="text-align: center;">$121 = 64x 72.000$</p> <p style="text-align: center;">$121 = 681 90.000$</p> <p style="text-align: center;">$70x = 121 275.000$</p> <p style="text-align: center;">$711 = 121 23.500$</p>	<p style="text-align: center;">$121 = 60x 110.000$</p> <p style="text-align: center;">$121 = 64x 70.500$</p> <p style="text-align: center;">$121 = 681 90.000$</p> <p style="text-align: center;">$70x = 121 275.000$</p>

În funcție de decizia luată contul de profit și pierdere la nivelul întregului exercițiu se prezintă astfel:

Elemente de venituri și cheltuieli	Varianta A	Varianta B
Cifra de afaceri	275.000	275.000
Venituri aferente costului producției în curs de execuție	23.500	0
Cheltuieli materiale	(120.000)	(110.000)
Cheltuieli cu personalul	(72.000)	(70.500)
Cheltuieli cu amortizarea	(90.000)	(90.000)
Rezultat exploatare	16.500	4.500

Decizia de continuare a producției, deși fără utilitate imediată, permite ascunderea costurilor subactivității și obținerea unui rezultat mai bun decât în cealaltă variantă. Bineînțeles că există riscul ca piața să nu accepte aceste produse obținute fără să aibă la bază o comandă fermă și, deci, să se transforme în pierdere în perioada următoare. Problema producției pe stoc, fără existența unor comenzi care să asigure valorificarea producției, se manifestă și la nivel macroeconomic când decizia de a produce fără o finalitate stabilită, generează o creștere economică pe moment însă aceasta este o creștere artificială care se va deconta în momentul trecerii asupra pierderilor a producției neavândute ca urmare a lipsei comenzilor.

Contabilizarea costului subactivității poate fi o altă modalitate de manifestare a creativității contabile. În contabilitatea de gestiune sunt două metode de includere în costul produselor a cheltuielilor fixe, metoda costului complet și metoda imputării raționale. Conform metodei costului complet, costul producției cuprinde o cotă parte din cheltuielile fixe anuale în următoarea proporție: cheltuieli fixe anuale x cantitatea în stoc/cantitatea anuală produsă. Conform metodei imputării raționale, costul producției cuprinde o cotă parte din cheltuielile fixe anuale în următoarea proporție: cheltuieli fixe anuale x cantitatea în stoc/producția anuală normală. În prima variantă nu există un așa numit cost al subactivității, toate cheltuielile fixe intrând în costul de producție chiar dacă nu au fost folosite capacitățile de producție la întreaga capacitate, pe când în cea de-a doua variantă cheltuielile aferente neutilizării capacității de producție se decontează direct asupra rezultatului fără a intra în costul de producție.

Creativitatea contabilă se poate manifesta și în ceea ce privește metodele utilizate (metoda directă sau a inventarierii, respectiv metoda indirectă sau contabilă) pentru evaluarea producției neterminate la sfârșitul exercițiului.

Pentru contractele de construcții care se derulează pe o perioadă mai mare de timp se pot aplica două metode de contabilizare: *metoda procentajului de avansare*, prin care veniturile și cheltuielile contractului sunt recunoscute pe măsura procentului de execuție a lucrărilor în fiecare exercițiu, ceea ce are ca efect repartizarea beneficiului pe exerciții, și *metoda la încheierea lucrărilor* prin care rezultatul este recunoscut doar la încheierea lucrărilor de construcții.

Exemplu: Presupunem existența unui contract de 1.000.000 lei pentru a cărui finalizare este necesară o perioadă de 2 ani și care implică cheltuieli totale estimate de 800.000 lei. În anul 1 cheltuielile efective sunt în valoare de 450.000 lei și se consideră că pentru finalizarea contractului mai sunt necesare în anul 2 400.000 lei. Valoarea totală a contractului nu a fost revizuită. În anul 2 cheltuielile efectuate au fost în valoare de 390.000 lei iar contractul este finalizat. Nu au fost facturate și încasate avansuri pe perioada contractului.

Așa cum am precizat, există două metode de contabilizare a contractelor de construcții. În continuare, rezolvăm această aplicație prin metoda procentajului de avansare.

Procentajul terminării lucrărilor este raportul dintre cheltuielile efectuate și totalul cheltuielilor necesare pentru realizarea proiectului, revizuite. În ultimul an, nu se mai calculează procentajul de terminare, veniturile determinându-se prin diferența dintre valoarea contractului (eventual revizuită) și sumele facturate în anii precedenți.

Înregistrările contabile în cei doi ani de derulare a contractului sunt:

Anul 1	
↑ Înregistrarea cheltuielilor efective ale contractului de construcții 6xx = Diverse conturi 450.000	
Facturarea lucrărilor efectuate în funcție de gradul de terminare a contractului 4111 = 704 529.500	
Cheltuieli înregistrate	450.000
Total cheltuieli estimate pentru terminarea lucrării	850.000
Procent terminare lucrare (rd.1:rd.2)	52,95%
Valoare totală contract	1.000.000
Venituri din lucrări și servicii	529.500
↑ Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri 121 = 6xx 450.000 704 = 121 529.500	

Anul 2	
↑ Înregistrarea cheltuielilor efective ale contractului de construcții 6xx = Diverse conturi 390.000	
Facturarea restului lucrărilor efectuate (1.000.000 – 529.500) 4111 = 704 470.500	
↑ Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri 121 = 6xx 390.000 704 = 121 470.500	

Contul de profit și pierdere, în cei doi ani, se prezintă astfel:

	Anul 1	Anul 2	Total
Venituri din lucrări și servicii	529.500	470.500	1.000.000
Venituri aferente costului producției în curs de execuție	0	0	0
Cheltuieli de exploatare	(450.000)	(390.000)	(840.000)
Rezultat exploatare	79.500	80.500	160.000

În cazul utilizării metodei la încheierea lucrărilor, rezultatul va fi recunoscut doar la finalizarea lucrărilor de construcții iar până atunci valoarea cheltuielilor înregistrate va fi recunoscută ca lucrare în curs de execuție.

<i>Anul 1</i>
↑ Inregistrarea cheltuielilor efective ale contractului de construcții 6xx = Diverse conturi 450.000
↑ Inregistrarea valorii lucrărilor realizate și nefacturate 332 = 711 450.000
↑ Inchiderea conturilor de cheltuieli și venituri 121 = 6xx 450.000 711 = 121 450.000

<i>Anul 2</i>
↑ Inregistrarea cheltuielilor efective ale contractului de construcții 6xx = Diverse conturi 390.000
↑ Inregistrarea valorii lucrărilor realizate și nefacturate 332 = 711 390.000
Facturarea lucrărilor efectuate 4111 = 704 1.000.000
Scoaterea din evidență a lucrărilor facturate 711 = 332 840.000
↑ Inchiderea conturilor de cheltuieli și venituri 121 = 6xx 390.000 704 = 121 1.000.000 711 = 121 -450.000

Contul de profit și pierdere, în cei doi ani, se prezintă astfel:

	Anul 1	Anul 2	Total
Venituri din lucrări și servicii	0	1.000.000	1.000.000
Venituri aferente costului producției în curs de execuție	450.000	(450.000)	0
Cheltuieli de exploatare	(450.000)	(390.000)	(840.000)
Rezultat exploatare	0	160.000	160.000

În cazul stocurilor, dacă evidența acestora se ține la costul efectiv (de achiziție sau de producție, după caz), evaluarea ieșirilor din stoc se poate face prin metoda FIFO, LIFO sau CMP, metode care în condiții de inflație asigură obținerea unor rezultate diferite. Rezultatul unei entități nu depinde doar de performanțele economice reale ci și de opțiunea pentru o anumită metodă de evaluare a stocurilor.

Un alt caz de contabilitate creativă apare în situația *tranzacțiilor circulare*, când două sau mai multe entități economice realizează tranzacții unele cu altele pentru a-și îmbunătăți rezultatele. Un exemplu este acela în care două entități care vand aceeași categorie de stocuri la același preț una alteia. Din punctul de vedere al fluxurilor de numerar impactul este nul, deoarece ceea ce se plătește se și încasează, din punctul de vedere al TVA-ului, de asemenea, impactul este nul pentru că prețul de cumpărare este egal cu prețul de vânzare. Singura diferență este aceea că se majorează până la urmă costul de achiziție al stocurilor (deci se înregistrează o creștere a valorii activelor) și, concomitent se majorează rezultatul (crește mărimea capitalurilor proprii). În această situație, apare și un preț pe care-l plătesc cele două entități ca să-și cosmetizeze rezultatul, și anume impozitul pe profit care este majorat.

Creanțe

În cazul în care entitățile economice apreciază că există riscul neîncasării unor creanțe poate proceda la asigurarea acestora. În acest fel nu mai este necesară constituirea unei ajustări pentru deprecierea creanței.

Exemplu: O entitate care are o creanță de 3.000 lei și pentru care există riscul de neîncasare procedează la asigurarea acesteia contra sumei de 800 lei. Cifra de afaceri este de 50.000 lei iar cheltuielile aferente cifrei de afaceri sunt în sumă de 35.000 lei.

Contul de profit și pierdere în varianta în care entitatea înregistrează ajustări pentru depreciere (opțiunea 1) și în varianta în care procedează la asigurarea acesteia (opțiunea 2) se prezintă astfel:

Elemente de venituri și cheltuieli	Opțiunea 1	Opțiunea 2
Cifra de afaceri	50.000	50.000
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	35.000	35.000
Cheltuieli cu primele de asigurare	0	(800)
Cheltuieli cu ajustările pentru depreciere	(3.000)	0
Rezultat exploatare	12.000	14.200

Prin urmare, subscrierea unei asigurări permite ameliorarea rezultatului cu diferența dintre valoarea deprecierei creanței (3.000 lei) și prima de asigurare plătită (800 lei).

Există situații în care, în dorința de a realiza o bună netezire a rezultatului, entitățile economice procedează la asigurarea creanței posterior exercițiului de constatare a deprecierei. Astfel, dacă societatea analizată anterior constată deprecierea creanței în anul 1 și acest an se caracterizează printr-un nivel ridicat al profitului, ea va fi interesată să constituie o ajustare pentru depreciere. Când rezultatul este nesatisfăcător, va asigura creanța, înregistrând cheltuieli cu prima de asigurare și venituri din reluarea ajustărilor³⁰.

Investiții financiare pe termen scurt

Contabilitatea creativă referitoare la investițiile financiare pe termen scurt se manifestă prin clasificarea acestora în categoria imobilizărilor, prin cesiuni de titluri de plasament, urmate de răscumpărarea acestora, atunci când prețul de vânzare este semnificativ mai mare decât costul de achiziție inițial, prin înregistrarea sau nu a ajustărilor pentru depreciere.

2.2.4.3. Tehnici de contabilitate creativă privind capitalurile proprii și datoriile

Tehnicile de contabilitate creativă amintite în subcapitolele anterioare au, ca urmare a dublei reprezentări a patrimoniului, impact asupra capitalurilor proprii (și în special asupra rezultatului) sau a datoriilor. În continuare vom aminti alte tehnici de contabilitate creativă cu impact asupra capitalurilor proprii sau a datoriilor.

Prime de capital

Primele de capital au rolul de a crea egalitate între noii acționari și vechii acționari și reprezintă prețul plătit de noii acționari pentru a intra în calitate de coproprietari într-o entitate economică. Primele de capital pot fi utilizate pentru trei destinații: capitalizarea, trecerea la rezerve sau acoperirea cheltuielilor generate de emisiunea și vânzarea noilor acțiuni.

Cheltuielile cu emisiunea și vânzarea noilor acțiuni se înregistrează inițial ca un activ, în cadrul cheltuielilor de constituire iar de aici, se manifestă contabilitatea creativă: fie cheltuielile de constituire

³⁰ Malciu L, *Contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 1999, pag. 67

se amortizează și influențează direct rezultatul, fie cheltuielile de constituire sunt acoperite din primele de emisiune.

Alegerea celei de-a doua variante este justificată prin aceea că se afirmă că nu afectează interesele niciunui acționar, dar favorizează statul prin neincluderea în rezultat a unei cheltuieli și deci, se plătește un impozit pe profit mai mare. Cu toate acestea, aplicând această variantă, rezultatul rămâne mai mare iar utilizatorii externi sunt induși în eroare deoarece acordă prioritate variației rezultatului și mai puțin variației primelor de capital.

Politica de provizioane

Provizioanele sunt destinate să acopere riscuri, cheltuieli sau pierderi care sunt incerte fie în ceea ce privește mărimea lor fie în ceea ce privește momentul în care se vor realiza. Ele ocupă o poziție intermediară între capitaluri proprii și datorii. Necesitând estimări, provizioanele creează condiții pentru netezirea rezultatelor.

Exemplu: Entitatea A are în anul 1 o cifra de afaceri de 1.000 lei iar cheltuielile aferente cifrei de afaceri sunt de 600 lei. Se estimează că în anii următori vânzările vor scădea și e posibil ca entitatea să intre în zona pierderilor și să nu mai fie profitabilă. Astfel, entitatea A decide să constituie un provizion pentru riscuri și cheltuieli în anul 1 în sumă de 200 lei. În anul 2 se produce riscul care generează cheltuieli de 50 lei. Cifra de afaceri efectivă în anul 2 este de 700 lei iar cheltuielile aferente cifrei de afaceri sunt de 500 lei.

Contul de profit și pierdere pentru cei doi ani se prezintă astfel:

Elemente de venituri și cheltuieli	Anul 1	Anul 2
Cifra de afaceri	1.000	700
Venituri din provizioane	0	200
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(600)	(500)
Alte cheltuieli de exploatare	0	(50)
Cheltuieli cu provizioanele	(200)	0
Rezultat exploatare	200	350

Se observă că entitatea pare că are o evoluție deosebită a rezultatului, însă estimarea pe care a făcut-o cu privire la mărimea provizionului este exagerată dacă ținem cont că riscul a produs o pierdere efectivă de doar 50 lei. În cazul în care, să presupunem, că mărimea acceptată maximă a provizionului trebuia să fie de 100 lei, contul de profit și pierdere s-ar prezenta astfel:

Elemente de venituri și cheltuieli	Anul 1	Anul 2
Cifra de afaceri	1.000	700
Venituri din provizioane	0	100
Cheltuieli aferente cifrei de afaceri	(600)	(500)
Alte cheltuieli de exploatare	0	(50)
Cheltuieli cu provizioanele	(100)	0
Rezultat exploatare	300	250

În aceste condiții, se poate constata o involuție a rezultatului, ceea ce afectează investitorii mai ales dacă entitatea este cotate pe piața de capital. Prin urmare modul de realizare a estimărilor contabile este fundamental pentru modificarea rezultatelor.

Cheltuielile cu colaboratorii

Tehnicile de contabilitate creativă apar aici în cazul entităților mici unde asociații nu se limitează doar la aportul de capital dar realizează și un aport a factorului muncă. Pentru factorul muncă remunerația este salariul, însă pentru a evita plata taxelor salariale considerate mari, asociații se înregistrează ca persoane fizice autorizate și care, în funcție de domeniul de activitate, plătesc un impozit anual fix, indiferent de veniturile realizate. Prin urmare, în aceste condiții se realizează un transfer al profitului de la nivelul entității, plătitoare de impozit pe profit, prin facturile emise de asociații entității pentru munca prestată, la nivelul persoanei fizice plătitoare de impozit forfetar. Asociații câștigă de două ori: în primul rând se face economie de impozit pe profit iar în al doilea rând nu se mai plătește nici impozit pe dividende. În acest fel contabilitatea creativă este utilizată pentru optimizarea presiunii fiscale, asociații nefiind interesați prea mult de informațiile publicate în situațiile financiare, entitatea fiind o societate închisă (necotate la bursă).

Vânzările urmate de returul bunurilor vândute

În cazul anumitor entități pot exista înțelegeri formale sau neoficiale prin care cumpărătorul poate returna bunurile ce nu au fost vândute. În această situație, vânzătorul va întocmi o factură de stornare și i se vor restitui bunurile.

În esență această practică nu urmărește influențarea rezultatelor însă, poate fi considerată în anumite circumstanțe, ca o modalitate de netezire a rezultatului în cazul în care în anul în care se efectuează vânzarea performanțele economice sunt necorespunzătoare. În acest fel, se va recunoaște în anul vânzării profitul iar în anul următor, când are loc returul se va înregistra o diminuare a profitului.

Unul din motivele pentru care situațiile financiare anuale se aprobă după o anumită perioadă de la închiderea exercițiului este acela de a identifica evenimentele și tranzacțiile ulterioare închiderii exercițiului dar care sunt aferente exercițiului încheiat pentru a putea influența rezultatul aceluși exercițiu. În situația în care la sfârșitul exercițiului au loc vânzări de bunuri urmate de returul lor în

exercițiul următor, anterior aprobării situațiilor financiare anuale pentru exercițiul încheiat, există modalități de înlăturare a efectelor asupra rezultatului, astfel: veniturile înregistrate din vânzare se vor anula la sfârșitul exercițiului (prin înregistrarea facturii de stornare emisă în anul următor) iar stocurile se vor considera ca fiind produse la terți și, prin urmare, se va anula și variația stocurilor aferentă produselor vândute. Singurul impact negativ la vânzător rămâne colectarea TVA-ului în exercițiul în care se realizează vânzarea dar aceasta se va recupera în exercițiul în care se face factura de stornare.

Exemplu: În luna decembrie, anul 2012 se vând 10.000 kg din produsul finit X la prețul de vânzare de 8 lei/kg+TVA 24%. Costul produselor vândute este de 5 lei/kg. Produsele finite au fost obținute integral în anul 2012. În luna februarie, anul 2013 se restituie, conform contractului încheiat, 7.000 kg din produsele vândute în luna decembrie. Se cere să se determine rezultatul în anii 2012 și 2013.

Înregistrările contabile în anii 2012 și 2013 sunt:

<i>Anul 2012</i>	<i>Anul 2013</i>
Înregistrarea cheltuielilor de producție 6xx = Diverse conturi 50.000	Restituirea produselor nevândute de client prin emiterea unei facturi de stornare
Obținerea produselor finite 345 = 711 50.000	4111 = 701 -56.000 4111 = 4427 -13.440
Vânzarea produselor finite 4111 = 701 80.000 4111 = 4427 19.200	345 = 711 35.000
Descărcarea gestiunii de produsele finite vândute 711 = 345 50.000	Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri 701 = 121 -56.000 711 = 121 35.000
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri 121 = 6xx 50.000 701 = 121 80.000	

Prin aplicarea acestei variante de contabilizare, în anul 2012 rezultatul brut este în valoare de 30.000 lei cu o cifra de afaceri de 80.000 lei iar în anul 2013 rezultatul brut este reprezentat de pierdere în valoare de 21.000 lei ca urmare a unei *cifre de afaceri* în valoare de -56.000 lei(!). Se observă foarte clar că nu e corect ca anul 2013 să pornească de la un rezultat negativ iar anul 2012 să aibă înregistrat un profit și pentru produsele care nu se vor vinde. Este adevărat că la daa vânzării nu este cunoscută situația din anul 2013 însă, așa cum menționam mai sus, situațiile financiare ale anului 2013 se definitivează la câteva luni de la închiderea exercițiului 2012 astfel încât să putem identifica evenimentele ulterioare exercițiului 2012 care apar în anul 2013 dar care trebuie să fie cuprinse în raportările anului 2012. În cazul exemplului nostru, cifra de afaceri a anului 2012 este supraevaluată,

la fel și profitul iar anul 2013 începe cu un handicap generat de supraevaluarea înregistrată în anul 2012.

În esență exemplul analizat poate fi formulat astfel: *În anul 2012 s-au vândut 10.000 kg din produsul X urmând ca în anul 2013 o parte din aceste produse (7.000 kg) să revină entității. Prin urmare s-au vândut efectiv 3.000 kg iar 7.000 kg considerăm că sunt în custodie la client.*

Dacă abordăm problema astfel, înregistrările contabile în anii 2012 și 2013 se prezintă astfel:

<i>Anul 2012</i>	<i>Anul 2013</i>
Înregistrarea cheltuielilor de producție 6xx = Diverse conturi 50.000	Restituirea produselor nevândute de client prin emiterea unei facturi de stornare
Obținerea produselor finite 345 = 711 50.000	4111 = 418 -56.000 4428 = 4427 -13.440
Vânzarea produselor finite 4111 = 701 80.000 4111 = 4427 19.200	345 = 354 35.000
Descărcarea gestiunii de produsele finite vândute 711 = 345 50.000	Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri -
Înregistrarea facturii de stornare din luna februarie anul 2013 (data înregistrării este 31.12.2012) 418 = 701 -56.000 418 = 4428 -13.440 354 = 711 35.000	
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri 121 = 6xx 50.000 701 = 121 24.000 711 = 121 35.000	

Prin această modalitate de rezolvare a problemei, rezultatul înregistrat în anul 2012 este de 9.000 lei, corespunzător unei cifre de afaceri de 24.000 lei (vânzarea definitivă este de 3.000 kg iar marja este de 3 lei/kg ceea ce înseamnă un profit brut de 9.000 lei).

În situația în care restituirea produselor se face după aprobarea situațiilor financiare, în anul 2012 se va înregistra un profit de 30.000 lei, cu înregistrări contabile similare cu cele din prima variantă de mai sus, iar restituirea din anul 2013 va fi tratată din punct de vedere contabil, fie similar

cu abordarea de la prima variantă, dacă sumele nu sunt semnificative, fie prin folosirea contului 1174 Rezultatul reportat din corectarea erorilor contabile.

Vânzările de produse în cadrul unităților proprii de vânzare cu amănuntul

Sunt entități economice care își valorifică produsele obținute parțial/total prin intermediul unor unități proprii de vânzare cu amănuntul. Contabilitatea creativă în acest context apare prin alegerea modului de contabilizare și, implicit, al modului de raportare în situațiile financiare, mai ales la nivelul contului de profit și pierdere, a transferului produselor din depozitele de produse finite la magazinele de desfacere cu amănuntul. Această problemă se manifestă deoarece în cadrul aceleiași entități economice se întâlnesc funcția de producție cu cea comercială, iar contabilitatea, prin modul de organizare și conducere, trebuie să raporteze informații relevante despre performanța fiecărei verigi a entității.

Transferul produselor de la depozitul entității la unitățile de vânzare cu amănuntul presupune din punct de vedere contabil transferul produselor în categoria mărfurilor. Acest transfer crează mai multe probleme pe care le vom aborda prin exemplul de mai jos.

Exemplu: Se efectuează cheltuieli de producție (considerăm, pentru simplificare că aceste cheltuieli sunt consumuri de materii prime) în valoare de 40.000 lei din care se obțin produse finite al căror cost de producție este egal cu cheltuielile de producție efectuate. Jumătate din produsele obținute se vând direct, din depozitul entității, unor clienți la prețul de 30.000 lei+TVA 24% iar cealaltă jumătate se transferă în magazinul propriu de desfacere cu amănuntul la costul de producție³¹ și se vând populației, cu încasare în numerar la prețul de 39.680 lei (sumă care include TVA)

Înregistrările contabile sunt următoarele:

Înregistrarea cheltuielilor de producție 601 = 301 40.000
Obținerea produselor finite 345 = 711 40.000
Vânzarea produselor finite direct din depozitul entității 4111 = 701 30.000 4111 = 4427 7.200

³¹ În acest exemplu prețul de transfer al produselor de la funcția de producție a entității la funcția comercială am ales să fie egal cu costul de producție, ceea ce înseamnă că rentabilitatea activității de producție este transferată la activitatea de vânzare. Este posibil și necesar în opinia noastră stabilirea unui preț de transfer astfel încât fiecare verigă din cadrul entității să cunoască performanța obținută și să fie stimulată pentru sporirea acesteia, lucru care este posibil doar în condițiile utilizării prețurilor de transfer între centrele de responsabilitate din cadrul entității.

Descărcarea gestiunii de produse finite vândute	
711 = 345 20.000	
Transferul unei părți din produsele obținute la magazinul propriu	
371 = 345 20.000	
Vânzarea produselor (mărfurilor) prin magazinul propriu	
5311 = 707 32.000	
5311 = 4427 7.680	
Descărcarea gestiunii de produsele (mărfurile) vândute	
607 = 371 20.000	
Închiderea conturilor de cheltuieli și venituri	
121 = 601 40.000	701 = 121 30.000
121 = 607 20.000	707 = 121 32.000
	711 = 121 20.000

Contul de profit și pierdere, pe care l-am prezentat în format orizontal pentru o mai bună înțelegere este:

Cheltuieli	Suma (lei)	Venituri	Suma (lei)
Cheltuieli cu materiile prime	40.000	Venituri din vânzarea produselor finite	30.000
Cheltuieli cu mărfurile	20.000	Venituri din vânzarea mărfurilor	32.000
		Venituri aferente costului producției în curs de execuție	20.000
Total cheltuieli	60.000	Total venituri	82.000

Așa cum se observă mai sus, valoarea profitului este corectă, adică 22.000 lei, deoarece costul producției vândute, direct sau prin magazinul propriu, este de 40.000 lei iar valoarea vânzărilor, fără TVA, este de 62.000 lei. Dacă ne uităm însă în structura sa, în calitate de utilizatori ai informației contabile, apare că societatea că a înregistrat consumuri de resurse în decursul perioadei în valoare de 60.000 lei (valoarea cheltuielilor) și a produs mai mult decât a vândut în cursul perioadei cu 20.000 lei (variația stocurilor)³². Realitatea economică este puțin diferită, în sensul că în cursul perioadei a avut loc un singur consum de resurse, și anume cheltuielile de producție, cu materiile prime, și, prin urmare, în opinia noastră ar trebui ca în contul de profit și pierdere să apară doar suma de 40.000 lei (și

³² Existența unei variații a stocurilor pozitivă indică în general faptul că societatea a produs pe stoc, deci nu toată producția obținută s-a vândut. Existența unei variații a stocurilor negativă indică faptul că s-a vândut mai mult decât s-a produs în cursul perioadei, lucru care este posibil ca urmare a stocurilor nevândute din perioada precedentă.

nu suma de 60.000 lei) la categoria *cheltuieli* și suma de 62.000 lei la categoria venituri (și nu suma de 82.000 lei). Prin această modalitate de contabilizare sunt supraevaluate consumurile de resurse și veniturile entității.

Soluția pentru rezolvarea acestei probleme schimbarea înregistrării transferului produselor din depozitul entității în unitatea de vânzare cu amănuntul, prin considerarea bunurilor din magazinul de desfacere cu amănuntul ca fiind tot produse finite și nu mărfuri. Înregistrarea contabilă de efectuare a transferului este următoarea prin aplicarea acestei variante:

Transferul unei părți din produsele obținute la magazinul propriu
345. Analitic distinct magazin = 345. Analitic distinct depozit 20.000

Contul de profit și pierdere prin aplicarea acestei variante este următorul:

Cheltuieli	Suma (lei)	Venituri	Suma (lei)
Cheltuieli cu materiile prime	40.000	Venituri din vânzarea produselor finite	62.000
Total cheltuieli	40.000	Total venituri	62.000

Soluția de mai sus apreciem că este optimă deoarece, în fapt, entitatea nu a făcut altceva decât să vândă produsele finite proprii, fie direct din depozit, fie prin magazinul propriu de vânzare, care poate fi și el considerat un *depozit* al entității, iar utilizatorii informației contabile pot cuantifica corect valoarea consumurilor de resurse și realitatea economică.

2.2.4.4. Discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv ca tehnică de contabilitate creativă³³

Această cercetare a fost realizată în vederea evaluării impactului uneia dintre formele particulare ale prezentării creative a informației contabile (discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv), deseori cuprinse în raportările anuale ale entităților economice. Prezentarea creativă a informației contabile este un mecanism complex care se referă la motivele pentru realizarea manipulării conturilor, tipurile de informații prezentate, tipuri de manipulare în legătură cu prezentarea de informații. Prin studiul efectuat am dorit să prezentăm efectele discriminării pozitive și să evaluăm efectele acesteia asupra percepției utilizatorului informației contabile pe baza careia se fundamentează decizia de investiții. În acest fel putem trage anumite concluzii cu privire la procesul decizional și la riscul de a face investiții necugetate de utilizatorul mediu al informației contabile, așa cum precizează Smith în lucrarea sa³⁴.

³³ Preluat din Vladu A. B., Groșanu A., Cuzdriorean D. D., *When creative accounting has a different path: positive bias and persuasive language – an experimental study*, Journal of International Management Studies, 12(2), 2012, pag. 105-111

³⁴ Smith, M., *Financial Flatulance*, Australian CPA, Volume 74, Number 1, 2004, pag. 50-53.

Cercetari trecute au analizat prezența limbajului persuasiv sau a discriminării pozitive în raportările anuale ale companiilor, cu rezultate care validează sau invalidează relația dintre discriminarea pozitivă și percepția utilizatorilor. Într-o lucrare, Stanton și colaboratorii³⁵ au invalidat pe baza studiului realizat această legătură deoarece nu au găsit nicio dovadă că prezentarea creativă afectează percepția utilizatorilor. Studiul nostru prezintă un punct de vedere diferit pornind de la ideea că noi nu ne concentrăm asupra prezentării creative în general ci asupra unei forme a acesteia și anume discriminarea pozitivă. Noi considerăm că aceasta este una din cele mai convingătoare forme de manifestare ale prezentării creative ale informației și, prin urmare, apreciem că are cel mai mare impact asupra percepției utilizatorului informației contabile.

S-a constatat³⁶ că investitorii obișnuiți se bazează pe informațiile din raportările anuale ale companiilor în procesul decizional. Ținând cont de lipsa relativă de experiență și de cunoștințele limitate ale acestor investitori, ei pot cu ușurință să fie induși în eroare în comparație cu investitorii mai sofisticăți ai informației contabile, cum sunt analiștii financiari. Rezultatele studiului nostru ne conduc la concluzia că discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv pot să afecteze decizia de investiții.

Utilizarea limbajului persuasiv, adică prezentarea unor fraze pozitive și accentuarea asupra performanței financiare a fost prezentată în literatura de specialitate ca având potențialul de manipulare a percepției utilizatorului informației contabile. În acest sens, nu este important “ce” informații prezintă companiile ci, mai degrabă, “cum” le prezintă. Acest tip de manipulare este cunoscut în literatura sub denumirea de “discriminare pozitivă”³⁷ și nu este legată doar de modul în care se face prezentarea informației dar și cu privire la frecvența rapoartelor pozitive sau optimiste. Studiul realizat de Lang și Lundholm în lucrarea menționată anterior precizează că frecvența prezentărilor pozitive a crescut semnificativ înaintea ofertelor publice de vânzare pentru ca să crească cursul acțiunilor. Deoarece studiul acestora evaluează decizia de investiții luând în considerare potențialul de manipulare, această formă de prezentare creativă am analizat-o și noi în acest studiu.

O lucrare care a analizat limbajul folosit de companii pentru a informa cu privire câștiguri sau pierderi a fost realizat de Yuthas și colaboratorii în anul 2002³⁸. Acești autori au sugerat că companiile care au câștiguri surprinzătoare folosesc predominant termeni ca “sinceritate” și “claritate” pentru a accentua onestitatea lor și încrederea, limbajul lor fiind convingător cu privire la performanța financiară deosebită.

---

³⁵ Stanton, P., Stanton, J. and Pires, G., *Impression of an annual report: an experimental study*, Corporate Communications: An International Journal, Volume 9, Number 1, 2004

³⁶ Wills, D., *Perceptions of Company Performance: A Study of Impression Management*, Working paper, University of Tasmania, 2008

³⁷ Lang, M. and Lundholm, R., *Voluntary Disclosure and Equity Offerings: Reducing Information Asymmetry or Hying The Stock?*, Contemporary Accounting Research, Volume 17, Number 4, 2000, pag. 623-662

³⁸ Yuthas, K., Rogers, R. and Dillard, J., *Communicative action and corporate annual reports*, Journal of Business Ethics, Volume 41, Number 1, 2002, pag. 141-157

Enron a utilizat acest tip de manipulare și a utilizat limbajul persuasiv, bazându-se pe înțelegerea noastră. În scrisoarea Enron către acționari (2000), limbajul folosit poate fi cu ușurință încadrat în categoria limbajului persuasiv, așa cum putem observa în cele ce urmează:

- ✓ “Performanța companiei Enron în anul 2000 este un succes din toate punctele de vedere și am continuat să ne distanțăm de competitor și să ne întărim poziția de lideri în fiecare din domeniile majore ale activității noastre. În domeniul cel mai important al activității noastre, serviciile, am înregistrat o creștere majoră de 59% ale vânzărilor cantitative de energie. Vânzarea de energie către segmentul retail a atins cel mai mare nivel înregistrat vreodată în ceea ce privește valoarea totală a contractelor “ (2000:4);
- ✓ “În cei 15 ani de existență, am depășit orice așteptări. Ne-am transformat dintr-o companie clasică din domeniul energiei într-o companie de marketing și logistică ale cărei cele mai mari active sunt buna abordare a afacerii și oamenii inovativi“ (2000: 6-7);
- ✓ “Rezultatele noastre ne pun în topul corporațiilor din lume” (2000:7);
- ✓ “Plănuim să utilizăm toate aceste avantaje competitive pentru a crea valoare semnificativă pentru acționarii noștri” (2000:7).

Adoptând principiul discriminării pozitive (*Pollyanna Principle*) (exemplul eternului optimist, concept introdus de Hildebrandt și Snyder în 1988), managerii prezintă performanța financiară a companiei cel mai bine posibil, folosind doar cuvinte pozitive sau subliniind în mod exagerat în anumite secțiuni ale rapoartelor termeni care favorizează poziția lor. Într-un studiu³⁹ s-a afirmat că cei care elaborează raportările anuale ale companiilor fac apel la prezentarea creativă a informației, motivul principal fiind dorința de a crea o imagine pozitivă a companiei ca urmare a faptului că „informația poate fi folosită de persoane pentru a controla imaginea acestora în vederea asigurării influenței personale”⁴⁰ și apoi „să influențeze atitudinea utilizatorilor de informații, opiniile și comportamentul acestora”⁴¹. Scopul principal al discriminării pozitive este să orienteze atenția utilizatorilor către părțile narative ale rapoartelor și să minimalizeze importanța cifrelor cuprinse în rapoartele anuale⁴².

Ipoteza de cercetare pe care am avut-o în vedere în studiul realizat a fost:

---

³⁹ Beattie V., Brown S., Ewers D., John B., Manson S., Thomas D., Turner M., *Extraordinary Items and Income Smoothing: A Positive Accounting Approach*, Journal of Business Finance and Accounting, Volume 21, Number 6, 1994, pag. 791-811

⁴⁰ Stanton P., Stanton J., Pires G., *Impression of an annual report: an experimental study*, Corporate Communications: An International Journal, Volume 9, Number 1, 2004

⁴¹ Jones M., *Readability of annual reports: Western versus Asian evidence – a comment on contextualize*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Volume 9, Number 2, 1996, pag. 86

⁴² Clatworthy M., Jones M., *The Effect of Thematic Structure on the variability of the annual report readability*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Volume 14, Number 3, 2001, pag. 311-326 și Courtis J.K., *Disclosure redundancy in annual reports*, Accountability and Performance, Volume 2, Number 3, 1996, pag. 1-16

H: Deciziile de investiții luate de utilizatorii obișnuiți ai informației contabile pot fi influențate de discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv

Pentru că cercetarea efectuată analizează o legătură cauzală, experimentul pe care l-am efectuat a fost ales în mod corespunzător să testăm ipoteza de mai sus, pentru a evalua efectul expunerii la tehnica prezentării creative a utilizatorilor de informații contabile. Am folosit 44 de studenți de la Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din Cluj-Napoca aflați în anul terminal la specializările finanțe și contabilitate cărora le-am furnizat un set de informații cuprinse în situațiile financiare în mod frecvent, referitoare la două companii fictive și la Enron (a treia companie), după care le-am solicitat să ia o decizie de investiții. Toți participanții au primit un set de informații conținând fie informații neafectate de discriminarea pozitivă (grupul de control) și, respectiv, informații care sunt sau nu sunt afectate de discriminarea pozitivă (grupul de analiză). Creându-se cele două grupuri, mai departe am analizat impresiile acestora pentru a observa efectul manipulării participanților în ceea ce privește alegerea investițională efectuată. Rezultatele noastre sunt în contradicție cu cercetările anterioare ale lui Stanton et al. (2004)⁴³ și Wills (2008)⁴⁴, conform cărora percepția utilizatorilor nu e influențată de prezentarea creativă. În concordanță cu studiile precedente⁴⁵, pentru a crește validitatea internă a studiului nostru și să evaluăm efectul cauzal al manipulării prin prezentarea creativă, am ales aleator membri celor două grupuri, cuprinzând un grup de control și unul de analiză, fiecare cu 22 de studenți.

Am ales acest mod de cercetare pentru a permite tuturor participanților să fie testați în același timp și în același loc, reducând astfel amenințările potențiale la adresa validității experimentului. Studenții au fost solicitați să aleagă între seturile de informații oferite, fiecare fiind în limba română, cu excepția raportului anual al Enron din anul 2000 care a fost tradus în limba română. Pentru a asigura validarea testului, am ales ca 50% dintre participanți să fie de sex feminin iar 50% de sex masculin, iar pentru toți limba română este limba maternă. Participanților la experiment li s-a spus că au o sumă limitată de bani (nespecificată) și au posibilitatea să investească în una din companiile prezentate (să aleagă între ele) sau să împartă banii și să investească în două companii, caz în care trebuie să precizeze proporția investiției (spre exemplu, 30% a investit în compania 1 și 70% a investit în compania 2). Am furnizat două seturi de informații pentru fiecare grup, cuprinzând Declarația administratorului și un sumar al raportărilor anuale din ultimii patru ani. Atât companiile 1 și 2 din grupul de control cât și compania 1 din grupul de analiză au indicatori de performanță foarte buni, dar pentru a face scenariul mai realist am creat aceste companii ca fiind de 1,5 ori mai mari decât

---

⁴³ Stanton P., Stanton J., Pires G., *Impression of an annual report: an experimental study*, Corporate Communications: An International Journal, Volume 9, Number 1, 2004

⁴⁴ Wills D., *Perceptions of Company Performance: A Study of Impression Management*, Working paper, University of Tasmania, 2008

⁴⁵ Schultz A.K.D., *Experimental research method in a management accounting context*, Accounting and Finance, Volume 39, 1999, pag. 29-51 și Courtis J.K., *Corporate report obfuscation: Artefact or phenomenon?*, British Accounting Review, Volume 36, Number 3, 2004, pag. 291-312

compania 2 din grupul de analiză – Enron (pe baza informațiilor financiare furnizate participanților), pentru a examina dacă doar discriminarea pozitivă are capacitatea de a influența primordial decizia de investiții. Nu am dat nume fictive celor două companii cuprinse în studiu ci am preferat să le numim: compania 1 și compania 2. Compania 1 este similară în ambele grupuri, compania 2 din grupul al doilea (grupul de analiză) este Enron, dar participanții nu au fost informați cu privire la acest lucru.

În tabelul de mai jos sunt prezentate rezultatele obținute în urma experimentului efectuat:

Tabelul nr. 3 Deciziile de investiții luate de participanții la experiment

Companiile analizate	Rezultatele obținute la nivelul:			
	Grupului de control (%)		Grupului de analiză (%)	
	Decizie de investiție unică	Decizie de investiție combinată	Decizie de investiție unică	Decizie de investiție combinată
Compania nr. 1 – Nu s-a folosit discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv	48%	9% (50% din suma alocată a fost investită în fiecare companie)	18%	29% (30% din suma alocată a fost investită în compania nr. 1 iar 70% în compania nr. 2)
Compania nr. 2 – Nu s-a folosit discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv	43%		Nu s-a testat la nivelul acestui grup	Nu s-a testat la nivelul acestui grup
Compania nr. 3 – S-a folosit discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv (Enron)	Nu s-a testat la nivelul acestui grup	Nu s-a testat la nivelul acestui grup	53%	29% (30% din suma alocată a fost investită în compania nr. 1 iar 70% în compania nr. 2)

Sursa: Proiecție proprie

Se poate observa în tabelul de mai sus că 48% dintre membri grupului de control au decis să investească în compania 1 iar 43% au ales compania 2, diferențele nefiind semnificative între cele două companii. Doar 9% dintre membri grupului de control au hotărât să investească în ambele companii și în proporție egală. În ceea ce privește membri grupului de analiză, deciziile de investiții ale acestora sunt semnificativ diferite față de cele luate în cadrul grupului de control. Doar 18% din membri grupului de analiză au ales compania 1 pentru a investi (unde nu s-a utilizat discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv), probabil ca urmare a faptului că dimensiunea companiei 1 este de 1,5

ori mai mare decât a companiei nr. 3 (Enron). Peste jumătate din membri grupului de analiză (53%) au ales să investească în compania 3 (Enron), companie ale cărei raportări anuale au fost supuse discriminării pozitive și limbajului persuasiv. Mai mult, un număr mai mare ai membrilor grupului de analiză, comparativ cu situația înregistrată la nivelul grupului de control, au ales să investească în ambele companii dar repartizarea investiției este semnificativ diferită. Astfel 29% dintre participanții din grupul de analiză au hotărât să investească în ambele companii analizate de ei (compania 1 și compania 3), dar așa cum se observă și în tabelul de mai sus, marea parte a sumei pentru investiție disponibilă este alocată către compania 3. Deoarece companiile 1 și 2 sunt similare iar raportările anuale sunt prezentate într-o manieră neutră, deciziile de investiții ale membrilor grupului de control sunt simetric repartizate. În grupul de analiză, pentru a deosebi cele două companii analizate și pentru a asigura condiții egale, am stabilit că, din moment ce compania 3 ar putea avea un avantaj competitiv ca urmare a utilizării discriminării pozitive și limbajului persuasiv, dimensiunea companiei 1 să fie de 1,5 ori mai mare decât compania 3. Cu toate acestea, majoritatea membrilor grupului de analiză a ales compania 3 pentru a efectua investiția iar motivația, în opinia noastră, nu poate fi decât aceea că discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv i-au convins pe membri acestui grup să investească în această companie.

Analizând informațiile obținute în acest experiment, am observat apariția unor diferențe semnificative între deciziile investiționale ale participanților. Pe baza celor prezentate, participanții supuși discriminării pozitive și limbajului persuasiv par că sunt afectați în decizia de investiții în mod semnificativ, în contradicție cu opiniile lui Wills (2008) și Stanton et al. (2004). Trăsăturile personale ale participanților nu sunt diferite în cele două grupuri și, prin urmare, nu trebuie să fie determinante pentru rezultatele obținute.

Un motiv posibil pentru rezultatele obținute este acela că participanții s-au concentrat mai ales asupra părților descriptive din sursele informaționale furnizate și mai puțin asupra cifrelor. Pentru că am combinat limbajul neutru cu cel persuasiv iar participanții au ales setul de informații cu un limbaj persuasiv, se poate concluziona că pot fi induși în eroare de părțile individuale ale setului de informații și de limbajul folosit. O explicație poate fi aceea că ne-am concentrat asupra unei forme particulare a prezentării creative, cea mai convingătoare și, aparent, cea cu cea mai mare putere de a distorsiona percepția utilizatorilor obișnuiți.

Deși nu am testat aceleași informații asupra unor utilizatori mai sofisticăți ai informației contabile, apreciem că ei sunt mai puțin afectați de discriminarea pozitivă sau de limbajul persuasiv deoarece ei se bazează mai mult pe informații financiare numerice.

2.2.4.5. Plățile pe bază de acțiuni – de la reglementări internaționale la reglementări naționale⁴⁶

Delimitarea conceptului de plată pe bază de acțiuni prevăzut de Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și aplicarea acestuia în practica financiar-contabilă românească reprezintă o inovație financiară, atât pentru sfera afacerilor în general cât și pentru domeniul financiar-contabil în special. Plata pe bază de acțiuni este o practică nouă de achitare a datoriilor față de terți. Prin termenul de „terți” pot fi desemnați diverși furnizori (cum ar fi furnizorii de servicii profesionale) și chiar angajații proprii ai entității respective (directori, personal de conducere și alți angajați).

Plata pe bază de acțiuni poate fi perfectată între angajator și angajați în următoarele situații:

- ✓ existența la nivelul angajatului a unei opțiuni de cumpărare a acțiunilor, emise de angajator, în schimbul serviciilor de natură salarială prestate;
- ✓ remunerarea pe bază de acțiuni a salariaților, pentru aportul adus la creșterea performanței entității, remunerație calculată în funcție de creșterea prețului de piață al acțiunii;

Sistemul de remunerare pe bază de acțiuni poate fi aplicat și în alte situații decât cele în care există relații de angajare și implicit raporturi angajator-salariat:

- ✓ servicii de consultanță prestate de un consultant extern (care nu este angajat al entității) remunerate prin acordarea de acțiuni emise de entitate;
- ✓ remunerarea bunurilor aprovizionate de la furnizori, prin compensarea datoriei cu acțiuni ale entității debitoare.

Nu orice decontare dintre entitate și terți poate fi considerată că face parte din sfera acestui gen de decontări reglementate de IFRS 2 Plată pe bază de acțiuni. Astfel nu pot fi considerate plăți pe bază de acțiuni:

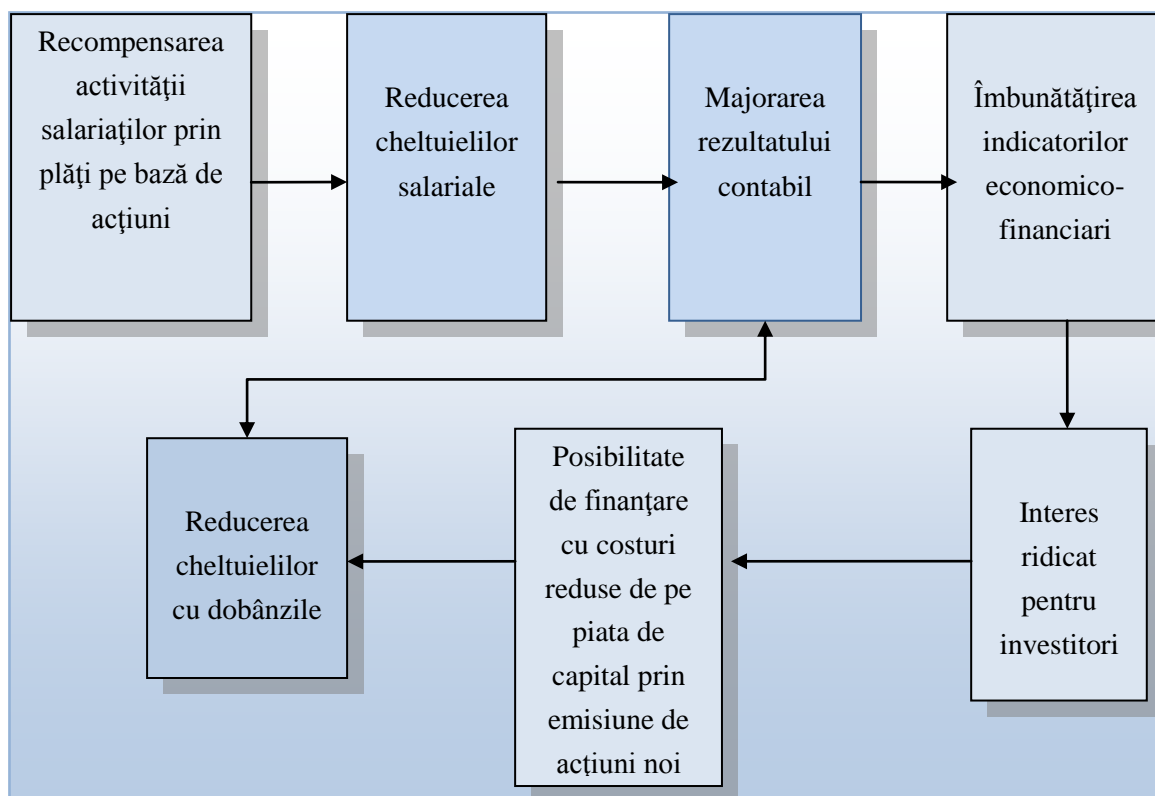
1. decontările care nu au la bază recepționarea efectivă a bunurilor sau prestarea propriu-zisă a serviciilor;
2. decontările în care suma nu se fundamentează pe valoarea de piață a acțiunilor emitentului, a bunurilor sau serviciilor, care fac obiectul tranzacției.

Apreciem că plata pe bază de acțiuni poate avea un dublu efect asupra profitabilității emitentului, așa cum se poate observa în figura nr. 6. Angajații au o percepție pozitivă cu privire la acest gen de remunerație din partea angajatorului. Ei consideră că societatea le acordă un tratament preferențial (salariați sau furnizori de servicii) comparativ cu alți deținători de acțiuni (investitorii). În acest mod ei vor fi cointeresați în a contribui la bunul mers al afacerii, vor putea beneficia de avantaje în situația creșterii prețului de piață al acțiunilor astfel dobândite și implicit vor deveni investitori. Este o metodă utilizată frecvent pentru a fideliza angajații, care tind să rămână un anumit număr de ani în cadrul entității pentru a beneficia în măsură mai mare de aceste gratuități.

---

⁴⁶ Rachișan P. R., Groșanu A., Berinde S. R., *Particularities of accounting for share-based payment within Romanian SMEs*, Studia Universitatis Babeș Bolyai Negotia, 1(1), 2012, pag. 67-74

Figura nr. 6 Impactul plăților pe bază de acțiuni asupra performanței economice

Sursa: proiecție proprie

Reducerea în acest mod a cheltuielilor salariale, pe lângă faptul că poate asigura oarecare optimizări ale sarcinii fiscale (rațiunile de ordin fiscal înclină frecvent balanța în favoarea utilizării acestui sistem de remunerare, deoarece în majoritatea țărilor impozitarea salariilor este percepută ca o povară fiscală), permite reducerea cheltuielilor și implicit creșterea profiturilor (acest mod de remunerație este avut în vedere de entitățile tranzacționate pe piața de capital care prin creșterea profiturilor atrag investitorii și își pot asigura astfel finanțare cu costuri reduse prin emisiune de acțiuni).

Pe de altă parte efectul stimulat al plății pe bază de acțiuni pentru managerii – salariați poate avea și efecte secundare: aplicarea unor tehnici de contabilitate creativă care au ca și rezultat creșterea veniturilor, diminuarea cheltuielilor sau a unor tehnici contabile aflate la limita legalității (care respectă litera dar nu și spiritul legii). Un alt efect oarecum limitativ al plății pe bază de acțiuni este diluarea procentului deținut de vechii acționari în capitalul entității. Aceștia vor fi puși indirect în situația de a investi (de a subscrie acțiuni noi emise, eventual la un preț preferențial) pentru a-și păstra procentul deținerilor în capitalul firmei și implicit a drepturilor care derivă de aici. De asemenea dacă luăm în considerare un profit contabil net distribuibil ca și dividende, înainte și după o eventuală emisiune de acțiuni noi, indicatorii *rezultat pe acțiune* și *dividend pe acțiune* vor fi mult diminuați. Una dintre posibilitățile de a evita aceste inconveniențe este aceea de a achiziționa acțiunile în cauză de pe piața de capital, evitându-se astfel majorarea capitalului entității.

Din punct de vedere contabil, normalizatorii apreciază că nu orice bonus acordat salariaților poate fi considerat ca fiind o plată pe bază de acțiuni. Tranzacția intră în sfera IFRS 2 doar în situația în care remunerația are la bază creșterea prețului de piață al acțiunii respective. Dacă valoarea stabilită cu titlu de remunerație pentru salariați nu este legată de evoluția prețului de piață al acțiunii, ci de creșterea profitului sau de îmbunătățirea unor indicatori economico-financiar ai emitentului, atunci aceste avantaje se contabilizează ca și alte beneficii ale angajaților, reglementate de IAS 19 Beneficiile angajaților, conform PwC⁴⁷

Plata pe bază de acțiuni, conform reglementărilor internaționale (IFRS), presupune ca o entitate să reflecte în profitul sau după caz, pierderea sa, precum și în poziția sa financiară, efectele tranzacțiilor cu plata pe bază de acțiuni. IFRS 2 menționează principiile de evaluare și recunoaștere pentru trei categorii de tranzacții cu plata pe bază de acțiuni:

- ✓ *operațiuni cu plata pe bază de acțiuni cu decontare în instrumente de capitaluri proprii*, situație în care entitatea în cauză primește ca și contravaloare pentru instrumentele sale de capitaluri proprii, bunuri sau servicii de la terți;
- ✓ *operațiuni cu plata pe bază de acțiuni cu decontare în numerar*, în care entitatea achiziționează bunurile, respectiv serviciile (operațiunea generează datorii față de terți la nivelul valorii acțiunilor sau a altor instrumente de capitaluri proprii ale entității);
- ✓ *operațiuni în cadrul cărora entitatea va primi sau achiziționa bunuri, respectiv servicii, în condițiile în care rămâne la alegerea entității sau a terțului, modul de decontare: emiterea unor instrumente de capitaluri proprii sau decontare în numerar.*

Am efectuat o analiză comparativă între IFRS 2 Plata pe bază de acțiuni și IFRS pentru IMM Secțiunea 26 Plată pe bază de acțiuni, respectiv între IFRS pentru IMM Secțiunea 26 Plată pe bază de acțiuni și OMFP nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare și am ajuns la următoarele concluzii generale:

A. În urma comparației realizate între IFRS 2 Plată pe bază de acțiuni și IFRS pentru IMM-uri, Secțiunea 26 Plată pe bază de acțiuni:

- a) Domeniul de aplicare – în general, IFRS pentru IMM, Secțiunea 26 Plată pe bază de acțiuni a preluat precizările IFRS 2 Plată pe bază de acțiuni, dar există totuși și câteva elemente de diferență:
  - ✓ Primul element de diferență apare la punctul 26.1 litera (a), domeniul de aplicare, unde regăsim exprimarea *tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni cu decontare în capitaluri proprii*, iar în IFRS 2 Plată pe bază de acțiuni, exprimarea de la punctul 2 litera (a) este *tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni cu decontare în acțiuni*. Practic este doar o diferență de terminologie dar care nu afectează tratamentul contabil.

---

⁴⁷ PricewaterhouseCoopers , *A practical guide to share-based payments*, 2011

- ✓ Legat de tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni decontate în numerar, exprimarea din IFRS 2 Plată pe bază de acțiuni este mai clară din punct de vedere lingvistic decât cea dată la punctul 26.1 litera (b) din IFRS pentru IMM.
  - ✓ Punctul 26.2 din IFRS pentru IMM precizează că tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni cuprind și drepturile de apreciere a acțiunilor pentru angajați ca parte a pachetului lor de remunerare, aspect care nu este prezentat la un asemenea nivel de detaliere în IFRS 2 Plată pe bază de acțiuni. În IFRS 2 putem doar să anticipăm că este vorba de drepturile de apreciere a acțiunilor pentru angajați ca parte a pachetului lor de remunerare. În plus exprimarea folosită este greu de înțeles, fiind mult mai clară cea din IFRS pentru IMM.
  - ✓ În IFRS 2 se fac precizări suplimentare cu privire la tranzacțiile cu angajații sau cu terții în calitatea lor de deținători de instrumente de capitaluri proprii ale entității, care nu intra în sfera de aplicare a prezentului standard. De asemenea, IFRS 2 prezintă situațiile în care tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni intră sub incidența IFRS 3 Combinări de întreprinderi, IAS 32 și, respectiv IAS 39.
- b) Legat de recunoașterea tranzacțiilor cu plata pe bază de acțiuni IFRS pentru IMM a preluat exprimarea folosită în IFRS 2, care este clară fără a comporta discuții suplimentare. Totuși, în IFRS 2 se fac precizări suplimentare cu privire la recunoașterea ca active sau ca și cheltuieli a bunurilor sau serviciilor primite sau dobândite în cadrul unei tranzacții cu plata pe bază de acțiuni. De asemenea, IFRS pentru IMM face precizări suplimentare privind recunoașterea plăților pe bază de acțiuni acordate angajaților.
  - c) Cu privire la evaluarea tranzacțiilor cu plata pe bază de acțiuni acordate angajaților, IFRS 2 tratează detaliat această problemă iar preluarea făcută de IFRS pentru IMM este simplificată fără a afecta conținutul cuprins în IFRS 2.
  - d) IFRS pentru IMM aduce o simplificare cu privire la evaluarea valorii juste a acțiunilor și a bunurilor aferente sau a serviciilor primite față de IFRS 2. Aceeași abordare este utilizată în cazul evaluării opțiunilor pe acțiuni și drepturile de apreciere a acțiunilor decontate în capitaluri proprii, folosindu-se exact aceleași cuvinte ca în cazul evaluării acțiunilor. Se putea astfel ca titlul paragrafului să fie *Acțiunile, opțiunile pe acțiuni și drepturile de apreciere a acțiunilor decontate în capitaluri proprii*, fără să se scrie de două ori același lucru.
  - e) Cu privire la modificările termenilor și condițiilor de acordare a instrumentelor de capitaluri proprii prevederile din IFRS pentru IMM cuprind în esență aceleași prevederi cu cele din IFRS 2, însă este posibil, în anumite situații, ca pentru înțelegerea mai bună a prevederilor IFRS pentru IMM cu privire la această problemă să fie necesară consultarea și a IFRS 2, în special Anexa B unde sunt prezentate îndrumări suplimentare.
  - f) Cu privire la tranzacțiile pe bază de acțiuni cu decontare în numerar prevederile din IFRS pentru IMM sunt foarte clare și concise fiind similare cu cele din IFRS 2

- g) Cu privire la tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni cu echivalente în numerar prevederile din IFRS pentru IMM nu sunt cuprinse în IFRS 2 care în schimb face precizări cu privire la tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni cu alternativă de decontare în numerar,
- h) IFRS pentru IMM cuprinde precizări suplimentare cu privire la *planurile de grup* (premiu cu plata pe bază de acțiuni acordate de societatea-mamă angajaților uneia sau mai multor filiale din cadrul grupului) și cu privire la *planurile autorizate de guvern* (acordarea unor instrumente de capitaluri proprii angajaților fără furniza bunuri sau sau servicii de aceștia din urmă identificabile în mod specific sau de o valoare mai mică decât valoarea justă a instrumentelor de capitaluri proprii acordate).
- i) *Prezentările de informații* cerute de IFRS pentru IMM sunt preluate simplificat din IFRS 2 cu mici nuanțări. Spre exemplu în IFRS 2 se folosește exprimarea [...] *grupuri de opțiuni: (i) scadente la începutul perioadei [...]; (vi) scadente la sfârșitul perioadei*, în schimb IFRS pentru IMM folosește exprimarea [...] *grupuri de opțiuni: (i) existente la începutul perioadei [...]; (vi) existente la sfârșitul perioadei*. Apreciem că exprimarea din IFRS pentru IMM este mai corectă și nu dă posibilitatea unor întrepreri.

B. În urma comparației realizate între IFRS pentru IMM-uri, Secțiunea 26 Plată pe bază de acțiuni și OMFP nr. 3055/2009, cu modificările și completările ulterioare:

- a) OMFP nr. 3055/2009, cu modificările și completările ulterioare, cu privire la tranzacțiile cu plata pe bază de acțiuni face referire la punctul 195 alin. (1) doar la beneficiile sub forma acțiunilor proprii ale entității (sau alte instrumente de capitaluri proprii), acordate angajaților și precizează și conturile în care se înregistrează o asemenea tranzacție.
- b) Recunoașterea cheltuielilor aferente muncii prestate de angajați are loc în momentul prestării acestora. Nu se fac precizări cu privire la criteriile pentru acordarea acestor beneficii, la valoarea lor, fiind lasate la aprecierea acționariatului.
- c) Pentru instrumentele de capitaluri proprii acordate care intră în drepturi imediat, la data acordării beneficiilor, angajaților nu li se cere să finalizeze o perioadă specificată de servicii înainte de a avea dreptul necondiționat asupra respectivelor instrumente de capitaluri proprii și, în absența unei dovezi privind contrariul, entitatea va considera că serviciile prestate în schimbul instrumentelor de capitaluri proprii au fost deja primite. În acest caz, cheltuielile aferente se înregistrează integral, la momentul respectiv, în contrapartidă cu conturile de capitaluri proprii. În IFRS pentru IMM la punctul 26.5 cu privire la acest aspect este aceeași abordare.
- d) Pentru instrumentele de capitaluri proprii acordate, care intră în drepturi numai după îndeplinirea de către angajați a unei perioade specificate de servicii, cheltuielile aferente sunt înregistrate pe măsura prestării serviciilor, pe parcursul perioadei pentru satisfacerea condițiilor de intrare în drepturi, în contrapartidă cu conturile de capitaluri proprii. Suma

înregistrată drept cheltuieli va avea în vedere estimarea numărului de instrumente de capitaluri proprii care vor intra în drepturi, iar această estimare trebuie revizuită dacă informațiile ulterioare indică faptul că numărul de instrumente de capitaluri proprii preconizate a intra în drepturi este diferit față de estimările precedente, astfel încât, la data intrării în drepturi, estimarea respectivă să fie egală cu numărul de instrumente de capitaluri proprii care intră în drepturi. În IFRS pentru IMM la punctul 26.6 cu privire la acest aspect este aceeași abordare.

- e) Conform OMFP nr. 3055/2009, cu modificările și completările ulterioare, în notele explicative trebuie cuprinse informații referitoare la operațiunile care au afectat instrumentele de capitaluri proprii ale entității, dar nu face referiri clare cu informațiile specifice necesare a fi prezentate conform IFRS pentru IMM.

2.2.5. Sumar

În cadrul celui de-al doilea modul am prezentat sintetic principalele tehnici de contabilitate creativă care sunt folosite de entitățile economice.

Dintre acestea, în legătură cu activele imobilizate, amintim: tratamentul contabil al cheltuielilor de dezvoltare (capitalizare sau trecere pe cheltuieli), fondul comercial, reevaluarea imobilizărilor, vânzarea imobilizărilor urmată de răscumpărarea acestora, politica de amortizare și de înregistrare a ajustărilor pentru depreciere, capitalizarea cheltuielilor ulterioare punerii în funcțiune a imobilizărilor, operația de lease-back, cesiunea artificială a imobilizărilor financiare.

Contabilitatea creativă în ceea ce privește activele circulante se manifestă în următoarele direcții: evaluarea stocurilor, volumul producției stocate, alegerea metodei de contabilizare a contractelor de construcții, cesiunea artificială a titlurilor de plasament, calculul și înregistrarea ajustărilor pentru deprecierea stocurilor și a creanțelor, existența unor tranzacții circulare, reclasificarea titlurilor de plasament în categoria imobilizărilor corporale și invers, etc.

Tehnicile de contabilitate creativă menționate mai sus influențează și ele capitalurile proprii sau datoriile. Pe lângă acestea, în cadrul tehnicilor de contabilitate creativă privind capitalurile proprii și datoriile amintim: modul de utilizare a primelor de capital, politica de provizioane, cheltuielile cu colaboratorii, vânzările de bunuri urmate de returul acestora, etc.

În cadrul acestui modul am prezentat un studiu în care am evaluat impactul informațiilor cuprinse în raportările anuale iar una dintre formele de manipulare a fost evaluată empiric (discriminarea pozitivă și limbajul persuasiv). Această formă de manipulare am inclus-o în cadrul contabilității creative deoarece prezentarea creativa a informației e bazată pe subiectivism și discriminare. Deoarece puține cercetări au fost realizate până acum în acest domeniu, efectele prezentării creative asupra deciziei de investiții nu a putut fi evaluat. Pentru a furniza noi perspective asupra acestui domeniu, am efectuat un experiment de laborator unde participanților li s-a furnizat un set de informații financiare și li s-a cerut să ia o decizie de investiții. Rezultatele studiului arată că

percepția utilizatorilor asupra performanței companiilor este afectată de prezentarea creativă, în contradicție cu rezultate precedente din literatură.

Prin parcurgerea acestui modul se asigură o imagine de ansamblu asupra tehnicilor de contabilitate creativă observând complexitatea acestora și dificultatea cu care un utilizator extern le poate identifica și cuantifica efectul asupra indicatorilor economici.

2.2.6. Teme pentru verificarea cunoștințelor

1. Care sunt principalele tehnici de contabilitate creativă privind activele imobilizate?
2. Care sunt principalele tehnici de contabilitate creativă privind activele circulante?
3. Care sunt principalele tehnici de contabilitate creativă privind capitalurile proprii și datoriile?
4. De ce politica de amortizare și provizioane sunt tehnici de contabilitate creativă?
5. Care metodă de contabilizare a contractelor de construcții considerați că este mai apropiată de realitatea economică?
6. Care sunt înregistrările în contabilitatea curentă generate de anularea efectului asupra rezultatului a vânzărilor de bunuri urmate de restituirea lor?
7. Care sunt înregistrările contabile în cazul vânzărilor de imobilizări financiare/titluri de plasament, urmate de răscumpărarea lor imediată?
8. Cum poate fi influențată decizia de investiții a utilizatorilor situațiilor financiare prin folosirea discriminării pozitive și a limbajului persuasiv?
9. Care sunt înregistrările contabile ale unei tranzacții care are la bază plățile pe bază de acțiuni?

2.2.7. Bibliografie

1. Beattie V., Brown S., Ewers D., John B., Manson S., Thomas D., Turner M., *Extraordinary Items and Income Smoothing: A Positive Accounting Approach*, Journal of Business Finance and Accounting, Volume 21, Number 6, 1994, pag. 791-811
2. Clatworthy M., Jones M., *The Effect of Thematic Structure on the variability of the annual report readability*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Volume 14, Number 3, 2001, pag. 311-326
3. Courtis J.K., *Disclosure redundancy in annual reports*, Accountability and Performance, Volume 2, Number 3, 1996, pag. 1-16
4. Courtis J.K., *Corporate report obfuscation: Artefact or phenomenon?*, British Accounting Review, Volume 36, Number 3, 2004, pag. 291-312

5. Feleagă N., Malciu L., *Politici și opțiuni contabile (Fair accounting versus Bad Accounting)*, Editura Economică, București, 2002
6. Feleagă (Malciu) L., Feleagă N., *Contabilitate financiară: o abordare europeană și internațională*, Editura Infomega, București, 2005
7. Jones M., *Readability of annual reports: Western versus Asian evidence – a comment on contextualize*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Volume 9, Number 2, 1996
8. Lang, M. and Lundholm, R., *Voluntary Disclosure and Equity Offerings: Reducing Information Asymmetry or Hying The Stock?*, Contemporary Accounting Research, Volume 17, Number 4, 2000, pag. 623-662
9. Malciu L., *Contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 1999
10. Mățiș D., Pop A. (coordonatori), *Contabilitate financiară*, Ediția a III-a, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010
11. PricewaterhouseCoopers, *A practical guide to share-based payments*, 2011
12. Rachișan P. R., Groșanu A., Berinde S. R., *Particularities of accounting for share-based payment within Romanian SMEs*, Studia Universitatis Babes Bolyai Negotia, 1(1), 2012, pag. 67-74
13. Schultz A.K.D., *Experimental research method in a management accounting context*, Accounting and Finance, Volume 39, 1999, pag. 29-51
14. Smith, M., *Financial Flatulance*, Australian CPA, Volume 74, Number 1, 2004, pag. 50-53
15. Stancu I., *Finanțe*, Editura Economică, București, 1997
16. Stanton P., Stanton J., Pires G., *Impression of an annual report: an experimental study*, Corporate Communications: An International Journal, Volume 9, Number 1, 2004
17. Wills D., *Perceptions of Company Performance: A Study of Impression Management*, Working paper, University of Tasmania, 2008
18. Yuthas, K., Rogers, R. and Dillard, J., *Communicative action and corporate annual reports*, Journal of Business Ethics, Volume 41, Number 1, 2002, pag. 141-157
19. ***, *Legea contabilității nr. 82/1991, cu modificările și completările ulterioare*, republicată
20. ***, *Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare*
21. ***, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Editura Irecson, București, 2009, pag. 18
22. ***, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară. IFRS-2009*, traducere, Editura CECCAR, București, 2009

2.3. Modulul 3: CONTABILITATEA CREATIVĂ ÎN MEDIUL ECONOMIC

2.3.1. Scop și Obiective

Scopul acestui modul este de a prezenta relația între paradisurile fiscale, scandalurile contabile și contabilitatea creativă.

Pentru realizarea acestui scop se au în vedere următoarele obiective:

- a) Caracteristicile paradisurilor fiscale;
- b) Convențiile de evitare a dublei impuneri – factor de creștere a atractivității paradisurilor fiscale
- c) Contabilitatea creativă în mediul contabil românesc;
- d) Relația dintre contabilitatea creativă și guvernarea corporativă.

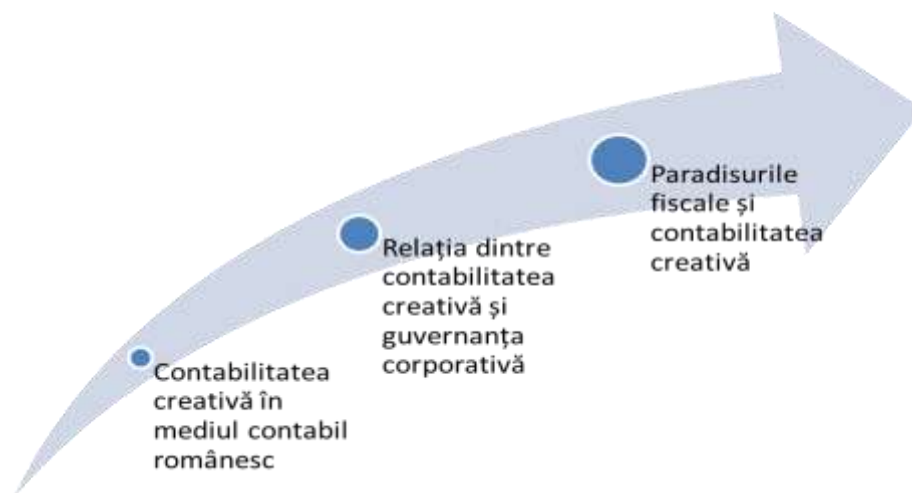
Prin parcurgerea acestui modul ne-am propus să scoatem în evidență rolul și locul contabilității creative în mediul economic în general.

2.3.2. Scurtă recapitulare a conceptelor prezentate anterior

În modulele anterioare s-a urmărit prezentarea teoretică a noțiunilor specifice contabilității creative și expunerea unor exemple practice prin care sunt surprinse tehnicile specifice contabilității creative. Din cauza lipsei spațiului unele tehnici de contabilitate creativă au fost enunțate doar sau au fost prezentate din punct de vedere principial iar altele au fost susținute și prin aplicații practice corespunzătoare. Lăsăm prin urmare, posibilitatea studentului să studieze bibliografia pentru a identifica aplicațiile practice care în acest material doar au fost amintite. Majoritatea tehnicilor de contabilitate creativă pot fi aplicate cu ușurință în condițiile stăpânirii teoretice noțiunilor și reglementărilor contabile, fiscale sau juridice.

2.3.3. Schema logică a modului

2.3.4. Conținut informațional detaliat

2.3.4.1. Contabilitatea creativă în mediul contabil românesc

A. Reglementările contabile din România și contabilitatea creativă⁴⁸

Conceptele de bază pe care se fundamentează sistemul contabil românesc sunt contabilitatea de angajamente, continuitatea activității și raționamentul profesional. Modul în care aceste concepte sunt înțelese și aplicate determină apariția și aplicarea tehnicilor de contabilitate creativă. De fapt raționamentul profesional este conceptul care se regăsește într-o măsură mai mare sau mai mică în aplicarea contabilității de angajamente și în aprecierea continuității activității, astfel că în contextul actual profesionistul contabil este cel de care depinde fundamental aplicarea corespunzătoare a reglementărilor contabile în scopul reprezentării exacte a realității economice.

Contabilitatea creativă presupune utilizarea opțiunilor pe care le permit sau nu le interzic reglementările contabile, inclusiv interpretarea conceptelor specifice contabilității, cel mai important dintre acestea fiind raționamentul profesional. Ideal ar fi ca aceasta să fie utilizată în scopul asigurării reprezentării exacte a realității economice a operațiunilor și tranzacțiilor însă, de cele mai multe ori, contabilitatea creativă este utilizată pentru a avantaja doar pe unii dintre utilizatorii informației contabile în detrimentul altora.

Reglementarea contabilă utilizată de majoritatea entităților economice din România este OMFP nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene,

---

⁴⁸ Preluat din Groșanu A., *Contabilitatea creativă în România*, working paper, lucrare prezentată la a treia sesiune de comunicări științifice a cercetătorilor postdoctorali “Provocările crizei și răspunsurile științei economice”, 2012

cu modificările și completările ulterioare. Societățile din domenii speciale de activitate, cum ar fi societățile de asigurare și/sau reasigurare, brokerii de asigurare, instituțiile financiare nebancare, băncile, organizațiile cooperatiste de credit, societățile autorizate, reglementate și supravegheate de instituții precum Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (CNVM), Comisia de Supraveghere a Asigurărilor (CSA) sau Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (CSSPP) aplică reglementări specifice care în ultimii ani acestea s-au armonizat foarte mult cu OMFP nr. 3055/2009.

Mai jos ne referim doar la OMFP nr. 3055/2009 deoarece are impactul cel mai puternic asupra contabilității din România. De altfel, chiar reglementările contabile aprobate prin actul normativ mai sus menționat s-au armonizat ele însele în mare măsură cu standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) și cu directivele europene. Un exemplu în acest sens este introducerea pentru prima dată în reglementările contabile a utilizatorilor informației contabile și a caracteristicilor calitative a informației contabile care au fost preluate din IFRS. În timp însă IFRS-urile au fost actualizate iar caracteristicile fundamentale ale informației contabile au devenit reprezentarea exactă și relevanța.

Reglementările contabile românești nu au ținut pasul cu aceste modificări din IFRS însă acest lucru, cel puțin din punctul de vedere al implicațiilor practice, nu este important în opinia noastră. De asemenea, tratamentele și opțiunile contabile de multe ori sunt similare cu cele din IFRS.

Prezentarea caracteristicilor calitative ale informației contabile în reglementările contabile presupune în primul rând transformarea profesionistului contabil dintr-o persoană care aplică norma contabilă într-o persoană care aplică norma contabilă interpretând-o prin manifestarea raționamentului profesional. Apar condițiile de dezvoltare puternică a contabilității creative care are atât beneficii pentru profesia contabilă cât și dezavantaje.

Analizând în ansamblu OMFP nr. 3055/2009 am constatat că există numeroase posibilități de manifestare a contabilității creative. Opțiunile contabile, politicile și estimările contabile sunt instrumentele pe care profesionistul contabil le poate utiliza inclusiv ca tehnici de contabilitate creativă. Societatea contemporană și relațiile economice dintre actorii economiei au devenit extrem de complexe încât reglementările contabile nu pot impune o soluție unică. Contabilitatea creativă este rezultanta existenței flexibilității în normele contabile. Dacă această flexibilitate este utilizată cu bună credință se asigură reprezentarea exactă a realității. În caz contrar, contabilitatea creativă devine *oaia neagră* a contabilității și, din păcate, chiar așa este percepută în multe medii. Aceasta și din cauza caracteristicilor intrinseci ale ființei umane care, în anumite condiții, încearcă să interpreteze și să aplice normele pentru asigurarea interesului personal și pentru însușirea unor beneficii injuste și/sau imorale. Contabilitatea creativă ajunge astfel la granița între *legalitate* și *fraudă morală* iar pasul până la *frauda reală* este mic și invizibil de cele mai multe ori. Chiar dacă vorbim de fraudă morală (respectarea literei nu și a spiritului reglementărilor), impactul asupra utilizatorilor informației contabile este cât se poate de real prin deciziile economice pe care aceștia le iau pe baza unor situații financiare *virusate* de contabilitatea creativă.

Se pune întrebarea justă: Care este soluția fie pentru utilizarea contabilității creative cu bună credință fie pentru interzicerea unor tehnici ale contabilității creative?

În opinia noastră nu putem avea un răspuns care să conducă la o rezolvare permanentă a acestei probleme. Aceasta deoarece societatea umană este deosebit de complexă iar peste tot intervine un factor perturbator fundamental și anume, *omul*. Ființa umană este subiectivă prin natura sa. Asta nu înseamnă că nu există o soluție validă, alta decât *dictatura contabilă*. Prin dezvoltarea societății umane apar și sisteme de protecție împotriva *virușilor* care afectează societatea și, implicit, contabilitatea.

B. Studiu privind modul în care este percepută contabilitatea creativă în România de reprezentanți ai profesiei contabile, de auditori financiari și de reprezentanți ai organismului de reglementare contabilă⁴⁹

Studiul empiric realizat pune în evidență existența și dezvoltarea practicilor de contabilitate creativă în mediul contabil românesc utilizând ca bază de referință opinia unor persoane reprezentative ale profesiei contabile, respectiv auditori financiari, reprezentanți ai organismului de reglementare contabilă și reprezentanți ai organismelor profesionale (Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) și Corpul Experților Contabili și al Contabililor Autorizați din România (CECCAR)). În literatura de specialitate au fost realizate studii empirice cu privire la existența contabilității creative așa cum relevă lucrările lui Jones⁵⁰, Dechow, Sloan și Sweeney⁵¹, Burgustahler și Dichev⁵² sau Mulford și Comiskey⁵³.

Obiectivul urmărit în acest studiu este de a observa dacă respondenții pot documenta existența și dezvoltarea contabilității creative pe baza experienței proprii. Astfel, din punct de vedere metodologic, am realizat interviuri cu persoanele incluse în studiu folosind un chestionar. În cadrul chestionarului au fost incluse 18 întrebări neutre cu răspuns prestabilit (*întrebări închise*). Motivul pentru care am optat pentru această variantă de construire a chestionarului este acela de a minimiza discrepanțele care există între opiniile declarate și comportamentul curent⁵⁴, eliminând astfel libertatea de *a inova* a respondenților sau de a schimba scopul propus al cercetării, acela de a obține

---

⁴⁹ Preluat din Vladu A. B., Groșanu A., *Some insights regarding creative accounting in Romanian accounting environment – regulators, financial auditors, and professional bodies opinion*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(1), 2011, pag. 661-668

⁵⁰ Jones J., *Earnings management during import relief investigations*, Journal of Accounting Research, 29, 1991, pag. 193-228

⁵¹ Dechow P., Sloan R., Sweeney A., *Detecting earnings management*, The Accounting Review, 70, 1995, pag. 193-225.

⁵² Burgustahler D., Dichev I., *Earnings Management to Avoid Earnings Decreases and Losses*, Journal of Accounting and Economics, 24, 1997, pag. 99-126

⁵³ Mulford Ch., Comiskey E., *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*, Wiley, New York, 2002 și Mulford Ch., Comiskey E., *Creative Cash Flow Reporting: Uncovering Sustainable Financial Performance*, John Wiley and Sons Inc., New Jersey, 2005.

⁵⁴ Chelcea, S., *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Editura Economică, București, 2001, pag. 124

opinia respondenților cu privire la un set de întrebări predefinite⁵⁵. Avantajele principale ale acestui instrument sunt acelea că am avut posibilitatea să observăm comportamentul nonverbal, să asigurăm standardizarea condițiilor de răspuns și să obținem răspunsuri spontane. Răspunsurile prestabilite la întrebări au avut la bază scala Likert, fiind cinci variante de răspuns, notate de la 1 la 5, unde 1 este varianta de răspuns cea mai nefavorabilă, 2 este varianta oarecum nefavorabilă, 3 este varianta neutră, decidentul nu se poate decide, 4 este varianta oarecum favorabilă iar 5 este varianta cea mai favorabilă de răspuns.

Interviul s-a desfășurat în limba română la sediul respondenților iar, într-un caz, la sediul Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca și s-a derulat într-un interval de timp cuprins între 25 minute și 80 minute, iar durata medie de derulare a fost de 54 minute. Respondenții au fost cetățeni români cu domiciliul în Cluj-Napoca, cu excepția unui singur respondent care are domiciliul în București. În tabelul de mai jos este prezentată lista respondenților, data la care a fost luat interviul și durata interviului.

Tabelul nr. 4 Lista cu persoanele intervievate, data interviului și durata interviului

Respondentul	Abreviere	Data interviului	Durata interviului
Auditor financiar nr. 1	FA1	12.12.2010	45 min
Auditor financiar nr. 2	FA2	30.04.2011	30 min
Reprezentant al CAFR nr. 1	PM1	18.01.2011	25 min
Reprezentant al CAFR nr. 2	PM2	20.01.2011	70 min
Reprezentant al CECCAR	PM3	11.02.2011	80 min
Reprezentant al organismului de reglementare nr. 1	R1	17.02.2011	80 min
Reprezentant al organismului de reglementare nr. 2	R2	10.03.2011	40 min
Reprezentant al organismului de reglementare nr. 3	R3	30.03.2011	65 min

Sursa: Proiecție proprie

Primele 5 întrebări ale chestionarului au urmărit evaluarea credibilității informației contabile în vederea fundamentării deciziilor economice (*Întrebarea nr.1: Aveți încredere în informațiile cuprinse în situațiile financiare pentru fundamentarea deciziilor economice?*), ușurința pentru entitățile economice în utilizarea contabilității creative (*Întrebarea nr.2: Considerați facilă utilizarea tehnicilor contabilității creative în mediul contabil românesc?*), ușurința detectării acestor tehnici ale contabilității creative, în general (*Întrebarea nr.3: Considerați facilă detectarea tehnicilor contabilității creative?*), rolul organismelor profesionale și de reglementare în “lupta” împotriva

⁵⁵ Ghiglione R., Matolon B., *Les Enquêtes sociologiques. Théories et pratique*, Armand Colin, Paris, 1991, pag. 77

contabilității creative (*Întrebarea nr.4: Rolul organismelor profesionale și de reglementare este decisiv în lupta împotriva contabilității creative?*) și rolul auditului financiar în “lupta” împotriva contabilității creative (*Întrebarea nr.5: Rolul auditului financiar este esențial în lupta împotriva contabilității creative?*).

În tabelul de mai jos se observă modul în care au răspuns persoanele intervievate la primele 5 întrebări ale chestionarului:

Tabelul nr. 5 Răspunsul respondenților la întrebările care vizează credibilitatea informației contabile, ușurința utilizării și detectării tehnicilor contabilității creative și rolul organismelor profesionale și de reglementare

Întrebarea	Respondentul/ Răspunsul oferit (pe o scală de la 1 la 5)		
	Auditori financieri	Reprezentanți ai organismului de reglementare	Reprezentanți ai organismelor profesionale
Întrebarea nr. 1	FA1 -4; FA2 - 4	R1 -5, R2 -5, R3 -5	PM1 -1, PM2 -5, PM3 -4
Întrebarea nr. 2	FA1 -3; FA2 - 4	R1 -1, R2 -2, R3 -1	PM1 -2, PM2 -2, PM3 -2
Întrebarea nr. 3	FA1 -2; FA2 - 4	R1 -2, R2 -3, R3 -2	PM1 -4, PM2 -2, PM3 -4
Întrebarea nr. 4	FA1 -4; FA2 - 4	R1 -4, R2 -5, R3 -4	PM1 -5, PM2 -5, PM3 -5
Întrebarea nr. 5	FA1 -3; FA2 - 3	R1 -3, R2 -4, R3 -3	PM1 -3, PM2 -3, PM3 -5

Sursa: Proiecție proprie

Analizând răspunsurile la prima întrebare, constatăm că doar reprezentanții intervievați ai organismelor profesionale și de reglementare contabilă au apreciat că se poate avea încredere deplină în informația contabilă. În opinia lor, “situațiile financiare au la bază principiul imaginii fidele și nu pot fi eronate”. Unul dintre auditorii financieri intervievați (FA1) consideră că “nu putem spune că avem 100% încredere în informațiile din situațiile financiare dar, pe de altă parte, nu putem niciodată spune că aceste informații sunt întotdeauna afectate de influența contabilității creative”. Unul dintre reprezentanții organismului de reglementare (R2) admite, în acest context, că informația contabilă poate fi manipulată dar impactul acestei manipulări nu este semnificativ.

A doua întrebare a înregistrat răspunsuri divergente ale diferitelor categorii de respondenți. Astfel, auditorii financieri au considerat că nu este dificil să se utilizeze tehnici de contabilitate creativă în mediul contabil românesc în timp ce reprezentanții organismului de reglementare nu sunt de acord cu această opinie. Respondentul R3 a spus că “mirajul contabilității creative este extraordinar dar cât de mult vorbim de contabilitate creativă în adevăratul înțeles al cuvântului și cât de mult discutăm de dorința de a o aplica”.

A treia întrebare a fost singura în care s-au primit răspunsurile solicitate fără niciun comentariu suplimentar atașat din partea reprezentanților organismului de reglementare contabilă. Auditorul financiar FA2 a precizat însă că “procesul de detectare a tehnicilor contabilității creative trebuie analizat în funcție de experiența persoanei în cauză”. Reprezentanții organismului profesional, PM1 a precizat că este ușoară detectarea practicilor contabilității creative “atât timp cât persoana care face această cercetare este cu adevărat interesată”, iar PM3 spune că “este nevoie doar de persoana potrivită”.

Rolul organismelor profesionale și de reglementare contabilă în lupta împotriva contabilității creative a fost considerat foarte important de toți respondenții. Astfel, auditorul financiar FA2 a declarat că “practicile contabile care nu urmăresc obținerea imaginii fidele trebuie interzise prin reglementările contabile, iar acesta este un proces continuu care nu se termină niciodată”. Respondentul PM3 a precizat că “toți trebuie să ne împotrivim contabilității creative, care are doar o latură negativă. Toți suntem responsabili pentru asigurarea credibilității profesiei contabile și, din acest motiv, toți trebuie să diminuăm practicile incorecte”.

Rolul auditului financiar în limitarea practicilor contabilității creative nu este perceput ca fiind esențial de auditorii financiari intervievați, la fel ca și reprezentanții organismelor profesionale. Respondentul PM3 a menționat că “atunci când discutăm de relația dintre auditul financiar și contabilitatea creativă, lucrurile pot apărea ca fiind simple dar, în același timp, complexe. Am observat că de fiecare dată când sunt decoperite practici de contabilitate creativă, auditorii financiari sunt făcuți țapi ispășitori dar adevărul e că nu este responsabilitatea lor să le detecteze. Ei trebuie să verifice legalitatea operațiunilor și nu moralitatea acestora”.

Următoarele 13 întrebări au analizat utilizarea unora din cele mai cunoscute tehnici de contabilitate creativă, așa cum se observă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 6 Principalele tehnici ale contabilității creative și utilizarea lor în mediul contabil românesc

Tehnici de contabilitate creativă	Respondentul/ Răspunsul oferit (pe o scală de la 1 la 5)		
	Auditori financiari	Reprezentanți ai organismului de reglementare	Reprezentanți ai organismelor profesionale
Subevaluarea profitului	FA1 -4; FA2 - 4	R1 -5, R2 -5, R3 -5	PM1 -4, PM2 -4, PM3 -4
Supraevaluarea profitului	FA1 -4; FA2 - 4	R1 -4, R2 -4, R3 -4	PM1 -4, PM2 -4, PM3 -4
Impozitarea veniturilor	FA1 -4; FA2 - 4	R1 -4, R2 -4, R3 -3	PM1 -2, PM2 -2, PM3 -1
Ajustările pentru depreciere	FA1 -2; FA2 - 1	R1 -2, R2 -1, R3 -3	PM1 -2, PM2 -2, PM3 -3

Provizioane	FA1 -1; FA2 - 1	R1 -1, R2 -1, R3 -1	PM1 -2, PM2 -1, PM3 -1
Goodwill	FA1 -1; FA2 - 1	R1 -1, R2 -1, R3 -1	PM1 -2, PM2 -2, PM3 -1
Leasing	FA1 -4; FA2 - 4	R1 -4, R2 -4, R3 -4	PM1 -4, PM2 -4, PM3 -4
Cheltuieli de dezvoltare	FA1 -1; FA2 - 1	R1 -1, R2 -1, R3 -1	PM1 -1, PM2 -1, PM3 -2
Operații extrabilanțiere	FA1 -1; FA2 - 1	R1 -1, R2 -1, R3 -2	PM1 -1, PM2 -1, PM3 -2
Metode de evaluare a stocurilor	FA1 -1; FA2 - 1	R1 -1, R2 -1, R3 -2	PM1 -2, PM2 -2, PM3 -3

Sursa: Proiecție proprie

În opinia respondenților, unele din tehnicile contabilității creative (subevaluarea și supraevaluarea profitului, impozitarea veniturilor și leasingul, în special lease-back-ul) sunt prezente în mediul contabil românesc într-o proporție ridicată. Alte categorii de tehnici de contabilitate creativă, utilizate mai ales în alte țări, conform unor autori⁵⁶, cum sunt metodele de evaluare a stocurilor, operațiuni în afara bilanțului, tratamentul cheltuielilor de dezvoltare, sunt aproape inexistente în România potrivit răspunsurilor date de respondenți.

Utilizarea provizioanelor ca practică de contabilitate creativă nu este aplicată în mediul contabil din România în opinia respondenților deoarece entitățile economice nu folosesc acest instrument deși din punct de vedere legal au posibilitatea să o facă. De fapt, în opinia noastră, provizioanele nu sunt utilizate în practica contabilă, deși principiile contabile obligă chiar și nu doar permit, deoarece, în general aceste provizioane nu au implicații fiscale, fiind nedeductibile fiscal, ci doar implicații financiare, implicații pe care conducerea entităților probabil că nu le consideră suficiente în acest context. În legătură cu utilizarea goodwill-ului ca tehnică de contabilitate creativă, toți respondenții au declarat că niciodată nu au identificat în activitatea lor curentă o situație care să presupună utilizarea goodwill-ului prin prisma contabilității creative.

Concluziile generale la care am ajuns în urma studiului realizat sunt următoarele:

- ✓ În mediul contabil românesc credibilitatea informației contabile este considerată ridicată de respondenți, lucru care nu ne surprinde mai ales că două dintre categoriile de persoane intervievate sunt direct responsabile de asigurarea credibilității profesiei contabile;
- ✓ Contrar cu studiile internaționale (menționate mai sus), respondenții noștri au apreciat că este dificilă utilizarea tehnicilor contabilității creative iar procesul de detectare a acestora necesită un profesionalism ridicat;
- ✓ Rolul organismelor profesionale și de reglementare contabilă este considerat important în limitarea practicilor contabilității creative;

---

⁵⁶ Smith T., *Accounting for Growth: Stripping the Camouflage from Company Accounts*, Century Business Publications, Londra, 1992 și Mulford Ch., Comiskey E., *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*, Wiley, New York, 2002

- ✓ Supraevaluarea și supraevaluarea profitului, impozitul pe venit și leasingul sunt principalele tehnici de contabilitate creativă aplicate mediului contabil românesc, în timp ce alte tehnici referitoare la goodwill sau cheltuieli de dezvoltare nu au fost întâlnite de respondenți.

*C. Provocări ale profesiei de auditor financiar în limitarea practicilor negative ale contabilității creative*⁵⁷

Într-o perioadă de criză încrederea populației și a operatorilor economici în economie și în instituțiile statului este un element destul de sensibil de care depinde perioada în care se va asigura redresarea economică și asigurarea unui nivel de trai rezonabil al populației. Criza economică a fost generată de natura umană, de dorința de îmbogățire fără just temei, de o criză morală profundă care afectează societatea contemporană și de absența unor instituții de reglementare și supraveghere a sistemului economic. ”Modul în care se răspunde la criză depinde de principiile fundamentale în care credem, de resursele disponibile, de instituțiile și instrumentele pe care le putem folosi”, apreciază Guvernatorul BNR, Academician prof. univ. dr. Mugur Isărescu într-un articol publicat în Revista Audit Financiar⁵⁸.

În opinia noastră, în esență, criza pe care o parcurge economia mondială contemporană este rezultatul modului de construcție al sistemului economico-financiar și a modului de evaluare și prezentare a situației patrimoniale și a performanțelor entităților economice, însă indiferent care au fost cauzele, în cele din urmă se vor găsi soluții pentru ieșirea din criză datorită unei caracteristici fundamentale a speciei umane, și anume optimismul. Criza economică contemporană a pus astfel sub semnul întrebării modul în care sistemele de raportare contabilă asigură o imagine fidelă a informațiilor furnizate.

Rolul fundamental al auditorului financiar este acela de a furniza încredere în informațiile furnizate de operatorii economici iar încrederea este, în opinia noastră, una din cele mai importante resurse de care dispune o entitate economică, alături de capital și de management.

Auditorii au obligația de a asigura, prin opinia pe care o exprimă, la un nivel rezonabil, utilizatorii informației contabile că aceasta este conformă sub toate aspectele semnificative cu un cadru general de raportare aplicabil. Pentru a se realiza acest obiectiv, auditorul trebuie să aibă cunoștințe temeinice ale cadrului general de raportare contabilă, standardelor internaționale de audit, reglementărilor specifice elaborate de organizația profesională care guvernează această activitate, reglementărilor fiscale, juridice, financiare etc., care au impact asupra activității entităților economice.

Din punct de vedere tehnic, activitatea de audit presupune parcurgerea mai multor etape: *planificarea* – prin care se asigură desfășurarea eficientă a activității de audit și evitarea neînțelegerilor

---

⁵⁷ Preluat din Groșanu, A., Răchișan, P. R., *Challenges of the auditing profession in the context of economic crisis*, Studia Universitatis Babeș Bolyai - Negotia, 3(1), 2010, pag. 69-76

⁵⁸ Isărescu, M., 2009, *Nouă lecții din actuala criză financiară*, Revista Audit Financiar, 6, pag. 3-7

cu clientul de audit, *stabilirea și aplicarea procedurilor de audit* care se vor utiliza (natura, moment, arie de cuprindere) în vederea *obținerii probelor de audit* suficiente și adecvate care stau la baza fundamentării *opinie de audit*, cea care reprezintă vârful aisbergului activității desfășurate de auditor. Opinia de audit este cea care influențează comportamentul economic al utilizatorilor informației contabile auditate și prin ea se asigură încrederea necesară funcționării normale a sistemului

Se desprinde astfel ideea că activitatea auditorului este deosebit de complexă și, în același timp, are și o dimensiune de responsabilitate socială foarte accentuată. Încrederea pe care o reflectă auditorii în societate este determinată fundamental de modul în care organizația profesională în cadrul căreia se organizează și se desfășoară activitatea de audit (în cazul țării noastre, Camera Auditorilor Financieri din România), asigură activitățile de selecție a membrilor, pregătirea profesională continuă și controlul calității activității de audit. În legătură cu controlul calității activității de audit, conform datelor publicate de Consiliul Camerei Auditorilor Financieri în Raportul pentru anul 2011, au fost inspecți în anul 2011 un număr de 396 de auditori persoane fizice și juridice au primit un calificativ de la A la D, iar 55% au obținut calificativul A. În anul 2010 numărul auditorilor inspecți a fost mult mai mic și anume 265 iar cei care au obținut calificativul A au reprezentat 50%. Se observă așadar o evoluție pozitivă a calității activității desfășurate de auditorii financieri din România, atât în cifre absolute cât și în termeni relativi.

Raționamentul profesional, alături de scepticismul profesional, este concept de bază și în cazul auditului financiar. Acesta este rezultatul cunoașterii și aplicării normelor contabile și de audit, atât în litera cât mai ales în spiritul lor. Scepticismul profesional presupune la rândul său manifestarea raționamentului profesional. Raționamentul profesional este elementul care asigură funcționarea procesului de audit, este acea componentă care asigură legătura între teorie și practică. Raționamentul profesional, prin natura sa, este un concept care ne induce ideea de subiectivism însă, în final, profesioniștii contabili trebuie să asigure reprezentarea exactă a realității iar auditorii financieri trebuie să ofere o opinie de audit obiectivă.

Problema care apare în legătură cu raționamentul profesional este aceea că este subiectiv, este determinat de experiența, pregătirea profesională și chiar și de personalitatea auditorului. În acest fel se pune problema justă de a ne asigura că subiectivismul raționamentului profesional determină în cele din urmă emiterea unei opinii de audit obiective. Raționamentul profesional, prin natura sa, este un concept care ne induce ideea de subiectivism, însă opinia pe care o exprimă auditorul, folosind raționamentul profesional, trebuie să fie obiectivă. Trebuie, deci, găsită o ancoră obiectivă care transformă subiectivismul raționamentului profesional într-o opinie de audit obiectivă.

Pentru asigurarea unei opinii de audit obiectivă considerăm necesară parcurgerea următoarelor etape:

Etapa 1: "Educarea" raționamentului profesional.

Realizarea acestei etape presupune în opinia noastră trecerea (nu exclusivă) de la raționamentul profesional individual la raționamentul profesional al profesioniștilor. Aceasta se poate realiza prin intermediul Camerei Auditorilor Financiari din România, în următoarele modalități:

- ✓ utilizarea mult mai frecventă a grupului de lucru de către membrii Camerei, scopul declarat al acestei structuri din cadrul Camerei fiind analizarea și propunerea de soluții practice pentru problemele cu care se confruntă membrii Camerei, armonizarea legislației românești în domeniu și atitudinea pro-activă în abordarea unor potențiale probleme;
- ✓ organizarea unor cursuri în cadrul programului de pregătire continuă a membrilor Camerei, al căror obiectiv principal să îl reprezinte raționamentul profesional în activitatea de audit;
- ✓ Elaborarea unor materiale care au ca temă raționamentul profesional și realizarea unor simulări ale aplicării acestuia în activitatea practică.

Etapa 2: Elaborarea unor indicatori de cuantificare a raționamentului profesional în momentele cheie în care se manifestă: stabilirea pragului de semnificație și a riscului de audit, natura, momentul și întinderea procedurilor de audit, analiza și interpretarea probelor de audit.

- ✓ Acești indicatori se pot realiza de către inspecția de control a calității activității de audit după o unei analiză prealabilă și a elaborării unei baze de date la nivelul Camerei. Spre exemplu, se poate încerca stabilirea unei relații între pragul de semnificație și riscul de audit, nu doar la nivel teoretic, așa cum este ea prezentată dar mai ales practic.

În opinia noastră, auditorii financiari pot contribui la diminuarea practicilor contabilității creative care nu contribuie la prezentarea corectă a informațiilor în situațiile financiare, prin influența pe care o au asupra conducerii societăților auditate, în contextul aplicării unui raționament profesional care ține seama atât de litera reglementărilor contabile cât și de spiritul lor și a respectării cerințelor prevăzute în Standardele Internaționale de Audit⁵⁹ și Codul etic al profesioniștilor contabili al IFAC. Cu toate acestea, mai ales după anii 2000, când au apărut scandaluri contabile de tipul celor de la Enron, WorldCom sau Parmalat, auditorii au fost acuzați că nu au făcut publice sau nu au făcut informări corespunzătoare privind fraudele și/sau tehnicile de contabilitate creativă aplicate de companii care au indus în eroare utilizatorii informației contabile. Trebuie subliniat că *vina*, în opinia noastră, nu trebuie pusă exclusiv pe seama auditorilor financiari deoarece la nivelul unei entități economice există mai multe sisteme de control (controlul intern, auditul intern, comitetele de audit) care pot și, mai ales, au obligația de preveni, detecta și combate fraudele sau tehnicile contabilității creative.

---

⁵⁹ Există un standard internațional de audit care abordează exclusiv responsabilitățile auditorului cu privire la fraudă într-un audit al situațiilor financiare (ISA 240).

Un studiu realizat de KPMG în anul 1998 asupra a 5.000 companii și organizații americane și preluat de autori americani în lucrarea lor⁶⁰, a arătat că peste 50% din fraude sunt detectate de controlul intern. Studiul face o comparație cu rezultatele obținute în anul 1994 pentru a se observa și tendințele cu privire la modul în care au fost detectate fraudele, așa cum se observă în tabelul de mai jos:

Tabelul nr. 7 Studiu al fraudelor în 1998 elaborat de KPMG

Cum au fost detectate fraudele?	Anul 1998^{***)}	Anul 1994^{***)}
<i>Semnalate de către un angajat</i>	58%	51%
<i>Control intern</i>	51%	52%
<i>Verificare a auditorului intern</i>	43%	47%
Semnalate de către un client	41%	34%
Din întâmplare	37%	28%
Investigație specială de către management	35%	42%
Sistem de raportare anonim	35%	26%
Notificare prin linie de telefon gratuită	25%	-
Investigație specială de către un angajat	21%	14%
Semnalare de către o agenție de stat sau de un organ de ordine publică	16%	8%
Semnalare de către un furnizor	11%	15%
Investigație specială de către o terță parte	8%	7%
<i>Verificare a auditorului extern</i>	4%	5%
Altele	1%	2%

^{***)} - % de răspunsuri, cu variante multiple de răspuns în anul 1998, respectiv 1994

Sursa: 1998 Fraud Survey (Studiu al fraudelor în 1998), realizat de KPMG pe baza a 5000 companii și organizații americane și preluat de Arens A. A., Loebbecke J. K., Audit: O abordare integrată, Ediția a 8-a, Editura Arc, Chișinău, 2006, pag. 336

D. Prezentarea creativă a informației contabile generată de elementul “Venituri aferente costului producției în curs de execuție” din contul de profit și pierdere⁶¹

În primul rând elementul *Venituri aferente costului producției în curs de execuție* din contul de profit și pierdere, care corespunde conturilor 711 Venituri aferente costurilor stocurilor de produse și 712 Venituri aferente costurilor serviciilor în curs de execuție din contabilitatea curentă, are o

⁶⁰ Arens A. A., Loebbecke J. K., *Audit: O abordare integrată*, Ediția a 8-a, Editura Arc, Chișinău, 2006, pag. 336

⁶¹ Preluat din Groșanu, A., *Calculația costurilor pe centre de profit: de la teorie la practică*, Editura Irecson, București, 2010, pag.27-31

denumire care poate induce în eroare un utilizator fără cunoștințe medii de contabilitate. Conturile 711 și 712 pot prezenta sold înainte de închidere nu doar dacă există producție neterminată (în curs de execuție) la finalul perioadei ci și dacă producția obținută diferă de producția vândută în cursul perioadei (fie producția vândută este mai mică decât cea obținută, fie situația inversă). Așadar denumirea folosită în contul de profit și pierdere nu corespunde cu realitatea economică iar, în opinia noastră, ar fi mai potrivită denumirea de *Variația stocurilor de produse realizate în cadrul entității*.

Pe de altă parte, considerăm că existența acestui element în contul de profit și pierdere este un factor de denaturare a puterii informaționale a contului de profit și pierdere, iar aceasta apare din cauza modului în care este abordată relația dintre consumuri, cheltuieli și costuri de producție.

Potrivit Noului Dicționar Explicativ al Limbii Române prin noțiunea de *cheltuială* se înțelege “consumul de bani, de bunuri materiale, de muncă etc. pentru satisfacerea necesităților de producție sau individuale”. Aceasta este o definiție generală care asociază deci noțiunea de cheltuială cu cea de consum.

Normele contabile internaționale⁶² apreciază că, „cheltuielile constituie diminuări ale beneficiilor economice înregistrate pe parcursul perioadei contabile sub formă de ieșiri sau scăderi ale valorii activelor sau creșteri ale datoriilor, care se concretizează în reduceri ale capitalurilor proprii, altele decât cele rezultate din distribuirea acestora către acționari”. Se constată așadar că, cheltuielile presupun fie consumuri de bunuri (scăderea activelor), fie consumuri de servicii (creșterea datoriilor). De asemenea, pentru ca un consum, de bunuri sau servicii, să fie considerat cheltuială este necesară evaluarea în expresie bănească.

Normele contabile românești⁶³ definesc cheltuielile ca fiind valorile plătite sau de plătit pentru constituirea stocurilor, executarea de lucrări și prestări de servicii de care beneficiază entitatea, pentru remunerarea personalului, executarea unor obligații legale sau contractuale. Totuși, în virtutea principiului contabilității de angajamente, noțiunile de cheltuială, respectiv plată nu se suprapun și nici nu pot fi sinonime.

În opinia unor specialiști⁶⁴ “cheltuielile sunt reprezentarea în expresie bănească a utilizării de resurse/bogație în scopul dobândirii unui bun material sau serviciu”. Prin această “utilizare de bogăție” nu trebuie să considerăm că entitatea economică este mai puțin bogată. Prin producția unui bun sau serviciu, producție care reclamă “utilizare de bogăție”, entitatea economică nu este nici mai bogată și nici mai săracă față de perioada precedentă. Imbogățirea sau săracirea, reflectate în mod sintetic prin profit sau pierdere, apare pe piață, în momentul vânzării bunurilor și serviciilor obținute anterior. Cu alte cuvinte, rezultatul unei activități economice este recunoscut prin ieșirea pe piață a

---

⁶² ***, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară. IFRS-2009*, traducere, Editura C.E.C.C.A.R., București, 2009

⁶³ OMFP 3055/2009 privind aprobarea reglementărilor contabile conforme cu pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare

⁶⁴ Ristea M., Possler L., Ebbeken K., *Calculația și managementul costurilor*, Editura Teora, București, 2000, pag. 15

bunurilor produse. Spre exemplu, considerăm că un produs se obține exclusiv din materie primă. Costul produsului obținut va fi egal cu valoarea materiei prime încorporate în el, ceea ce face ca în momentul obținerii produsului entitatea economică să nu recunoască rezultat, nici profit și nici pierdere, chiar dacă în momentul consumului materiei prime a recunoscut cheltuiala. Practic, în cadrul entității s-a realizat o transformare a unui bun (materia primă) în alt bun (produsul finit). În acest moment, de altfel nici nu se poate evalua credibil rezultatul pentru că nu a ieșit pe piață cu bunul în cauză; doar atunci se va recunoaște rezultatul și se va putea spune că entitatea este mai bogată sau mai săracă.

În literatura economică s-a scris foarte mult despre ceea ce înseamnă bogăția. Pornind de la ideile clasicilor, ca Adam Smith sau David Ricardo, care considerau că bogăția se află în sfera materială, că este determinată de bunurile obținute, noi suntem adepții concepției lui Friedrich List⁶⁵, părintele protecționismului economic, conform căreia bogăția nu este dată, în mod necesar, de bunurile deținute la un moment dat, deoarece acestea prin consum dispar, ci de capacitatea unei națiuni de a crea bogăție. La nivel microeconomic, o entitate economică o considerăm bogată dacă se află într-o stare de echilibru financiar, adică realizează profit și dispune de lichiditățile necesare pentru reluarea procesului de producție, în vederea recreării bogăției.

În general, se consideră că noțiunile de *cheltuieli* și *costuri* nu se suprapun. În principiu costul, este definit în literatura de specialitate ca fiind expresia bănească a cheltuielilor pe care entitățile economice le efectuează, prin alocarea și consumarea de factori de producție, pentru producerea bunurilor și serviciilor lor. De asemenea, nu toate cheltuielile sunt incluse în costurile de producție. O primă încercare de diferențiere a celor două noțiuni respectiv cost și cheltuială a fost pusă în discuție în lucrarea cu titlul „Contabilitatea industrială”, al cărei autor Evian I.N. considera că cheltuiala reprezintă „valoarea bunurilor care s-a consumat sau s-a pierdut pentru contul întreprinderii sau în afara acesteia”, iar prin cost înțelegea „valorile de care se ține seama la calculația costurilor proprii a bunurilor consumate în exploatare pentru obținerea unui produs”.

În literatura de specialitate se consideră că noțiunea de cost semnifică “expresia bănească a consumului de factori de producție, pe când noțiunea de cheltuială semnifică plata factorilor de producție achiziționați de entitate”⁶⁶. Aceeași idee este promovată și de Horia Cristea⁶⁷ potrivit căruia “cheltuiala apare în procesul cumpărării produselor, serviciilor, utilităților de la producător la

---

⁶⁵ Această concepție este prezentată de Friedrich List (1789 – 1846) în cartea care l-a făcut celebru, *Sistemul național de economie politică*, carte care a fost publicată și în limba română de Editura Academiei R.S.R., în anul 1973.

⁶⁶ Pârnu F., *Costuri și fundamentarea deciziilor*, Editura Economică, București, 1999, pag. 21. Această abordare este prezentată și în alte lucrări de specialitate (Olariu V. C., *Costul și calculația costurilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977) sau în diferite teze de doctorat.

⁶⁷ Cristea D.I. H., *Contabilitatea și calculațiile în conducerea întreprinderii*, București, Editura CECCAR, 2003, pag. 20-21

consumator, deci apare în circulație” și că, “cheltuiala este legată de o plată, bazată pe (legată de) un preț, tarif”, iar “cheltuiala devine cost prin intermediul consumului”.

Noi nu suntem întrutotul de acord cu această relație și mai ales cu privire la definiția noțiunii de cheltuială. Este corectă exprimarea că cheltuiala este legată de o plată, dar nu considerăm că cheltuiala semnifică plata factorilor de producție achiziționați de entitate. Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că în literatura de specialitate, dar și la nivelul practicii se folosesc des exprimări de genul: am cheltuit o sumă de bani pentru..., costul de achiziție este egal cu totalul cheltuielilor generate de activitatea de aprovizionare etc. Noi suntem adepții următoarei exprimări, relativ la cele prezentate mai sus: *am plătit o sumă de bani pentru..., costul de achiziție este egal cu totalul plăților (imEDIATE sau ulterioare) generate de activitatea de aprovizionare etc.*

În opinia noastră consumurile de resurse formează costurile de producție, costuri care sunt recunoscute ca și cheltuieli doar în momentul vânzării producției obținute pentru a se realiza o conectare completă și corectă a cheltuielilor la venituri. Prin această modalitate nu ar mai necesară existența conturilor 711 și 712 în contabilitatea curentă și nici a elementului corespunzător din contul de profit și pierdere care distorsionează valoarea informației prezentată prin raportările financiare.

Pentru a ilustra modul în care este distorsionată informației contabile prin recunoașterea cheltuielilor de producție în momentul consumului factorilor de producție, considerăm următoarea situație:

Exemplu: În anul 2012 se efectuează cheltuieli de producție, reprezentate de consumuri de materii prime în valoare de 10.000 lei, din care se obțin produse finite. Jumătate din produsele obținute se vând la prețul de 6.000 lei. În anul 2013 se vinde cealaltă jumătate din produsele obținute în anul 2012 la prețul de 4.500 lei.

Contul de profit și pierdere în anul 2012 și 2013 se prezintă astfel:

Contul de profit și pierdere pentru exercițiul financiar 2012			
Cheltuieli	Suma (lei)	Venituri	Suma (lei)
Cheltuieli cu materiile prime	10.000	Venituri din vânzarea produselor finite	6.000
		Venituri aferente costului producției în curs de execuție	5.000
Total cheltuieli	10.000	Total venituri	11.000
Rezultatul exploatării		1.000	

Contul de profit și pierdere pentru exercițiul financiar 2013			
Cheltuieli	Suma (lei)	Venituri	Suma (lei)
		Venituri din vânzarea produselor finite	4.500
		Venituri aferente costului producției în curs de execuție	(5.000)
Total cheltuieli	0	Total venituri	(500)
Rezultatul exploatării		(500)	

Se observă că valoarea consumurilor de resurse (consumurile cu materiile prime) este recunoscută integral în contul de profit și pierdere al anului 2012 iar efectele generate de acest consum apar, o parte în anul 2012 iar o altă parte în anul 2013. Deci nu se asigură prin acest mod de contabilizare o conectare completă a efortului depus cu efectul realizat. Pentru a asigura obținerea unui rezultat corect totuși, sistemul contabil actual vine cu o invenție și recunoaște în anul 2012 un *venit nereal* (Venituri aferente costului producției în curs de execuție), care nu va genera fluxuri de numerar niciodată, nici direct nici indirect, urmând ca în anul în care se realizează *venitul real* (din vânzarea produselor finite) să se anuleze *venitul nereal* recunoscut anterior. Astfel în contul de profit și pierdere al anului 2013 nu avem nicio cheltuială dar avem venituri (!), iar analizele financiare pe baza raportărilor contabile sunt distorsionate.

Prin recunoașterea cheltuielilor de producție doar în momentul vânzării producției la care se referă, în anul 2012 s-ar fi recunoscut doar 5.000 lei din consumurile înregistrate.

2.3.4.2. Relația dintre contabilitatea creativă și guvernanta corporativă⁶⁸

Considerăm că prima definiție care merită trecută în revistă este cea dată de Sir Adrian Cadbury, autorul primului *Cod de Guvernanta Corporativă* (1992), în accepțiunea căruia „guvernanta corporativă reprezintă sistemul prin care companiile sunt conduse și controlate⁶⁹”.

Conform Principiilor de Guvernanta Corporativă ale OECD (Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare), acest concept „specifică distribuția drepturilor și responsabilităților dintre diferitele categorii de persoane implicate în companie, cum ar fi: Consiliul de Administrație, directorii, acționarii și alte grupuri interesate, și stabilește regulile și procedeele de luare a deciziilor privind activitatea companiei⁷⁰”.

⁶⁸ Preluat din Berinde S.R., Răchișan P.R., Groșanu A., *Qualitative study regarding the relationship between corporate governance and creative accounting*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(2), 2012, pag. 668-673

⁶⁹ <http://www.applied-corporate-governance.com/definition-of-corporate-governance.html>

⁷⁰ <http://www.oecd.org/>

Asociația Națională a Directorilor de Corporații (engl. National Association of Corporate Directors) a definit guvernanta corporativă ca fiind „o modalitate prin care ne asigurăm deopotrivă că sunt stabilite obiective și planuri strategice pe termen lung, dar și că există conducerea și structurile de execuție adecvate atingerii acestor obiective, asigurând în același timp că structura funcționează în scopul menținerii integrității, reputației și răspunderii organizației în fața principalilor electori”⁷¹.

Asociația Auditorilor Interni din România (AAIR) oferă o definiție mai succintă: „guvernanta corporativă este o combinație de procese și structuri implementate de consiliu pentru a informa, conduce, direcționa și monitoriza activitățile organizației, în scopul atingerii obiectivelor acesteia”⁷².

În contextul definițiilor cu privire la guvernanta corporativă, apreciem că aceasta cuprinde totalitatea sistemelor și proceselor implementate pentru a conduce și a controla o companie cu scopul de a-i crește performanța și valoarea. Concret, aceasta face referire la eficiența sistemelor de management, punând accent pe rolul Consiliului de Administrație, pe responsabilitatea și implicarea membrilor acestuia, pe credibilitatea situațiilor financiare și, nu în ultimul rând, pe eficiența sistemelor de management al riscului.

În ultimele decenii, conceptele de *guvernanta corporativă* și *contabilitate creativă* au fost asociate tot mai des în cadrul dezbaterilor economice. În urma cercetărilor întreprinse am putut observa modul în care structura Consiliului de Administrație influențează anumite companii să utilizeze tehnici de contabilitate creativă. Astfel, am ajuns la concluzia că posibilitatea ca o companie să apeleze la tehnici de acest gen scade odată cu prezența mai multor persoane independente în Consiliul de Administrație. Mai mult, existența unor directori executivi și a unor bancheri în structura Comitetului de Audit este asociată cu un risc redus de utilizare a practicilor de contabilitate creativă la nivelul firmei. Nu în ultimul rând, o activitate mai sporită a consiliului de administrație și a comitetului de audit, tradusă printr-un număr mai mare de întâlniri poate conduce la un nivel mai redus al contabilității creative.

În principiu, practicile de contabilitate creativă apar în momentul în care managerii își folosesc cunoștințele legate de raportarea financiară și structurarea tranzacțiilor pentru a manipula situațiile financiare fie pentru a induce în eroare anumiți *stakeholderi* cu privire la performanța economică a companiei, fie pentru a influența rezultatele contractuale care depind de cifrele contabile raportate. În plus, în momentul în care beneficiile managerilor depind de performanța financiară a companiei, este în interesul acestora să creeze iluzia unei performanțe ridicate apelând la contabilitate creativă. Nu sunt puține companiile care oferă managerilor atât compensații directe – reprezentate de salarii atractive și bonusuri – cât și indirecte – reprezentate de prestigiu sau promovări – care au la bază performanțele financiare ale firmei.

---

⁷¹ <http://www.nacdonline.org/>

⁷² <http://www.aair.ro/>

Altă problemă care derivă din această situație este faptul că practicile de contabilitate creativă pot afecta investitorii, acestora fiindu-le furnizate informații eronate. Piețele de capital utilizează informațiile financiare pentru a stabili prețul titlurilor, iar investitorii se bazează pe acestea pentru a-și fundamenta deciziile de a cumpăra, vinde sau menține titlurile. Eficiența pieței depinde de fluxul informațional furnizat către piețele de capital, iar dacă informațiile sunt incorecte, piețele nu pot stabili cu exactitate prețul titlurilor. Pe de altă parte, capacitatea managerilor de a practica contabilitatea creativă poate afecta abilitatea acționarilor de a evalua corect adevărata valoare a companiei, care, pe termen lung poate afecta performanța firmei pe piața titlurilor de valoare.

Comitetul de audit, ca format din profesioniști în diferite domenii și aflat în subordinea Consiliului de Administrație, este însărcinat cu monitorizarea activității managerilor în vederea protejării intereselor acționarilor, iar componența acestuia poate, în opinia noastră, încuraja sau descuraja practicarea contabilității creative. De asemenea, apreciem că prezența în cadrul consiliului de administrație a unor persoane independente, din afara firmei, ar putea contribui la o monitorizare mai eficientă a managementului, conducând la o probabilitate mai redusă ca entitatea să se angajeze în practici de contabilitate creativă decât în cazul în care consiliul ar fi constituit preponderent din directori executivi.

Trecând de la echipa managerială și de la structura consiliului de administrație la auditul financiar, apreciem că auditorii financiari au un rol extrem de important în descurajarea contabilității creative. Marile scandaluri financiare care au izbucnit la nivel mondial au avut la bază practici de contabilitate creativă combinate cu fraude dar și colaborări cu firmele de audit, care, în loc să acționeze ca și „gardieni” ai piețelor financiare, au ajuns să treacă cu vederea sau chiar să ascundă problemele cu care se confruntă aceste entități. Astfel s-au impus măsuri de reformare a sistemului de guvernare a companiilor iar în anul 2002 a fost adoptată în Statele Unite ale Americii legea Sarbanes-Oxley Act (SOX) care reprezintă o componentă a reformei legislative apărută ca o necesitate după scandalurile financiare din SUA. Aceasta reprezintă „fundamentul viziunii asupra gestionării și controlului unei companii și impune standarde și reglementări asupra cadrului de control ale sistemului financiar”⁷³. Această lege încearcă recâștigarea încrederii investitorilor americani (și nu numai) prin intermediul unor măsuri care au fost cuprinse în cinci capitole, și anume:

- ✓ Restrângerea – prin reglementare strictă – a activităților membrilor consiliului de administrație;
- ✓ Întărirea funcției de control intern;
- ✓ Întărirea funcției de control extern;
- ✓ Transparența;
- ✓ Responsabilizare. Sancțiuni.

---

⁷³ Cuc S.M., *Studii și cercetări privind guvernarea corporativă în firme românești* - teză de doctorat, 2008, pag. 84

În cele ce urmează vom prezenta rezultatele unor studii pe care le considerăm utile pentru înțelegerea și cuantificarea rolului guvernantei corporative, inclusiv legătura acesteia cu contabilitatea creativă:

1. *Studiu care tratează practicile de manipulare a profiturilor și analizează modul în care modelul anglo-saxon de guvernare corporativă duce la descurajarea lor*⁷⁴

Chiar dacă toată lumea este conștientă de faptul că multe companii utilizează *tehnici de manipulare contabilă*, este destul de dificil pentru cercetători să se documenteze temeinic în acest domeniu. Astfel, pentru a obține date pentru studiul de față, autorii au centralizat răspunsurile primite la 32 de interviuri aplicate la 13 companii. În urma studiului s-a ajuns la concluzia că unul dintre factorii care stau la baza practicilor de manipulare contabilă este reprezentat de modificările survenite în guvernarea corporativă și creșterea presiunii din partea acționarilor care apare odată cu aceste modificări. Prin urmare, în companiile cu o cultură financiară slabă, schimbarea regulilor după care se desfășoară activitatea, din cauza presiunilor acționarilor nu pot decât să încurajeze evaluatorii să se folosească de experiența și cunoștințele pe care le dețin pentru a-i ajuta pe manageri să manipuleze profiturile. În companiile cu o cultură financiară dezvoltată, evaluatorii sunt conștienți că nu se pot concentra doar pe aspectele financiare.

Autorii studiului ridică și problema aplicării modelului Anglo-Saxon de guvernare corporativă în țările care nu urmăresc aceeași model cultural, specificând că această măsură poate atrage consecințe neașteptate, de tipul multiplicării practicilor de manipulare contabilă la toate nivelurile sau reducerea relevanței situațiilor financiare.

2. *Studiu care tratează structura guvernantei corporative și performanța companiilor listate la bursă din Malaezia*⁷⁵

Acest studiu empiric a fost realizat pe un eșantion de 100 de companii listate la bursa din Malaezia, din care 30 erau de dimensiuni mari, iar 70 de dimensiuni mijlocii. Totuși, instituțiile financiare au fost excluse întrucât acestea sunt supuse unor regulamente care nu se aplică celorlalte companii listate. Datele au fost obținute de pe site-ul Bursei Malaeziene din rapoartele anuale publicate pentru anul financiar 1999 (înainte de implementarea Codului Malaezian de Guvernare Corporativă în anul 2000) și anul financiar 2005 (după introducerea codului). Astfel, eșantionul a fost ales de așa natură încât să permită compararea rezultatelor înainte și după implementarea codului de guvernare corporativă.

---

⁷⁴ Lambert C., Sponem, S., *Corporate governance and profit manipulation: a French field study*, Critical Perspective on Accounting, 16(6), 2005, pag. 717-748

⁷⁵ Ponnu C., *Corporate Governance and Performance of Malaysian Listed Companies*, Journal of Business Finance & Accounting 33(7-8), 2006, pag. 1034-1062

Analiza s-a bazat pe identificarea legăturii dintre structura guvernantei corporative și performanța companiilor din eșantion, iar în acest sens s-a folosit un model econometric care a avut drept variabile dependente indicatorii ROA (Return on Assets – Rentabilitatea activelor) și ROE (Return on Equity – Rentabilitatea capitalului propriu), iar ca și variabile independente o variabilă binară care ia valoarea 1 în momentul în care un individ are funcția de președinte și de CEO cumulate și valoarea 0 când aceste funcții sunt deținute separat și, respectiv *proporția de directori independenți*.

Principalele rezultate obținute au demonstrat că înaintea implementării codului erau mai multe situații în care un individ deținea funcție dublă și, mai mult, că în 2005 existau mai mulți directori independenți decât în 1999. Mai mult, companiile cu dualitate aveau ROA mai mare decât cele cu funcții separate, rezultatele arătând că separarea funcțiilor de președinte și CEO îmbunătățește performanța companiilor în ceea ce privește ROE, dar nu și în ceea ce privește ROA. În plus, rezultatele susțin și recomandările Codului de Guvernanță Corporativă conform cărora fiecare companie trebuie să aibă o treime din bordul de conducere format din directori independenți. În ceea ce privește impactul implementării Codului de Guvernanță Coporativă asupra performanței companiilor, rezultatele au arătat că, firmele care au păstrat dualitatea funcțiilor înregistrează valori mai ridicate ale indicatorului ROA decât cele care au optat pentru separarea funcțiilor. În cazul indicatorului ROE rezultatele arată exact opusul situației precedente. În urma analizei s-a demonstrat că o creștere a proporției de directori independenți duce la creșterea performanței companiilor.

Legătura cu sfera *contabilității creative* este mai mult decât evidentă, având în vedere că tehnicile acesteia sunt create chiar pe fundalul pe acestor conflicte de interese, care nu fac decât să reducă performanța pe termen lung a companiei. Și noi susținem ideea conform căreia implementarea unui Cod de Guvernanță Corporativă care să fie respectat la toate nivelurile companiei poate duce atât la reducerea semnificativă a practicilor de contabilitate creativă, cât și la creșterea performanței companiei.

3. *Studiu care tratează relația dintre guvernanța corporativă și contabilitatea managerială*⁷⁶

Studiul întreprins tratează modul în care contabilitatea de gestiune relaționează cu guvernanța corporativă, după ce în urma colapsului gigantului Enron s-au descoperit anumite „puncte slabe” în activitatea experților contabili. Totuși, autorii sunt de părere că tehnicile de contabilitate de gestiune pot duce la îmbunătățirea practicilor de guvernanță corporativă.

În cadrul articolului se pune accentul și pe colapsul piețelor de valori din Statele Unite și Marea Britanie, în urma cărora au fost scoase la iveală multiple abateri de la normele corporatiste și aplicarea unor strategii nechibzuite. Din cauza acestor practici, multe dintre ele aparținând sferei *contabilității creative*, domeniile contabilității de gestiune și a guvernantei corporative au început să

---

⁷⁶ Seal, W., *Management accounting and corporate governance: An institutional interpretation of the agency problem*, Management Accounting Research 17(4), 2006, pag. 389-408

conveargă. Astfel, reglementarea unor norme mai riguroase în ceea ce privește raportarea financiară a dus la schimbarea accentului pe practicile de contabilitate organizațională având ca obiectiv integritatea informației financiare sau non-financiare.

4. *Studiu care tratează impactul investițiilor străine directe asupra entităților auditate din Județul Cluj*⁷⁷

Cercetarea se bazează pe un studiu realizat la nivelul județului Cluj asupra entităților care în perioada 2008-2011 au fost supuse auditului statutar în conformitate cu prevederile OMFP nr. 3055/2009 pentru adoptarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene. Scopul cercetării este acela de a evalua la nivelul entităților auditate în perioada 2008-2011 impactul participării străine la capitalul social asupra performanțelor economice ale acestor entități. Astfel, am realizat o selectare în scopuri statistice a entităților auditate în această perioadă pe trei domenii de activitate: comerț, producție și servicii. Informațiile prelucrate în acest scop au pornit de la criteriile (indicatorii) cuprinse în reglementările contabile din România pe care trebuie să le îndeplinească entitățile economice pentru a face obiectul auditului statutar: total active, cifra de afaceri și numărul mediu de salariați.

În general, se poate observa că entitățile auditate care au capital mixt sau străin au rezultate în medie mai bune în ceea ce privește cifra de afaceri și productivitatea muncii comparativ cu entitățile care au capital exclusiv românesc. Astfel, apreciem că investițiile străine directe au o influență pozitivă asupra guvernantei corporative din aceste entități, aspect care este evidențiat și la nivelul unor economii dezvoltate cum este cea a Japoniei spre exemplu, unde într-un studiu⁷⁸ se precizează că, fie străinii au influențat companiile să își schimbe practicile de guvernare corporativă, fie entitățile au schimbat propriile practici de guvernare corporativă pentru a atrage investitori, iar acestea au generat o creștere a independenței conducerii, a prezentării de informații și a transparenței. Este evident în aceste condiții că unul dintre avantajele globalizării economiei este acela al transferului de tehnologie și know-how între țările lumii și mai ales dinspre țările dezvoltate spre cele în curs de dezvoltare. Pe de altă parte, într-o altă lucrare⁷⁹ s-a studiat semnificația auditului ca un important mecanism în funcționarea eficientă a guvernantei corporative. În acest context, autorul apreciază, analizând literatura de specialitate, că auditul cu cele trei componente ale sale – auditul intern, auditul extern și comitetul de audit – contribuie la o bună guvernare corporativă. Așadar, atât existența proprietarilor străini în cadrul entităților economice din România cât și faptul că entitățile respective sunt supuse

---

⁷⁷ Preluat din Groșanu A., Berinde S.R., Răchișan P.R., *Aspecte privind impactul investițiilor străine directe asupra entităților auditate*, Audit Financiar, 1, 2013, pag. 18-27

⁷⁸ Nistor I. A., *Foreign Investment Influence On Ownership And Control In Japanese Firms*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, vol. 1 (2), 2010, pag. 614

⁷⁹ Boța-Avram C., *Some arguments that justify the audit's trinity's approach in the context of corporate governance*, Studies in Business and Economics, vol. 6 (1), 2011, pag. 5

auditului statutar sunt factori care contribuie la asigurarea unei bune guvernante corporative pe care noi am evidențiat-o în lucrare prin capacitatea acestor entități de a folosi resursele umane și materiale de care dispun.

La nivel zonal, în regiunea de dezvoltare Nord-Vest, unde se află și Județul Cluj, valoarea investițiilor străine directe existente în sold la sfârșitul anului 2011 este, conform datelor prezentate de Banca Națională a României de doar 4,5% din totalul investițiilor străine directe la nivel național, în ușoară creștere față de valoarea de la 31 decembrie 2010. Nu ne-am propus în această lucrare să analizăm cauzele care fac ca investițiile străine directe să fie atât de reduse în această regiune ci să facem o radiografie a situației celor mai importante entități economice din Județul Cluj – entitățile auditate.

Pe baza datelor publice obținute prin intermediul Oficiului Registrului Comerțului Cluj, am identificat un număr de 304 entități auditate în perioada 2008-2011 din care, pentru un număr de 197 de entități (64,8%), au fost disponibile date economico-financiare publicate prin intermediul situațiilor financiare pentru fiecare din ultimii patru ani încheiați (2008-2011) și care, la data publicării rezultatelor cercetării, își desfășoară activitatea în condiții de continuitate. Pentru celelalte 107 entități (35,2%), care au fost excluse din studiu, nu sunt disponibile situațiile financiare pentru cel puțin unul din ultimele patru exerciții financiare încheiate. Explicațiile sunt diverse: fie au fost lichidate sau sunt în lichidare în această perioadă, au fost radiate, fiind dizolvate în urma absorbirii de către entitatea absorbantă în urma procesului de fuziune absorbție sau și-au transferat sediul social în/din alte județe. În continuare am efectuat o analiză comparativă a entităților incluse în studiu pe domenii de activitate, respectiv comerț, producție și servicii.

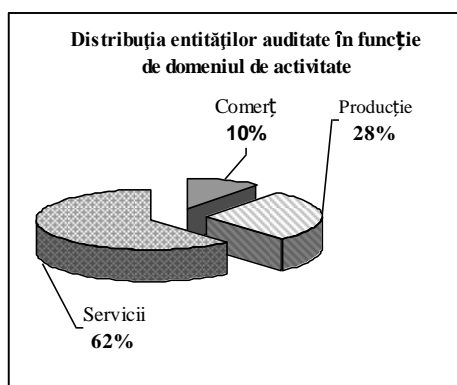
În urma sintetizării rezultatelor cercetării s-a constatat că un număr semnificativ de entități auditate la nivelul județului Cluj înregistrează atât participare străină la capitalul social cât și management străin. Așa cum reiese din tabelul de mai jos, pe de o parte, numărul entităților cu participare străină nu este același cu cele care au management străin, iar pe de altă parte, nu neapărat fiecare entitate cu participare străină la capitalul social are în același timp management străin și invers (vezi tabelul nr. 8).

Tabelul nr. 8 Distribuția entităților auditate cu participare străină la capital și/sau management străin pe sectoare de activitate

Sectorul de activitate	Comerț -număr entități auditate-			Producție -număr entități auditate-			Servicii -număr entități auditate-			Număr total entități din studiu
	DA	NU	Total	DA	NU	Total	DA	NU	Total	
Explicații										
Participare străină la capitalul social	3	17	20	15	41	56	12	109	121	197
Management străin	6	14	20	19	37	56	13	108	121	197
Participare străină la capital și management străin	3	17	20	13	43	56	6	115	121	197

Sursa: proiecție proprie

Ponderea cea mai mare în cadrul studiului o au entitățile auditate din domeniul prestărilor de servicii (62%), urmate de sectorul producției și apoi de cel al comerțului, așa cum se observă în figura de mai jos:

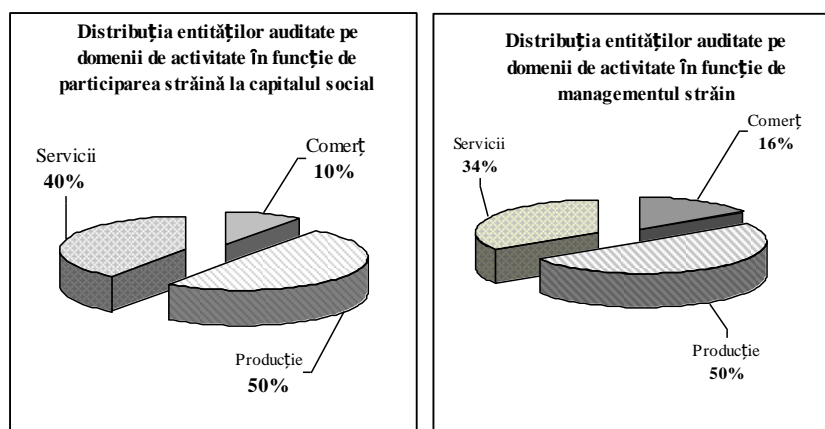
Figura nr. 7 Distribuția entităților auditate pe domenii de activitate

Sursa: proiecție proprie

Per ansamblu, 15% din entitățile auditate, indiferent de domeniul de activitate, au participare străină la capitalul social, 19% din acestea au management străin, iar unele dintre ele 11%, au în același timp și participare străină și management străin.

Prin urmare la entitățile a căror activitate se desfășoară în condiții de continuitate și care au fost auditate în perioada 2005-2011, managementul străin nu este neaparat condiționat de participarea străină la capitalul social, deși este preponderent acolo unde este participare străină la capitalul social. Desigur, există și excepții, adică entități fără participare străină la capitalul social conduse de manageri străini sau invers.

Distribuția entităților auditate care au participare străină la capitalul social și a celor cu management străin pe domenii de activitate este pusă în evidență de reprezentarea grafică următoare:

Figura nr. 8 Distribuția entităților auditate în funcție de elementele străine de management și capital

Sursa: proiecție proprie

Se observă faptul că nivelul cel mai ridicat de investiții străine directe este la entitățile auditate din domeniul producției (50%), urmat de domeniul prestărilor de servicii (40%). În ceea ce privește

managementul străin, acesta este prezent în aceeași proporție în entitățile auditate în perioada 2005-2011 din domeniul producției (50%), în schimb scade în domeniul prestărilor de servicii (34%) comparativ cu situația anterioară. În ambele situații sectorul Comerț este cel mai puțin vizat în ceea ce privește implicațiile investițiilor străine. Pe de altă parte, dacă analizăm influența agregată a entităților auditate care înregistrează concomitent atât participare străină la capitalul social cât și management străin, ponderea celor din domeniul producției crește semnificativ la 59%, a celor din domeniul serviciilor se reduce sensibil la 27%, iar entitățile din sectorul comerț sunt cele mai puține care întrunesc cele două condiții (14%).

A. Performanțele entităților studiate pe domenii de activitate

Ținând cont că ponderea investițiilor directe și a managementului străin sunt semnificative, am analizat performanțele acestor entități în funcție de domeniul de activitate, folosind indicatorii prevăzuți de legislația românească pentru stabilirea entităților care sunt supuse auditului statutar: total active, cifra de afaceri și numărul mediu de salariați. Pe lângă analiza acestor indicatori, am avut în vedere și productivitatea muncii, acesta fiind un indicator derivat din cifra de afaceri și numărul mediu de salariați, prin care punem în evidență eficiența utilizării resursei umane.

Tabelul nr. 9 Evoluția în perioada 2008-2011 a entităților auditate din domeniul de activitate
Comerț

Domeniul de activitate	Structura capitalului social	Exercițiile financiare	Total active -medie- - lei -	Cifra de afaceri -medie- - lei -	Număr mediu salariați -medie-	Productivitatea medie a muncii - lei/salariat -
COMERȚ	Cu participare străină	2011	20.122.702	91.379.480	69	1.324.340
		2010	22.284.955	110.770.355	71	1.560.146
		2009	25.831.972	141.391.809	77	1.836.257
		2008	30.864.477	213.599.182	94	2.272.332
		Media	24.776.027	139.285.207	78	1.791.450
	Fără participare străină	2011	42.141.016	36.056.315	49	735.843
		2010	42.018.680	38.189.854	59	647.286
		2009	46.721.555	33.272.550	67	496.605
		2008	32.399.184	32.748.081	49	668.328
		Media	40.820.109	35.066.700	56	626.191
	Total	2011	38.838.269	44.354.790	52	852.977
		2010	39.058.621	49.076.929	61	804.540
		2009	43.588.118	49.490.439	68	727.801
		2008	32.168.978	59.875.738	56	1.069.210
		Media	38.413.497	50.699.474	59	855.687

Sursa: proiecție proprie

În tabelul de mai sus se poate observa că valoarea totală medie a activelor este mai mică cu 39% pentru entitățile cu investiții străine directe față de entitățile fără participare străină la capital. În același timp, asistăm și la un trend descendent în perioada 2008-2011 al valorii totalului activelor la

entitățile care au avut investiții străine directe, ajungând ca în anul 2011 valoarea medie a totalului activelor să reprezinte doar 65% din valoarea înregistrată în anul 2008. Una din cauze poate fi criza economico-financiară pe care o parcurge economia mondială în această perioadă și care a determinat relocarea unor activități și active și chiar diminuarea valorii juste a activelor. De altfel criza economică, care în opinia noastră e o criză de sistem, în ansamblu, a afectat inclusiv economiile din Uniunea Europeană de care suntem legați foarte puternic și prin intermediul investițiilor străine directe⁸⁰.

O evoluție total diferită o înregistrăm la entitățile cu capital autohton, unde în perioada 2008-2011 valoarea medie a activelor a înregistrat o evoluție ascendentă, nivelul înregistrat în anul 2011 fiind de 1,3 ori mai mare decât valoarea medie a anului 2008.

În ceea ce privește cifra de afaceri medie, aceasta este mult superioară pentru entitățile cu participare străină la capital, aproape de patru ori mai mare decât entitățile cu capital autohton, iar trendul este descrescător pe perioada celor patru ani analizați, înregistrându-se o scădere de cca. 57% în anul 2011 comparativ cu anul 2008, în timp ce pentru entitățile auditate fără participare străină la capitalul social trendul cifrei de afaceri medii este crescător, înregistrându-se o creștere de peste 10% a nivelului mediu în anul 2011 față de nivelul anului 2008.

Numărul mediu al salariaților este mai mare cu 39,28% pentru entitățile auditate cu capital mixt sau străin, iar trendul pe perioada celor patru ani este descrescător pentru entitățile cu participare străină, înregistrându-se o scădere de 26,6% în anul 2011 comparativ cu anul 2008. În cazul entităților cu capital românesc, numărul mediu de salariați din anul 2011 se află la nivelul anului 2008, cu creșteri înregistrate în anii 2009 și 2010.

Productivitatea medie a muncii la entitățile cu capital mixt sau străin este de 2,86 ori mai mare decât cea de la entitățile cu capital românesc în perioada analizată (2008-2011), pe un trend puternic descendent, în timp ce în cazul entităților fără participare străină la capitalul social trendul este ascendent.

Prin urmare, deși entitățile auditate cu capital mixt sau străin au active cu valori medii anuale cu 39% mai mici decât cele ale entităților cu capital românesc, ele înregistrează cifre de afaceri medii anuale mai ridicate, dar cu scăderi semnificative în perioada 2008-2011, un număr mediu de salariați în scădere, însă o productivitate medie a muncii de 2,86 ori mai mare decât în cazul entităților auditate cu capital românesc. Se observă așadar că entitățile cu capital mixt sau străin folosesc mult mai eficient activele și resursele umane comparativ cu entitățile cu capital românesc care în perioada 2008-2011 au înregistrat o creștere a eficienței utilizării resurselor, însă nu au reușit să ajungă entitățile care au participare străină la capitalul social, chiar dacă acestea au avut scăderi importante în această perioadă de criză.

---

⁸⁰ Zaman Gh., Vasile V., Matei M., Croitoru C., Enescu G., *Aspecte ale impactului ISD din România asupra exporturilor și dezvoltării durabile*, Romanian Journal of Economics, vol. 33, issue 2(42), 2011 pag. 1-60

În tabelul de mai jos este prezentată situația entităților auditate din domeniul producției.

Tabelul nr. 10 Evoluția în perioada 2008-2011 a entităților auditate din domeniul de activitate

Producție

Domeniul de activitate	Structura capitalului social	Exercițiile financiare	Total active -medie- - lei -	Cifra de afaceri -medie- - lei -	Număr mediu salariați -medie-	Productivitatea medie a muncii - lei/salariat -
PRODUCȚIE	Cu participare străină	2011	113.317.980	102.802.009	325	316.314
		2010	96.439.667	87.050.697	348	250.146
		2009	87.838.100	71.170.404	391	182.021
		2008	97.475.239	108.439.340	456	237.806
		Media	98.767.747	92.365.613	380	243.067
	Fără participare străină	2011	52.477.770	41.310.359	199	207.590
		2010	50.237.533	34.932.721	202	172.934
		2009	51.575.368	35.268.852	219	161.045
		2008	111.411.133	39.092.378	280	139.616
		Media	66.425.451	37.651.078	225	167.338
	Total	2011	68.774.255	57.781.336	233	247.989
		2010	62.613.105	48.892.893	241	202.875
2009		61.288.600	44.885.339	265	169.379	
2008		107.678.304	57.667.457	327	176.353	
Media		75.088.566	52.306.756	267	196.273	

Sursa: proiecție proprie

Valoarea medie a activelor de care dispun entitățile auditate din sfera producției este mult superioară celor din sfera comerțului, însă entitățile auditate cu capital mixt sau străin au o valoare medie a activelor superioară activelor entităților cu capital exclusiv românesc cu 48,69%. Activele entităților cu participare străină înregistrează creșteri pe parcursul celor patru exerciții financiare, valoarea medie din anul 2011 fiind cu 16,25% mai mare decât cea din anul 2008, în timp ce în cazul celorlalte entități trendul este descendent, înregistrându-se o scădere de 52,9% în anul 2011 comparativ cu anul 2008.

Cifra de afaceri medie realizată de entitățile auditate din sfera producției este superioară celor din domeniul comerțului. Cifra de afaceri medie obținută de entitățile cu participare străină la capital este cu 2,45 ori mai mare decât în cazul celorlalte entități. Pe de altă parte, trendul pentru entitățile cu participare străină este descrescător, înregistrându-se o diminuare cu 5,2% în anul 2011 față de anul 2008 în timp ce evoluția celeilalte categorii de entități auditate este crescătoare în ceea ce privește cifra de afaceri medie anuală, înregistrându-se o majorare cu 5,67% în aceeași perioadă.

Numărul mediu de angajați este mai mare în cazul entităților care au investiții străine directe cu 68,88% comparativ cu celelalte entități din domeniul producției, iar evoluția este identică pentru ambele tipuri de entități cu sau fără participare străină la capitalul social: scădere a numărului mediu de angajați cu aproximativ 28% în anul 2011 comparativ cu anul 2008.

Productivitatea medie a muncii rămâne superioară pentru entitățile auditate care au investiții străine directe cu 45,26% comparativ cu entitățile cu capital românesc deși se înregistrează creșteri

mai reduse în cazul entităților care au participare străină la capitalul social comparativ cu entitățile cu capital românesc.

În domeniul producției deși valoarea medie a activelor este aproape dublă față de valoarea activelor entităților din sfera comerțului, eficiența utilizării activelor nu este atât de ridicată. Deși scăderea numărului mediu de salariați este semnificativă în anul 2011 față de anii precedenți, consecințele cu privire la creșterea productivității muncii sunt favorabile. Prin urmare entitățile auditate cu participare străină la capitalul social din domeniul producției au reușit să se adapteze foarte bine la condițiile economice dificile ale acestei perioade (scăderea vânzărilor) prin creșterea investițiilor și reducerea numărului de salariați. Consecința este creșterea productivității muncii.

În ceea ce privește entitățile cu capital românesc din domeniul producției, valoarea medie a activelor de care dispun practic s-a înjumătățit din anul 2008 și până în anul 2011 pe fondul creșterii ușoare în termeni nominali a cifrei de afaceri și a scăderii numărului mediu de salariați, ceea ce a condus la o creștere a productivității muncii și la acest tip de entități.

Pe de altă parte, comparativ cu sectorul comerțului, nici activele entităților din domeniul producției nu sunt utilizate la fel de productiv și nici salariații nu sunt atât de eficienți sau în domeniul comerțului piața încă permite marje mai mari decât în domeniul producției.

Domeniul prestărilor de servicii aduce elemente de diferențiere pentru entitățile selectate în perioada 2008-2011, așa cum se observă în tabelul de mai jos:

Tabelul nr. 11 Evoluția în perioada 2008-2011 a entităților auditate cu domeniul de activitate Prestarea de servicii

Domeniul de activitate	Structura capitalului social	Exercițiile financiare	Total active -medie- - lei -	Cifra de afaceri -medie- - lei -	Număr mediu salariați -medie-	Productivitatea medie a muncii - lei/salariat -
SERVICII	Cu participare străină	2011	45.883.694	20.842.556	37	563.312
		2010	37.407.798	29.138.391	38	766.800
		2009	52.936.465	38.193.637	40	954.841
		2008	57.353.510	24.185.290	43	562.449
		Media	48.395.367	28.089.969	40	711.138
	Fără participare străină	2011	286.968.629	69.944.080	135	518.104
		2010	235.193.301	62.756.794	130	482.745
		2009	215.551.155	58.786.814	133	442.006
		2008	191.921.641	54.471.302	144	378.273
		Media	232.408.682	61.489.748	136	453.799
	Total	2011	263.059.379	65.074.508	125	520.596
		2010	215.578.209	59.422.738	121	491.097
		2009	199.424.078	56.744.515	124	457.617
		2008	178.576.041	51.467.730	134	384.088
		Media	214.159.427	58.177.373	126	461.725

Sursa: proiecție proprie

Entitățile auditate care au investiții străine directe au o valoare medie totală a activelor mult inferioară celei de a doua categorii de entități, de 4,8 ori mai mică, în timp ce trendul înregistrat pe parcursul celor 4 ani analizați este descrescător, ajungând ca valoarea din anul 2011 să fie cu 20% mai mică decât cea din anul 2008. Entitățile auditate cu capital autohton au performat mai bine din acest punct de vedere, înregistrând creșteri semnificative în această perioadă de 49,52%.

Cifra de afaceri medie realizată de entitățile cu participare străină la capital este cu 54,32% mai mică, înregistrând un trend descendent pe perioada analizată, în timp ce entitățile fără participare străină la capitalul social înregistrează o evoluție ascendentă.

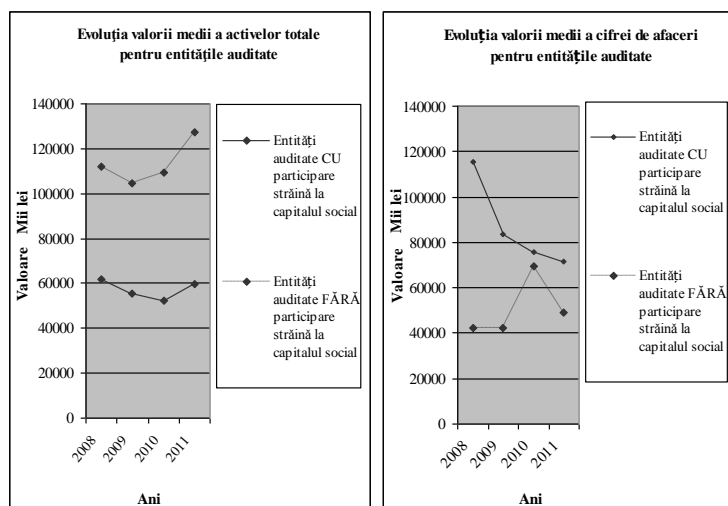
Numărul mediu de salariați la entitățile cu capital mixt sau străin din domeniul prestărilor de servicii înregistrează o valoare mult mai mică decât cel înregistrat la entitățile cu capital românesc. Trendurile pe perioada celor patru exerciții financiare sunt descendente în ambele situații, prima categorie de entități realizând o scădere de 13,95% în anul 2011 comparativ cu anul 2008, iar la entitățile cu capital românesc scăderea este de doar 6,25% în aceeași perioadă.

Productivitatea medie a muncii este superioară în entitățile cu participare străină cu 56,71% față de entitățile cu capital românesc. În perioada 2008-2011, remarcăm creșterea mult mai puternică a productivității muncii la entitățile cu capital românesc comparativ cu entitățile cu capital mixt sau străin fără a ajunge încă la nivelul înregistrat de acestea din urmă.

Pentru entitățile auditate cu participare străină la capitalul social din sectorul prestărilor de servicii scăderea mai puternică a cifrei de afaceri medii comparativ cu scăderea numărului mediu de salariați, pe fondul unei scăderi și a valorii medii a activelor a dus la obținerea unei productivități medii a muncii în scădere în perioada 2009-2011, valoarea înregistrată în anul 2011 fiind aproximativ egală cu cea din anul 2008. Nu același lucru reiese pentru cealaltă categorie de entități (cu capital autohton) unde a crescut valoarea activelor, a cifrei de afaceri, dar a scăzut numărul mediu al salariaților, ceea ce a indus o creștere a productivității muncii.

B. Evoluția de ansamblu a entităților auditate corelată cu investițiile străine

Dacă abordăm evoluția entităților auditate în perioada 2008-2011, independent de sectorul de activitate, se observă ca acestea (cu sau fără participare străină la capitalul social) au performat în mod diferit:

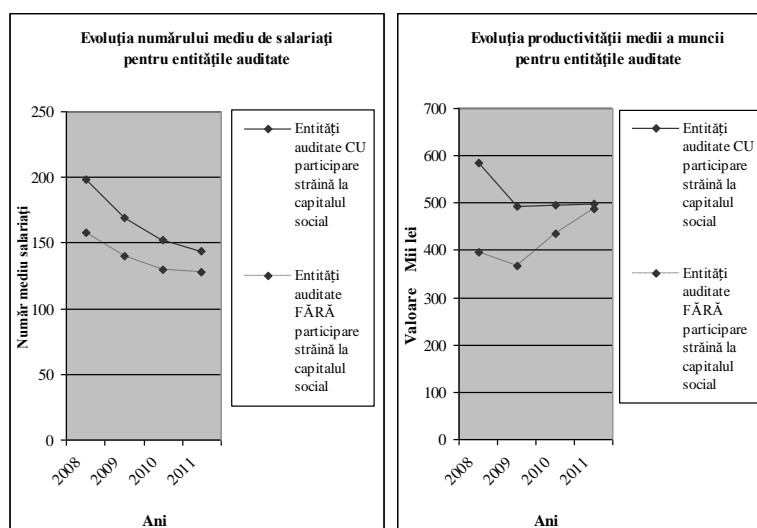
Figura nr. 9 Evoluția mediei activelor totale și a cifrei de afaceri pentru entitățile auditate

Sursa: proiecție proprie

Activele totale medii ale entităților auditate înregistrează creșteri pe perioada ultimilor doi ani, dar valoarea activelor pentru entitățile auditate care au investiții străine directe performează mai bine, creșterile depășind nivelul înregistrat în primul an de referință (2008). De altfel, se poate observa din graficul de mai sus că valoarea absolută a acestora este oricum superioară celeilalte categorii de entități analizate. Entitățile auditate cu capital exclusiv românesc, deși înregistrează creșteri ale valorii activelor în anul 2011, acestea nu depășesc valoarea maximă înregistrată în anul 2008.

În ceea ce privește evoluția cifrei de afaceri medii, entitățile auditate cu participare străină la capitalul social înregistrează scăderi mult mai ample și totuși nivelul minim atins este oricum superior nivelului maxim al cifrei de afaceri medii realizată de entitățile auditate cu capital românesc.

Evoluția entităților auditate cu capital mixt sau străin, respectiv cu capital românesc, în funcție de numărul mediu de salariați și al productivității muncii se observă în graficul de mai jos:

Figura nr. 10 Evoluția numărului mediu de salariați și a productivității medii a muncii pentru entitățile selectate

Sursa: proiecție proprie

În cadrul entităților auditate capital mixt sau străin, numărul mediu al angajaților este superior celeilalte categorii analizate, iar reducerile de personal operate sunt relativ proporționale pentru ambele categorii de entități. În prima categorie de entități productivitatea medie a muncii înregistrează un trend descendent în anul 2008, stabilizându-se în ultimele 3 exerciții financiare analizate. Pe de altă parte, entitățile auditate cu capital românesc înregistrează în aceeași perioadă de timp un trend ascendent al indicatorului, astfel încât la nivelul anului 2011 valoarea acestuia se egalizează pentru ambele categorii de entități analizate.

C. Concluziile generale ale studiului

Din informațiile care rezultă în urma prelucrării datelor referitoare la entitățile cu sau fără participare străină la capitalul social, pe domenii de activitate, respectiv: comerț, producție sau servicii se desprind următoarele concluzii:

- ✓ Investițiile cele mai mari (evidențiate prin indicatorul total active) realizate de entitățile auditate sunt cele ale entităților cu capital românesc din domeniul prestărilor de servicii (valoarea medie este 232.408.682 lei). Creșterea cea mai mare a investițiilor în perioada 2008-2011 s-a înregistrat la entitățile auditate cu capital românesc care prestează servicii (49,52%), iar scăderea cea mai mare o înregistrează entitățile auditate din domeniul producției, de asemenea cu capital exclusiv românesc (media 52,9%);
- ✓ Cel mai ridicat nivel al cifrei de afaceri îl înregistrează entitățile auditate cu capital mixt sau străin din domeniul comerțului (valoarea medie este 139.285.207 lei). Creșterea cea mai mare a cifrei de afaceri în perioada 2008-2011 o realizează entitățile auditate cu capital românesc care prestează servicii (28,41%), iar scăderea cea mai mare o înregistrează entitățile care au participare străină la capitalul social din sfera comerțului (media 57,22%);
- ✓ Cel mai mare număr de salariați îl au entitățile auditate din domeniul producției cu participare străină la capitalul social (valoarea medie este 380 angajați). Nici o categorie de entități nu a avut în medie creșteri de personal pe perioada celor patru exerciții financiare auditate, iar cea mai mare reducere de personal s-a realizat la entitățile auditate din domeniul producției, în aceeași măsură atât la cele cu capital străin sau mixt cât și la cele cu capital exclusiv românesc;
- ✓ Cea mai ridicată productivitate o înregistrează entitățile din comerț care au investiții străine directe (valoarea medie anuală este 1.791.450 lei/salariat). Aceste entități înregistrează și cea mai mare scădere a productivității medii (41,72%) a muncii în perioada 2008-2011, iar cea mai mare creștere a productivității este obținută de entitățile auditate din domeniul producției cu capital exclusiv românesc (48,69%).

Dacă analizăm evoluția entităților auditate în funcție de existența sau inexistența participării străine la capitalul social, independent de domeniul de activitate, se deprind următoarele concluzii:

- ✓ Valoarea medie a activelor este mult inferioară în cazul entităților cu capital mixt sau străin comparativ cu entitățile cu capital autohton, iar diminuările de valoare din perioada ultimilor patru exerciții financiare încheiate sunt mai ample în cazul celor dintâi;
- ✓ Cifra de afaceri medie a entităților auditate cu capital românesc are un trend relativ crescător, iar nivelul mediu din anul 2011 este inferior celui al cifrei de afaceri realizată de cealaltă categorie de entități, chiar în condițiile în care aceasta din urmă a înregistrat reduceri semnificative în perioada analizată;
- ✓ Evoluția valorii medii a numărului mediu al salariaților se înscrie la ambele categorii de entități pe un trend descendent;
- ✓ Productivitatea muncii se egalizează la nivelul anului 2011 la ambele categorii de entități analizate în condițiile în care pentru entitățile auditate care au capital mixt sau străin valoarea indicatorului este în scădere în ultimii patru ani analizați, iar pentru cele cu capital românesc se înregistrează un trend ascendent;
- ✓ În perioada analizată, entitățile auditate care au capital mixt sau străin au performat mai bine în domeniul producției, iar cele auditate dar fără participare străină la capitalul social au performat mai bine în domeniul comerțului și al prestărilor de servicii;
- ✓ Exceptând valoarea medie a activelor, entitățile auditate în perioada 2008-2012, care își desfășoară activitatea în condiții de continuitate în anul 2012 și care au investiții străine directe, înregistrează niveluri absolute mult mai ridicate ale cifrei medii de afaceri, ale numărului mediu de salariați și ale productivității medii a muncii comparativ cu entitățile auditate cu capital exclusiv românesc. Pe de altă parte, entitățile auditate cu capital exclusiv românesc, înregistrează valori medii ale activelor mult mai mari și tendința de schimbare a trendului descendent în unul ascendent este mult mai evidentă atunci când ne referim la valoarea medie totală a activelor, la cifra medie de afaceri sau la productivitatea medie a muncii.

2.3.4.3. Paradisurile fiscale și contabilitatea creativă

Paradisurile fiscale sunt reprezentate de acele piețe financiar-bancare care oferă la prețurile cele mai avantajoase o gamă diversificată de servicii precum dreptul de a constitui orice fel de societate comercială, chiar și fictivă, asigurându-se cel mai strict anonim, protejarea secretului bancar, dreptul de a realiza orice fel de tranzacții, scutiri de taxe, asistență, etc. Principala caracteristică a paradisurilor fiscale este aceea că legile pot fi utilizate pentru a se evita reglementările de natură fiscală, iar obligațiile de natură fiscală sunt minimizezate.

Așadar, paradisurile fiscale sunt privite ca o tehnică de manifestare a creativității care are ca scop minimizarea presiunii fiscale.

În anul 1998 OECD (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) definește paradisul fiscal ca teritoriul care:

- Nu are taxe sau are doar taxe nominale (stabilite pentru anumite condiții) și oferă sau este perceput ca un loc care poate fi utilizat de nerezidenți pentru a scăpa de impozitele din țările lor de rezidență;
- Are legi sau practici administrative care nu permit schimbul liber de informații cu alte guverne asupra beneficiarilor de asemenea reguli;
- Este caracterizat prin lipsa transparenței;
- Absența unor cerințe ca activitățile derulate să fie substanțiale, din moment ce tranzacțiile și investițiile sunt atrase doar de latura fiscală⁸¹

Paradisurile fiscale prezintă următoarele caracteristici⁸²:

- ✓ Refuzul acestora de a comunica altor societăți informații juridice și de ordin financiar;
- ✓ Un înalt nivel de protecție a secretului afacerilor și un secret bancar quasi-absolut;
- ✓ Echipamente performante în domeniul noilor tehnologii informatice și de comunicații;
- ✓ O importantă activitate turistică care generează fluxuri de bani lichizi și utilizarea dolarului american ca monedă locală;
- ✓ Existența unor autorități guvernamentale insensibile la presiunile exterioare, care solicită informații și date despre entitățile înregistrate pe teritoriul respectiv;
- ✓ Preponderența serviciilor financiare în economia locală;
- ✓ Legăturile aeriene regulate cu țările vecine foarte bogate;
- ✓ Prezența cazinourilor și a zonelor libere.

Credibilitatea și forța de atracție a acestor teritorii este dată, în opinia analiștilor, de faptul că “aici există filiale ale mării majorități a puternicelor bănci europene și americane, cele mai mari firme de avocatură sunt la curent cu fiecare dolar care trece prin conturile clienților lor, iar marile companii și firme de audit controlează derularea acestor acțiuni, pe care le consideră perfect legale, dar care refuză să comenteze pe marginea spectaculoaselor prăbușiri amintite și nici despre afacerile dubioase ale marilor corporații globale”⁸³

Rene Ricol, fost președinte al Federației Internaționale a Experților Contabili (IFAC) declara, la sfârșitul lunii ianuarie 2004, cotidianului Le Figaro: “putem să ne amăgim cu ideea că am putea reda transparența acestor centre off-shore, dar în realitate acest lucru nu este posibil.”

În privința atitudinii organizațiilor internaționale și a marilor puteri față de propunerea de *suspendare a tuturor relațiilor financiare cu centrele off-shore necooperante*, propunere recomandată

---

⁸¹ Acest criteriu a fost mult dezbătut și în cele din urmă a fost retras în raportul OECD din 2002

⁸² Broyer Ph., *La nouvelle économie criminelle*, Editura D'Organisation, Paris, 2002, pag. 43-44

⁸³ Ziarul Financiar din 2 februarie 2004, pag. 4-14

de organizația Transparency International și agreeată de OCDE (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică), atât Uniunea Europeană cât și SUA sunt puțin dispuse să o aplice în practică. Evenimentele din 11 septembrie 2001 din SUA au determinat autoritățile americane să forțeze paradisurile fiscale să coopereze cu statele dezvoltate pentru identificarea și neutralizarea circuitelor de finanțare a terorismului.

Contabilitatea creativă, așa cum s-a observat în modulele anterioare, urmărește utilizarea flexibilității din reglementările contabile sau fiscale pentru atingerea unor obiective, în general ale managerilor. Paradisurile fiscale reprezintă o formă evoluată de manifestare a tehnicilor de contabilitate creativă deoarece toată activitatea companiilor este mutată într-o locație geografică specială, astfel încât presiunea fiscală să fie minimizată cât mai mult. Nici nu se mai pune oficial problema organizării unei contabilități în unele paradisuri fiscale. Este o legătură directă între utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă propriu-zise și existența unor filiale ale companiilor în paradisurile fiscale.

Un mod de utilizare a paradisurilor fiscale este realizarea unor tranzacții sau exploatarea unor elemente de proprietate intelectuală, cum ar fi brevetele și licențele. Clientul care deține proprietatea intelectuală o donează sau o vinde la un preț mic unei entități dintr-un paradis fiscal. Această companie, fie exploatează în mod direct proprietatea intelectuală (dacă există acorduri de evitare a dublei impunerii între cele două țări), fie o sublicențiază, contra unui mic comision, unei alte companii dintr-un stat cu care există acord de evitare a dublei impunerii. Marea parte a profitului aparține companiei din paradisul fiscal care nu e impozitată.

Se observă astfel legătura foarte puternică ce există între paradisurile fiscale și convențiile de evitare a dublei impunerii.

Prin convențiile de evitare a dublei impunerii încheiate cu alte state sunt stabilite și alte cote de impozitare pentru dividende sau alte venituri obținute de persoanele fizice și juridice nerezidente sau persoanele rezidente în străinătate.

Prezentăm în tabelul de mai jos lista țărilor cu care România are convenții de evitare a dublei impunerii și cota de impunere pentru dividende:

Tabelul nr. 12 Lista țărilor cu care România are încheiate convenții de evitare a dublei impunerii și cota de impozitare a dividendelor

Țara	Buletinul (M.O.) în care este publicată convenția	Data de la care se aplică	Cota de impozitare
Africa de Sud	199/1994	1.01.1996	15%
Albania	302/1994	1.01.1996	10%
Algeria	69/1995	1.01.1997	15%
Armenia	156/1997	1.01.1998	5% sau 10%

Australia	150/2001	1.01.2002	5% sau 15%
Austria	1034/2005	01.01.2007	0%
Azerbaidjan	687/2003	1.01.2005	5%
Bangladesh	37/1987	1.01.1989	10% sau 15%
Belarus	200/1998	1.01.1999	10%
Belgia	262/1996	1.01.1999	10%
Bulgaria	7/1995	1.01.1996	10% sau 15%
Canada	1043/2004	31.12.2004- 1.01.2005	5%
Cehia	157/1994	1.01.1995	10%
China	10/1992	1.01.1993	10%
Cipru	66/1982	1.01.1983	10%
Coreea de Nord	301/2000	1.01.2001	10%
Coreea de Sud	96/1994	1.01.1995	7% sau 10%
Croația	271/1996	1.01.1997	5%
Danemarca	118/1977	1.01.1974	10%
Ecuador	294/1992	1.01.1997	15%
Egipt	84/1980	1.01.1982	10%
Elveția	200/1994	1.01.1994	10%
Emiratele Arabe Unite	262/1993	1.01.1997	0% sau 3%
Estonia	1126/2004	01.01.2005	10%
Federația Rusă	158/1994	1.01.1996	15%
Filipine	64/1995	1.01.1998	10% sau 15%
Finlanda	642/1999	1.01.2001	5%
Franța	171/1974	1.01.1975	10%
Georgia	132/1999	1.01.2000	8%
Germania	73/31.01.2002 123/11.02.2004	1.01.2004	5% sau 15%
Grecia	46/1992	1.01.1996	45% sau 20%
India	37/1987	1.01.1988	15% sau 20%
Indonezia	104/1998	1.01.2000	12,5% sau 15%
Iordania	51/1984	1.01.1985	15%
Iran	401/2002	01.01.2008	10%
Irlanda	626/2000	1.01.2001	3%

Israel	86/1998	1.01.1999	15%
Italia	34-35/1977	1.01.1979	10%
Japonia	69/1976	1.01.1978	10%
Kazahstan	109/2000	1.01.2001	10%
Kuweit	57/1993	1.01.1992	0% sau 1%
Letonia	841/2002	1.01.2003	10%
Liban	62/1996	1.01.1998	5%
Lituania	393/2002	1.01.2003	10%
Luxemburg	299/1994	1.01.1996	5% sau 15%
Macedonia	473/2002	1.01.2003	5%
Malayezia	106/1983	1.01.1985	10%
Malta	144/1996	1.01.1997	5%
Marea Britanie	13/1976	1.04.1976	10% sau 15%
Maroc	161/2004	1.01.2007	10%
Mexic	372/2001	1.01.2002	15%
Moldova	127/1995	1.01.1997	10%
Namibia	188/1999	1.01.2000	15%
Nigeria	58/1993	1.01.1994	12,5%
Norvegia	19/1981	1.01.1982	10%
Olanda	251/1999	1.01.2000	0% sau 10%
Pakistan	632/2000	1.01.2002	10%
Polonia	7/1995	1.01.1996	5% sau 15%
Portugalia	194/1999	1.01.2000	10% sau 15%
Qatar	150/27.03.2001	01.01.2004	3%
R.S.F. Iugoslavia (Bosnia-H.)	61/1986	1.01.1989	5%
Servbia și Muntenegru	155/1997	1.01.1998	5%
S.U.A.	168/1974	1.01.1974	10%
Singapore	580/2002	1.01.2003	0%
Siria	279/2009		
Slovacia	315/1994	1.01.1996	10%
Slovenia	105/2003	1.01.2004	5%
Spania	97/1979	1.01.1980	10% sau 15%
Sri Lanka	27/1985	1.01.1986	12,5%
Suedia	104/1978	1.01.1978	10%

Tadjikistan	110/2009		
Thailanda	18/1997	1.01.1998	15% sau 20%
Tunisia	60/1987	1.01.1990	12%
Turcia	61/1986	1.01.1989	15%
Turkmenistan	321/2009		
Ucraina	272/1996	1.01.1998 15.01.1998	10% sau 15%
Ungaria	306/1994	1.01.1996	5% sau 15%
Uzbekistan	46/1997	1.01.1998	10%
Vietnam	56/1996	1.01.1997	15%
Zambia	51/1984	1.01.1993	10%

Cota de impozit care se aplică asupra dividendelor plătite nerezidenților se stabilește în funcție de prevederile convenției de evitare a dublei impunerii, de prezentarea sau neprezentarea certificatului de rezidență fiscală și categoria de beneficiar (persoană fizică sau persoană juridică). De la data de 1 ianuarie 2007, data aderării României la Uniunea Europeană, în cazul persoanelor juridice rezidente în state membre ale UE, își au aplicabilitate și prevederile Directivei 90/435/CEE privind regimul fiscal comun care se aplică societăților mamă și filialelor acestora din diferite state membre.

Avantajele paradisurilor fiscale determină folosirea acestora atât de entități economice care vor să-și reducă presiunea fiscală într-un mod legal cât și pentru evazioniștii fiscali, care doresc să complice sau să împiedice încercările de a documenta veniturile nedeclarate.

Una din practicile curente ale entităților constă în manipularea prețurilor de vânzare. Companiile multinaționale își vând produsele unei filiale situate într-un paradis fiscal, fără profit sau cu profit minim, care apoi le revine în lume fără să plătească taxe și impozite. Acest proces care permite transferul profiturilor într-o zonă în care nu sunt impozitate sau în care impozitele sunt reduse, reprezintă conform OCDE, 50% din comerțul internațional. Paradisurile fiscale oferă discreție în cazul în care nu se dorește declararea averii personale sau a proprietarilor.

De multe ori transferurile de fonduri între firmă se fac în baza unor contracte de prestări servicii fictive, fiind aproape imposibil pentru organele de control să dovedească faptul că respectivele servicii nu au fost prestate niciodată.

În lume există peste 70 paradisuri fiscale, dintre care amintim⁸⁴: Andorra, Antigua&Barbuda, Aruba, Bahamas, Bahrain, Barbados, Belgia, Belize, Bermude, Insulele Virgine Britanice, Insulele

---

⁸⁴ Booijink L., Weyzig F., *Identifying tax heavens and offshore finance centers*, Centre for Research on Multinational Corporations, 2007

Cayman, Costa Rica, Cipru, Republica Dominicană, Dubai, Germania (Frankfurt), Hong Kong, Irlanda, Italia (Campione d'Italia&Trieste), Liechtenstein, Luxemburg, Monaco, Macao, Maldive, Malta, Mauritius, Olanda, Antilele olandeze, Panama, Portugalia (Madeira), Rusia (Ingushetia), Samoa, San Marino, Seychelles, Singapore, Somalia, Elveția, Vietnam, Turcia, Marea Britanie (City of London), SUA (New York, Statul Delaware) s.a.

2.3.5. Sumar

În cadrul acestui modul un studiu empiric care pune în evidență existența și dezvoltarea practicilor de contabilitate creativă în mediul contabil românesc utilizând ca bază de referință opinia unor persoane reprezentative ale profesiei contabile, respectiv auditori financiari, reprezentanți ai organismului de reglementare contabilă și reprezentanți ai organismelor profesionale (Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) și Corpul Experților Contabili și al Contabililor Autorizați din România (CECCAR)).

Concluziile generale la care am ajuns în urma studiului realizat sunt următoarele:

- ✓ În mediul contabil românesc credibilitatea informației contabile este considerată ridicată de respondenți, lucru care nu ne surprinde mai ales că două dintre categoriile de persoane intervievate sunt direct responsabile de asigurarea credibilității profesiei contabile;
- ✓ Contrar cu studiile internaționale (menționate mai sus), respondenții noștri au apreciat că este dificilă utilizarea tehnicilor contabilității creative iar procesul de detectare a acestora necesită un profesionalism ridicat;
- ✓ Rolul organismelor profesionale și de reglementare contabilă este considerat important în limitarea practicilor contabilității creative;
- ✓ Supraevaluarea și supraevaluarea profitului, impozitul pe venit și leasingul sunt principalele tehnici de contabilitate creativă aplicate mediului contabil românesc, în timp ce alte tehnici referitoare la goodwill sau cheltuieli de dezvoltare nu au fost întâlnite de respondenți.

În ultimele decenii, conceptele de *governanță corporativă* și *contabilitate creativă* au fost asociate tot mai des în cadrul dezbaterilor economice. În urma cercetărilor întreprinse am putut observa modul în care structura Consiliului de Administrație influențează anumite companii să utilizeze tehnici de contabilitate creativă. Astfel, am ajuns la concluzia că posibilitatea ca o companie să apeleze la tehnici de acest gen scade odată cu prezența mai multor persoane independente în Consiliul de Administrație. Mai mult, existența unor directori executivi și a unor bancheri în structura Comitetului de Audit este asociată cu un risc redus de utilizare a practicilor de contabilitate creativă la nivelul firmei. Nu în ultimul rând, o activitate mai sporită a consiliului de administrație și a comitetului de audit, tradusă printr-un număr mai mare de întâlniri poate conduce la un nivel mai redus al contabilității creative.

Am prezentat în cadrul acestui modul și rezultatele unor studii pe care le considerăm utile pentru înțelegerea și cuantificarea rolului guvernantei corporative, inclusiv legătura acesteia cu contabilitatea creativă.

De asemenea am analizat conceptul, caracteristicile și avantajele paradisurilor fiscale și am constatat că utilizarea acestora se aseamănă cu tehnicile de contabilitate creativă care urmăresc diminuarea presiunii fiscale.

Am evidențiat în modulul anterior situația în care profitul este transferat unor persoane fizice autorizate care plătesc un impozit anual fix indiferent de mărimea veniturilor. La nivel macroeconomic, aceste paradisuri fiscale se aseamănă cu sistemul de impozitare al persoanelor fizice autorizate. În acest fel utilizarea paradisurilor fiscale este în esență o tehnică de contabilitate creativă.

De asemenea, am făcut o trecere în revistă a țărilor cu care România are încheiate convenții de evitare a dublei impunerii, observându-se că cu țările considerate paradisuri fiscale cotele de impunere sunt foarte mici.

2.3.6. Teme pentru verificarea cunoștințelor

1. Care este rolul guvernantei corporative în limitarea practicilor negative ale contabilității creative?
2. Cum considerați că trebuie să reacționeze profesia contabilă la adresa contabilității creative?
3. Ce se înțelege prin paradis fiscal și care sunt caracteristicile acestora?
4. Care sunt principalele avantaje ale utilizării paradisurilor fiscale?
5. Cum vedeți relația paradisuri fiscale – contabilitate creativă?

2.3.7 Bibliografie

1. Arens A. A., Loebbecke J. K., *Audit: O abordare integrată*, Ediția a 8-a, Editura Arc, Chișinău, 2006
2. Benston G. J., Hartgraves A.L., *Enron: What Happened and What We Can Learn from It*, Journal of Accounting and Public Policy, Elsevier Science Ltd., SUA, 2002, pag. 1-15
3. Berinde S.R., Răchișan P.R., Groșanu A., *Qualitative study regarding the relationship between corporate governance and creative accounting*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(2), 2012, pag. 668-673
4. Booijink L., Weyzig F., *Identifying tax heavens and offshore finance centers*, Centre for Research on Multinational Corporations, 2007
5. Boța-Avram C., *Some arguments that justify the audit's trinity's approach in the context of corporate governance*, Studies in Business and Economics, vol. 6 (1), 2011
6. Broyer Ph., *La nouvelle economie criminelle*, Editura D'Organisation, Paris, 2002

7. Burgstahler D., Dichev I., *Earnings Management to Avoid Earnings Decreases and Losses*, Journal of Accounting and Economics, 24, 1997, pag. 99-126
8. Chelcea, S., *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Editura Economică, București, 2001
9. Comiskey E., *Creative Cash Flow Reporting: Uncovering Sustainable Financial Performance*, John Wiley and Sons Inc., New Jersey, 2005
10. Cristea D.I. H., *Contabilitatea și calculațiile în conducerea întreprinderii*, București, Editura CECCAR, 2003
11. Cuc S.M., *Studii și cercetări privind guvernanta corporativă în firme românești* - teză de doctorat, 2008
12. Dechow P., Sloan R., Sweeney A., *Detecting earnings management*, The Accounting Review, 70, 1995, pag. 193-225.
13. Ghiglione R., Matolon B., *Les Enquêtes sociologiques. Théories et pratique*, Armand Colin , Paris, 1991, pag. 77
14. Groșanu A., Berinde S.R., Răchișan P.R., *Aspecte privind impactul investițiilor străine directe asupra entităților auditate* , Audit Financiar, 1, 2013, pag. 18-27
15. Groșanu A., *Contabilitatea creativă în România*, working paper, lucrare prezentată la a treia sesiune de comunicări științifice a cercetătorilor postdoctorali “Provocările crizei și răspunsurile științei economice”, 2012
16. Groșanu A., Răchișan P. R., *Challenges of the auditing profession in the context of economic crisis*, Studia Universitatis Babeș Bolyai - Negotia, 3(1), 2010, pag. 69 – 76
17. Groșanu, A., *Calculația costurilor pe centre de profit: de la teorie la practică*, Editura Irecson, București, 2010
18. Isărescu, M., 2009, *Nouă lecții din actuala criză financiară*, Revista Audit Financiar, 6, pag. 3-7
19. Jones J., *Earnings management during import relief investigations*, Journal of Accounting Research, 29, 1991, pag. 193–228
20. Lambert C., Sponem, S., *Corporate governance and profit manipulation: a French field study*, Critical Perspective on Accounting, 16(6), 2005, pag. 717-748
21. Mulford Ch., Comiskey E., *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*, Wiley, New York, 2002
22. Nistor I. A., *Foreign Investment Influence On Ownership And Control In Japanese Firms*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, vol. 1 (2), 2010, pag. 614
23. Nuță A-C., *Considerații privind paradisurile... fiscale!*, Revista Română de Fiscalitate, Nr. 3, 2008, pag. 21-24
24. Pârvu F., *Costuri și fundamentarea deciziilor*, Editura Economică, București, 1999

25. Ponnu C., *Corporate Governance and Performance of Malaysian Listed Companies*, Journal of Business Finance & Accounting 33(7-8), 2006, pag. 1034-1062
26. Ristea M., Possler L., Ebbeken K., *Calculația și managementul costurilor*, Editura Teora, București, 2000
27. Seal, W., *Management accounting and corporate governance: An institutional interpretation of the agency problem*, Management Accounting Research 17(4), 2006, pag. 389-408
28. Sherman H.D., Young S.D., *Tread Lightly Through These Accounting Minefields*, Harvard Business Review, vol. 79, 2001, pag. 129-135
29. Smith T., *Accounting for Growth: Stripping the Camouflage from Company Accounts*, Century Business Publications, Londra, 1992
30. Thomas C.W., *The rise and Fall of Enron*, Journal of Accountancy, vol. 193, Iss. 4, New York, 2002
31. Zaman Gh., Vasile V., Matei M., Croitoru C., Enescu G., *Aspecte ale impactului ISD din România asupra exporturilor și dezvoltării durabile*, Romanian Journal of Economics, vol. 33, issue 2(42), 2011 pag. 1-60
32. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1152770
33. <http://www.economist.com>, Places in the Sun, The Economist, 22 Februarie 2007
34. <http://www.geocities.com/TimesSquare/1848/xerox.html>
35. <http://www.guardian.co.uk/business/2002/jun/29/2>
36. <http://www.oecd.org>
37. <http://www.washingtonpost.com>, Report Finds *Major U.S. Companies Have Offshore Tax Heavens*, Washington Post, 16 Ianuarie 2009
38. <http://www.aair.ro/>
39. <http://www.applied-corporate-governance.com/definition-of-corporate-governance.html>
40. <http://www.nacdonline.org/>

3. Anexe

3.1. Glosar de termeni

Big bath (marea îmbăiere) este un procedeu prin care, în anul în care entitatea economică înregistrează pierderi, managerii majorează pierderea respectivă prin includerea tuturor pierderilor probabile viitoare, ceea ce va permite prezentarea unor câștiguri ridicate în anii care urmează.

Contabilitatea creativă este rezultatul flexibilității care există în cadrul reglementărilor contabile și care, dacă este aplicată cu bună credință permit asigurarea unei imagini fidele a poziției financiare și a performanțelor entităților economice iar dacă este aplicată cu rea credință sunt avantajați doar unii dintre utilizatorii informației contabile.

Estimare contabilă este o aproximare a unei valori atunci când nu există metode precise de cuantificare.

Frauda se referă la o acțiune cu caracter intenționat întreprinsă de una sau mai multe persoane din rândul conducerii, al celor însărcinați cu guvernanta, al salariaților sau terților, acțiune care implică utilizarea înșelăciunii în scopul obținerii unui avantaj corect sau ilegal.

Guvernanta corporativă cuprinde totalitatea sistemelor și proceselor implementate pentru a conduce și a controla o companie cu scopul de a-i crește performanța și valoarea.

Imaginea fidelă presupune întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu principiile contabile general acceptate, realizarea de estimări cât mai astfel încât să se poată furniza, cu toate limitele practicilor contabile curente și inerente, imaginea cea mai obiectivă posibil, lipsită de erori, distorsiuni, manipulări sau omisiuni semnificative.

Limbajul persuasiv presupune prezentarea unor fraze pozitive în situațiile financiare anuale sau în alte tipuri de raportări având potențialul de manipulare a percepției utilizatorului informației contabile cu privire la imaginea și performanțele financiare ale entităților economice.

Netezirea rezultatelor presupune utilizarea unor tehnici pentru reducerea deviației rezultatului publicat de la mărimea considerată normală sau așteptată.

Paradisuri fiscale sunt reprezentate de acele piețe financiar-bancare care oferă la prețurile cele mai avantajoase o gamă diversificată de servicii precum dreptul de a constitui orice fel de societate comercială, chiar și fictivă, asigurându-se cel mai strict anonim, protejarea secretului bancar, dreptul de a realiza orice fel de tranzacții, scutiri de taxe, asistență, etc.

Profesionist contabil (în sens larg) este o persoană care are competențe în domeniul contabilității, auditului, fiscalității, obținute în urma absolvirii unor studii de specialitate, care furnizează servicii profesionale. *Profesionist contabil (în sens restrâns)* este o persoană care este membru al unui organism membru al Federației Internaționale a Contabililor (IFAC).

Raționament profesional este concept de bază al contabilității și auditului și este rezultanta cunoașterii și aplicării normelor contabile și de audit, atât în litera cât mai ales în spiritul lor.

Semnificație este importanța relativă a unui aspect, evaluată de profesionistul contabil în baza raționamentului profesional. *Pragul de semnificație* este suma peste care o valoare este considerată importantă pentru fundamentarea deciziilor economice ale utilizatorilor informației contabile

Situații financiare reprezintă un set de raportări financiare care includ Bilanțul, Contul de profit și pierdere, Situația modificărilor capitalului propriu, Situația fluxurilor de trezorerie și Note explicative.

Tehnici de contabilitate creativă sunt modalități practice de utilizare a flexibilității pe care o permit reglementările contabile, inclusiv prin modul de înțelegere și interpretare a conceptelor contabile fundamentale, cum sunt contabilitatea de angajamente, continuitatea activității sau raționamentul profesional.

Tranzacții circulare, ca tehnică a contabilității creative, apar atunci când două sau mai multe entități economice realizează tranzacții unele cu altele pentru a-și îmbunătăți rezultatele.

Utilizatorii situațiilor financiare sunt persoanele sau categoriile de persoane/instituții/entități pentru care sunt întocmite situațiile financiare sau care sunt interesate de informațiile cuprinse în situațiile financiare (exemplu: investitorii prezenți sau potențiali, creditorii comerciali sau financiari, clienții, angajații, statul, etc.)

3.2. Lista tabelelor și a figurilor

Lista tabelelor

<i>Numărul și denumirea tabelului</i>	<i>Pag.</i>
Tabelul nr. 1 Termene echivalente ale conceptului de contabilitate creativă	17
Tabelul nr. 2 Jurnalele selectate și articolele din fiecare publicație analizate	23
Tabelul nr. 3 Deciziile de investiții luate de participanții la experiment	71
Tabelul nr. 4 Lista cu persoanele intervievate, data interviului și durata interviului	85
Tabelul nr. 5 Răspunsul respondenților la întrebările care vizează credibilitatea informației contabile, ușurința utilizării și detectării tehnicilor contabilității creative și rolul organismelor profesionale și de reglementare	86
Tabelul nr. 6 Principalele tehnici ale contabilității creative și utilizarea lor în mediul contabil românesc	87
Tabelul nr. 7 Studiu al fraudelor în 1998 elaborat de KPMG	92
Tabelul nr. 8 Distribuția entităților auditate cu participare străină la capital și/sau management străin pe sectoare de activitate	102
Tabelul nr. 9 Evoluția în perioada 2008-2011 a entităților auditate din domeniul de activitate Comerț	104
Tabelul nr. 10 Evoluția în perioada 2008-2011 a entităților auditate din domeniul de activitate Producție	106
Tabelul nr. 11 Evoluția în perioada 2008-2011 a entităților auditate cu domeniul de activitate Prestarea de servicii	107
Tabelul nr. 12 Lista țărilor cu care România are încheiate convenții de evitare a dublei impuneri și cota de impozitare a dividendelor	113

Lista figurilor

<i>Numărul și denumirea figurii</i>	<i>Pag.</i>
Figura nr. 1 Evoluția cercetărilor internaționale în sfera contabilității creative	25
Figura nr. 2 Distribuția articolelor în funcție de temele de cercetare identificate în domeniul contabilității creative	29
Figura nr. 3 Structura articolelor în funcție de curentul de cercetare dominant	30
Figura nr. 4 Structura articolelor în funcție de tipul de cercetare utilizat	30
Figura nr. 5 Structura articolelor empirice în funcție de aria geografică	31
Figura nr. 6 Impactul plăților pe bază de acțiuni asupra performanței economice	74
Figura nr. 7 Distribuția entităților auditate pe domenii de activitate	103
Figura nr. 8 Distribuția entităților auditate în funcție de elementele străine de management și capital	103
Figura nr. 9 Evoluția mediei activelor totale și a cifrei de afaceri pentru entitățile auditate	109
Figura nr. 10 Evoluția numărului mediu de salariați și a productivității medii a muncii pentru entitățile selectate	109

3.3. Bibliografia completă a cursului

1. Amat O., Blake J., Oliveras E., *The struggle against creative accounting: is „true and fair view” part of the problem or part of the solution?*, UPF Economics Working Paper, 1999
2. Arens A. A., Loebbecke J. K., *Audit: O abordare integrată*, Ediția a 8-a, Editura Arc, Chișinău, 2006
3. Balaciu D., Bogdan V., Vladu A.B., *A brief review of creative accounting literature and its consequences in practice*, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, vol. 11, no. 1, pag. 170-183
4. Beattie V., Brown S., Ewers D., John B., Manson S., Thomas D., Turner M., *Extraordinary Items and Income Smoothing: A Positive Accounting Approach*, Journal of Business Finance and Accounting, Volume 21, Number 6, 1994, pag. 791-811
5. Beattie, V., Goodacre, A., *A new method for ranking academic journals in accounting and finance*, Accounting and Business Research, vol. 36, no.2, 2006, pag. 65-91
6. Benston G. J., Hartgraves A.L., *Enron: What Happened and What We Can Learn from It*, Journal of Accounting and Public Policy, Elsevier Science Ltd., SUA, 2002, pag. 1-15
7. Berinde S.R., Răchișan P.R., Groșanu A., *Qualitative study regarding the relationship between corporate governance and creative accounting*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(2), 2012, pag. 668-673
8. Booijink L., Weyzig F., *Identifying tax heavens and offshore finance centers*, Centre for Research on Multinational Corporations, 2007
9. Boța-Avram C., *Some arguments that justify the audit's trinity's approach in the context of corporate governance*, Studies in Business and Economics, vol. 6 (1), 2011
10. Broyer Ph., *La nouvelle economie criminelle*, Editura D'Organisation, Paris, 2002
11. Burgstahler D., Dichev I., *Earnings Management to Avoid Earnings Decreases and Losses*, Journal of Accounting and Economics, 24, 1997, pag. 99-126
12. Capron M., *Contabilitatea în perspectivă*, Editura Humanitas, București, 1994
13. Chelcea, S., *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Editura Economică, București, 2001
14. Clatworthy M., Jones M., *The Effect of Thematic Structure on the variability of the annual report readability*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Volume 14, Number 3, 2001, pag. 311-326
15. Comiskey E., *Creative Cash Flow Reporting: Uncovering Sustainable Financial Performance*, John Wiley and Sons Inc., New Jersey, 2005
16. Curtis J.K., *Corporate report obfuscation: Artefact or phenomenon?*, British Accounting Review, Volume 36, Number 3, 2004, pag. 291-312

17. Courtis J.K., *Disclosure redundancy in annual reports*, Accountability and Performance, Volume 2, Number 3, 1996, pag. 1-16
18. Cristea D.I. H., *Contabilitatea și calculațiile în conducerea întreprinderii*, București, Editura CECCAR, 2003
19. Cuc S.M., *Studii și cercetări privind governanța corporativă în firme românești - teză de doctorat*, 2008
20. Dechow P., Sloan R., Sweeney A., *Detecting earnings management*, The Accounting Review, 70, 1995, pag. 193-225.
21. Dobroțeanu L., Dobroțeanu C.L., *Audit – concepte și practici: abordare națională și internațională*, Editura Economică, București, 2002
22. Feleagă (Malciu) L., Feleagă N., *Contabilitate financiară: o abordare europeană și internațională*, Editura Infomega, București, 2005
23. Feleagă N., Malciu L., *Politici și opțiuni contabile (Fair accounting versus Bad Accounting)*, Editura Economică, București, 2002
24. Ghiglione R., Matolon B., *Les Enquêtes sociologiques. Théories et pratique*, Armand Colin , Paris, 1991
25. Groșanu A., Berinde S.R., Răchișan P.R., *Aspecte privind impactul investițiilor străine directe asupra entităților auditate* , Audit Financiar, 1, 2013, pag. 18-27
26. Groșanu A., *Contabilitatea creativă în România*, working paper, lucrare prezentată la a treia sesiune de comunicări științifice a cercetătorilor postdoctorali “Provocările crizei și răspunsurile științei economice”, 2012
27. Groșanu A., Răchișan P. R., Berinde S. R., *International research regarding creative accounting*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(2), 2012, pag. 694-700
28. Groșanu A., Răchișan P. R., Berinde S. R., *Study regarding the influence of Romanian accounting regulations on creative accounting techniques*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(2), 2011, pag. 523-528
29. Groșanu A., Răchișan P. R., Berinde S. R., *Creative accounting, an expression of the disconnection between accounting and taxation*, Revista Annales Universitatis Apulensis, Series Oeconomica, 14(1), 2012, pag. 66-72
30. Groșanu A., Răchișan P. R., *Challenges of the auditing profession in the context of economic crisis*, Studia Universitatis Babes Bolyai - Negotia, 3(1), 2010, pag. 69 – 76
31. Groșanu, A., *Calculația costurilor pe centre de profit: de la teorie la practică*, Editura Irecson, București, 2010
32. Isărescu, M., 2009, *Nouă lecții din actuala criză financiară*, Revista Audit Financiar, 6, pag. 3-7
33. Jones J., *Earnings management during import relief investigations*, Journal of Accounting Research, 29, 1991, pag. 193–228

34. Jones M., *Readability of annual reports: Western versus Asian evidence – a comment on contextualize*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, Volume 9, Number 2, 1996
35. Lambert C., Sponem, S., *Corporate governance and profit manipulation: a French field study*, Critical Perspective on Accounting, 16(6), 2005, pag. 717-748
36. Lang, M. and Lundholm, R., *Voluntary Disclosure and Equity Offerings: Reducing Information Asymmetry or Hying The Stock?*, Contemporary Accounting Research, Volume 17, Number 4, 2000, pag. 623-662
37. Lee G. A., *Modern financial accounting*, Walton and Thames, Survey, 1981
38. Malciu L., *Contabilitate creativă*, Editura Economică, București, 1999
39. Mățiș D., Pop A. (coordonatori), *Contabilitate financiară*, Ediția a III-a, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010
40. Mulford Ch., Comiskey E., *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*, Wiley, New York, 2002
41. Naser K., *Creative accounting: its nature and use*, Editura Prentice Hall International, Londra, 1993
42. Nistor I. A., *Foreign Investment Influence On Ownership And Control In Japanese Firms*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, vol. 1 (2), 2010, pag. 614
43. Nuță A-C., *Considerații privind paradisurile... fiscale!*, Revista Română de Fiscalitate, Nr. 3, 2008, pag. 21-24
44. Pârnu F., *Costuri și fundamentarea deciziilor*, Editura Economică, București, 1999
45. Ponnu C., *Corporate Governance and Performance of Malaysian Listed Companies*, Journal of Business Finance & Accounting 33(7-8), 2006, pag. 1034-1062
46. PricewaterhouseCoopers, *A practical guide to share-based payments*, 2011
47. Răchișan P. R., Groșanu A., Berinde S. R., *Particularities of accounting for share-based payment within Romanian SMEs*, Studia Universitatis Babes Bolyai Negotia, 1(1), 2012, pag. 67-74
48. Ristea M., Possler L., Ebbeken K., *Calculația și managementul costurilor*, Editura Teora, București, 2000
49. Schultz A.K.D., *Experimental research method in a management accounting context*, Accounting and Finance, Volume 39, 1999, pag. 29-51
50. Seal, W., *Management accounting and corporate governance: An institutional interpretation of the agency problem*, Management Accounting Research 17(4), 2006, pag. 389-408
51. Sen D., Inanga E., *Creative Accounting In Bangladesh and Global Perspectives*, The Association of Accountancy Bodies in West Africa Journal, 1, 2009, pag. 27-42.
52. Shah A.K., *Exploring the influences and constraints on creative accounting in The United Kingdom*, European Accounting Review, vol. 7, No. 1, 1988, pag. 83-104

53. Sherman H.D., Young S.D., *Tread Lightly Through These Accounting Minefields*, Harvard Business Review, vol. 79, 2001, pag. 129-135
54. Smith T., *Accounting for Growth: Stripping the Camouflage from Company Accounts*, Century Business Publications, Londra, 1992
55. Smith, M., *Financial Flatulance*, Australian CPA, Volume 74, Number 1, 2004, pag. 50-53
56. Stancu I., *Finanțe*, Editura Economică, București, 1997
57. Stanton P., Stanton J., Pires G., *Impression of an annual report: an experimental study*, Corporate Communications: An International Journal, Volume 9, Number 1, 2004
58. Stolowy H., *Comptabilite creative*, Encyclopedie de Comptabilite, Gestion et Audit, Editura Economica, Paris, 2000
59. Thomas C.W., *The rise and Fall of Enron*, Journal of Accountancy, vol. 193, Iss. 4, New York, 2002
60. Trotman M., *Comptabilite britannique, mod d'emploi*, Editura Economica, Paris, 1993
61. Vladu A. B., Groșanu A., Cuzdriorean D. D., *When creative accounting has a different path: positive bias and persuasive language – an experimental study*, Journal of International Management Studies, 12(2), 2012, pag. 105-111
62. Vladu A. B., Groșanu A., *Some insights regarding creative accounting in Romanian accounting environment – regulators, financial auditors, and professional bodies opinion*, Analele Universității din Oradea – Științe Economice, 1(1), 2011, pag. 661-668
63. Wills D., *Perceptions of Company Performance: A Study of Impression Management*, Working paper, University of Tasmania, 2008
64. Yuthas, K., Rogers, R. and Dillard, J., *Communicative action and corporate annual reports*, Journal of Business Ethics, Volume 41, Number 1, 2002, pag. 141-157
65. Zaman Gh., Vasile V., Matei M., Croitoru C., Enescu G., *Aspecte ale impactului ISD din România asupra exporturilor și dezvoltării durabile*, Romanian Journal of Economics, vol. 33, issue 2(42), 2011 pag. 1-60
66. ***, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Editura Irecson, București, 2009
67. ***, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară. IFRS-2009*, traducere, Editura CECCAR, București, 2009
68. ***, *Codul etic al profesioniștilor contabili*, Ediția 2010, Editura Irecson, București, 2010
69. ***, *Legea contabilității nr.82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare*
70. ***, *Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare*
71. ***, *Legea nr. 571/2003 privind codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare*
72. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1152770
73. <http://www.aair.ro/>

74. <http://www.applied-corporate-governance.com/definition-of-corporate-governance.html>
75. <http://www.economist.com>, Places in the Sun, The Economist, 22 Februarie 2007
76. <http://www.geocities.com/TimesSquare/1848/xerox.html>
77. <http://www.guardian.co.uk/business/2002/jun/29/2>
78. <http://www.nacdonline.org/>
79. <http://www.oecd.org>